

P. Kantenich József

**A krisztusi új ember
anyja és mintaképe
MÁRIA**

Családkadémia–Óbudavár Egyesület
Óbudavár, 2004

Kentenich József

A krisztusi új ember anyja és mintaképe
MÁRIA

P. Kentenich József

**A krisztusi új ember
anyja és mintaképe
MÁRIA**

Családkadémia–Óbudavár Egyesület
Óbudavár, 2004

A mű eredeti címe: Achte Predigt
Megjelent:
P. Josef Kentenich: „Maria – Mutter und Erzieherin” 253-437. oldal
Schönstatt Verlag, 1973.
Egyházi jóváhagyással

3. kiadás

Kiadja a Magyar Schönstatti Családmozgalom
Családakadémia–Óbudavár Egyesülete
8272 Óbudavár, Fő u. 14.
Tel./fax: 87/479-026
schoenst@axelero.hu
Felelős kiadó: az Egyesület elnöke
Nyomdai előkészítés: Palásthy Imre, Balatonfűzfő
Nyomdai kivitelezés: OOK-Press nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
MÁRIA, AZ IRGALMASSÁG ANYJA ÉS KIRÁLYNŐJE.....	9
A TÖKÉLETES SZERETETTSZÖVETSÉG	
FELELET MÁRIA IRGALMASSÁGÁRA.....	12
A hősiesség áldozat szellemének és tettének gyökere, természete és értéke	12
Szeretetszövetség és a „búzaszem törvénye”	14
Az odaadó szeretet négyféle működése	15
A szeretet eloldó és hasonlóná tevő működése.....	16
Felhívás áldozatkészségre és áldozatokra.....	17
Mária az új ember és az új közösség tanítómestere és kiformalója	20
A szeretet teremtő és hasonlóná alakító ereje	25
Az áldozatos érzületből áldozat-tett lesz.....	26
A szeretet utánzásra sürget	26
A szeretet egyesítő és mozgató ereje.....	29
A szeretet egyesítő erejének válfajai és fokozatai	31
A szeretet játékszabályai Krisztus és Mária életében.....	35
A szeretet mozgató ereje	36
A kérő ima és a szeretetáldozat	40
A tanítás és az élet egységének jelentősége	42
A szentelés mint teljes önátadás	44
A SZENTELÉSNEK AZ ÉLETRE VONATKOZÓ ÉRTELME.....	50
A kölcsönös önkifosztás és önátadás jelentősége és következménye ..	51
A szentelési mozgalom, valamint a kongregációs szentelés,	
a Grignion-szentelés és a Schönstatt-szentelés	53
A három szentelés hasonlóságai és különbözőségei.....	54
A Mária-kongregációs szentelés	54
A Grignion-szentelés lelke és élete	55
A Schönstatt-szentelés	56
A három szentelésfajta létmódja vagy létszerkezete	57

A KERESZTÉNY EMBER LÉNYEGE ÉS SAJÁTOSSÁGA	59
Az ember mint Isten természetes és természetfölötti képmása.	59
Az ember mint Isten természetes képmása	60
A természetes Isten-ismeret korlátai és lehetőségei	62
Az ember mint Isten természetfeletti képmása	65
A kegyelemmel eltelt ember, mint Isten szövetségese	67
A hit mint természetfeletti ismeretforrás	68
Mária a hit felülmúlhatatlan példája	70
Isten ajándéka: az én és te teljes megtalálása a hitben	71
A természet felemelése a kegyelem által.	72
Krisztus emberréválása és Mária anyasága a kegyelem fényében	74
A kegyelem nagyságához és méltóságához való viszonyunk.	76
A szeretet mint részvétel az isteni szeretetben	78
Isten irántunk való szeretete.	79
Isten legyőzhetetlen szeretete	80
A kegyelembe öltözött lélek szépsége.	81
A kegyelembe öltözött lélek Isten képmása	83
Az egyház, a Szűzanya és a kegyelembe öltözött lélek mint Isten legyőzhetetlen szeretetének tárgyai	85
Szeretetjáték Isten és a kegyelembe öltözött lélek között.	88
Isten iránti szeretetünk.	92
Korunk közösség- és szeretetínsége.	93
Mi az élet értelme?.	95
A kommunista világ- és emberkép	96
Más kísérletek a nyomasztó közösség hiány megoldására	97
A modern egzisztencialisták küzdelme.	97
A modern pszichoterápia válasza	99
Boldogság, hogy „én”-t és „te”-t mondhatunk	101
Az én és a te félreértésének tragédiája	104
A lelki betegekkel való bánásmód hiányossága	105
A szeretet körforgásának a törvénye	107
A közösség- és szeretet hiány leküzdésének elvei.	108
A természetfeletti „én-szeretet” és a természetes „te-szeretet” viszonya	116

BEVEZETÉS

Mária Terézia császárnő egy alkalommal, amikor végiglátogatta országait, megállt egy parasztháznál. Kiszállt a hintójából és bement a házba. Az emberek úsztak a boldogságban, hogy jószágos nagyasszonyuk, a fenséges császárnő, váratlanul meglátogatta őket. A császárnő szerfölött jószágosnak és kegyesnek mutatkozott. Búcsúzáskor a ház legidősebb gyermeke, egy szerény leány, bátortalanul hozzálépett és így szólt: „A nagy megbecsülésre és öröme, melyet irányunkban tanúsított, Önnek adom a legértékesebb kincsemet: ezt a tallért, melyet bérnyújtásra kaptam a bérnyújtómtól.” A császárnő mélyen megindulva átölelte a gyermeket, majd így szólt: magára vállalja nevelésének gondját. Később a lány belépett egy kolostorba, és kitűnő apáca lett belőle.

Ez a történelmi esemény arra emlékeztet bennünket, hogy szeretetével, irgalmával, áldásával mily gyakran betér hozzánk is az ég és a föld királynője, jószágos nagyasszonyunk.

MÁRIA, AZ IRGALMASSÁG ANYJA ÉS KIRÁLYNŐJE

Ha igaz az, hogy minden kegyelmet általa kapunk, úgy lehetetlen vállalkozás lenne, pontosabban felsorolni, hogy mi mindent köszönhet neki mind-egyikünk és az egész kereszténység. Gondoljunk itt az Isten-gyermekség kegyelmére, amit a szent keresztségben kaptunk, vagy éppígy a többi szentségre, melyekben életünk során számtalanszor részesülhettünk. Gondoljunk a kísértésekre, melyeket legyőztünk, és a sok jóra való indításra, melyeket kaptunk. Sőt talán a szerzetesi vagy papi hivatás kegyelme, melyben érdemtelenül részesültünk. Eszünkbe jut az Istennek tetsző élet feletti öröm kegyelme és a jóban való állhatatosság ajándéka. Ott állnak lelki szemeink előtt a jóságos vezetések és végzések, melyek bőségesen irányították életünket. Valamint a testi és lelki irgalmasság sok műve, melyeket mindenfelé tehattünk. Röviden: A kegyelmeknek és irgalomnak láncolata, melyet rövid kis életünkben megtapasztalhattunk, végtelenül hosszú és csodálatosan egymásba illeszkedik. És mindennek egyetlen tagját sem kaptuk az ő közreműködése nélkül, aki minden kegyelem közvetítője.

A kép megismétlődik, és áttekinthetetlen méreteket és rendkívül gazdag színpompát ölt, ha az egyház és az egyes vallásos közösségek történetét nézzük. Ott is mindenütt találkozunk érezhetően és kimutathatóan a kedves Szűzanya beavatkozásaival: akár az egyház külső harcaira a csatamezőkön, akár az ellenfeleivel való szellemi csatákra, vagy pedig az egyházon belüli krízisekre gondolunk. Nem ok nélkül éljenzi őt az egyház: „A világon valamennyi eretnekséget Te egyedül legyőzted!” (Zsolozsma: a Szűzanya ünnepeken a harmadik éjjeli óra antifónája) Ez a szó a jelen kor antropológiai eretnekségére is valóság lesz.

Ily nagy irgalom önkéntelenül is felveti bennünk a zoltáros kérdését: „Quid retribuam tibi pro omnibus quae tribuisti mihi?” (Zsolt 116,12) „Mit adjak Neked mindazért, amit ajándékoztál nekem?” Ha ugyanez a kérdés a parasztlányt oly mélyen megmozgatta már a nagyasszonya egyetlen látogatásakor is, mennyivel erősebben kell, hogy foglalkoztasson minket. Hiszen valósággal úszunk az irgalmasság mérhetetlen tengerében, melybe naponta újra belemerülünk. Kell, hogy foglalkoztasson ez a kérdés minket is, akikben lassan fölsejlik a Szűzanya dicsősége, mellyel bejegyezte nevét a világ-

és egyháztörténelembe. Csodálattal és hálával telve hajlunk meg előtte, a királynő-anya és együtturalkodó királynő előtt. Térdre borulunk mindenhatósága trónja előtt, vagy a közbenjáró mindenhatóságának és a mindent lehetővé tevő irgalmasságának trónja előtt.

Az Ószövetségben olvashatjuk, hogy Salamon anyja egy kéréssel a király trónjához közeledett. Salamon azonnal feláll, meghajol előtte, és egy trónra, a jobbára ülteti. A királyné így szól: „Egy kérésem van Hozzád. Ne szégyenítsd meg arcomat!” A király válaszol: „Kérlek, Anyám! Hiszen nem illik, hogy a tekintetemet elfordítsam Tőled és elutasítsam kérésedet.” (1Kir 2,19f) Nem nagyobb-e Krisztus Salamonnál? Nem szereti-e végtelenül jobban anyját, mint Salamon az övét? Hiszen Mária „fiat”-ja révén vette magára az emberi természetet. Milliók közül választotta ki erre a célra, és megfoghatatlan pompába öltöztette. Ki volt Batseba, aki a házasságtörése miatt Dáviddal együtt egykor Izrael nagy botránya volt? Kicsoda ő a szeplőtelen Máriával szemben, akiről Szent Bonaventúra azt mondja: „A legnagyobb dicsőség Isten után Téged szemlélni, ó Mária!” Szent Hieronimus vallomása: „Ha Téged mennynek nevezlek, ó Mária, de fenségesebb vagy annál. Ha Téged a népek anyjának mondalak, de még több vagy annál. Ha Isten lenyomatának neveznék, meg kell állapítanom: Ez vagy Te!” És Szent Johannes Chrysostomus úgy magasztalja őt, mint „színtiszta” csodát: Vagy mondtak-e valaha is valakit, vagy találtak-e valaha is valakit, aki nagyobb és nemesebb volna Máriánál: fenségben túlsz az egyedül az égen és a földön. Ki szentebb őnál? A próféták? — Nem. Az apostolok? — Nem. A vértanúk? — Nem. Az angyalok? — Nem. A trónusok? — Nem... Nincs az összes látható és láthatatlan teremtmény közt olyan, aki nagyságban és valóságban megelőzné őt, Isten szolgálóleányát és szülőjét, aki szűz és anya egyszerre.” (A zsoltosma után: lásd Mária ünnepeken a Matutinum 5. olvasmányát)

Nemde szükségképpen Mária befolyása az Úrra oly mérhetetlenül nagy, mint amilyenek magától értetődően a keresztény érzület tartja? Nem vagyunk ráutalva az olyan látomásokra, mint amilyenben Sziénai Szent Katalin részesült. De örülünk neki, mert megerősíti hívő meggyőződésünket. A Megváltó megjelent Katalinnak és ezt mondta: „Tudod, Katalin, mindenhatóságom és jószágom miatt Máriának, mert ő az anyám, oly nagy a hatalma, hogy nem veszt el egyetlen bűnös sem, aki nála keres menedéket.”

Ha Mózes kérésére Isten megmutatta hatalmát és a szavára megszűntek a csapások Egyiptomban (Kiv 10,18); ha József kívánságára megállította a

napot az égen (Józs 10,12), akkor mi mindent fog és kell Mária közbenjárásának végbevinnie?

Szent Blankáról, Szent Lajos király anyjáról mesélik, hogy nagyon adakozó volt. Ezért gyakran zavarba kerülhetett volna, ha a pénztárát fia nem töltötte volna föl mindig újra. Nem képzelhetnénk-e el ehhez hasonlóan az Üdvözítő viszonyát anyjához és hozzánk? Így valamennyire megértjük Mária kimondhatatlan hatalmát Fia szíve és a mi szíveink felett.

Ő azonban nemcsak Jézus anyja és mint ilyen, anya-királynő. Együtturalkodó királynőként egyúttal a mi igaz és valódi anyánk, és ezért még fokozottabban határtalan jósággal és irgalommal van irántunk és minden szívügyünk iránt. XIII. Leó megerősíti: „Biztosan hatalmas, mert a mindenható Isten anyja. De ami még jobban kitünteti, ami sokkal szebben is hangzik. Ő maga a jóság, az elnézés és az irgalom. És mivel Isten egyszülött Fia anyjául választotta ki őt, ezért egy olyan anya érzéseit öntötte belé, aki csak szeretetet és irgalmat lélegzik.” („Octobri mense” enciklika) Ugyanezen meleg érzéseket hordozza a szívében irántunk, gyermekei iránt is. Az ok ugyanaz. Hiszen ő a mi igazi és valódi anyánk. Ezért tanít bennünket Leó ismét: „Ha tehát a természet az anya nevét a legédesebb névvé tette, és benne egyúttal a gyengéd és gondoskodó szeretet mintaképét állította fel, úgy a nyelv nem mondhatja ezt ki eléggé. Mégis helyes a vallásos szívek érzése: Máriában a jóakaró és áldozatkész szeretet hatalmas lángja lakik, abban a Máriában, aki nem emberileg, hanem Krisztus szerint való anyánk, akinek anyai szeretete mérhetetlenül nagy, mivel az isteni kegyelem művei belső szépségben, igazságban és tisztaságban végtelenül felülmúlják a természetet. Mária, mint a mindenható Isten anyja, minden bizonnyal rendkívüli hatalommal rendelkezik, és ezáltal nagy bizalmat érdemel tőlünk. Még édesebben hangzik — ahogy Leó mondja —, hogy mint anyánk, irántunk, gyermekei iránt készséges, rendkívül jóságos és elnéző.” („Octobri mense” enciklika)

Isten jósága csodálatosan így illeszkedik természetünk sajátosságához. Ismét Leó az, aki felhívja a figyelmet rá, hogy a szívünk közvetítőt kíván, amit Máriában meg is kapott. Máriában, akiben Isten előtt állunk, aki hatalmas, és akinek a szívében olyan nagy jóság lakik, hogy a legnagyobb kétségben sem tagadja meg senkitől sem a védelmet, s a szomorkodókat és a betegeket az isteni enyhület reményébe emeli.

Ezért nemcsak a katolikus nép szívét tölti be, hanem az egyház imádságát is áthatja a kedves Szűzanya hatalmába és jóságába vetett mély bizalom.

Így imádkozzuk a Mária-officiumban: „Szent Mária, siess a szerencsétlenek segítségére, támogasd a gyengéket, vigasztald meg a sírókat, esdekelj a népért, járj közben a papságért, könyörögj az Istennek szentelt szüzekért: hadd örvendjen mind segítségednek, ami az ő jámbor imáik által megdicsőít Téged.” (A Magnificat antifónája az officium vesperásában, a Szűzanya ünnepein) Az efféle kérések egyúttal bizonyítják is azt a gazdagságot, amit a kedves Szűzanyának mindannyian köszönünk. Ezért ismét a kérdés:

Mit adunk viszonzásul Neki mindazért, amit Tőle ajándékba kaptunk?

A TÖKÉLETES SZERETETSZÖVETSÉG FELELET MÁRIA IRGALMASSÁGÁRA

A nép egyszerű gyermeke Mária Teréziának adta legdrágább kincsét. Mi is valami hasonlót szeretnénk adni a kedves Szűzanyának. A legértékesebb kincsünk, mit Isten nekünk ajándékozott, a szívünk. Oda akarjuk hát ajándékozni a szívünket Máriának egy ünnepélyes szentelés által, vagyis egy kölcsönös, tökéletes szeretetszövetség által teljesen és fenntartás nélkül minden időre és az örökkévalóságra. Tökéletes szövetségestársként akarunk örökké előtte állni, és kettős egységgé összeformni vele és őbenne a háromságos Istennel. Akkor az egyik kezünkben az áldozati kelyhet visszük, a másikban a rózsafüzért és a vállunkon Mária ruháját, a skapulárét. Így szeretne a Szentatya minket a Mária-évben látni, hogy bevessen minket, mint jólképzett, győzelmes harcosokat a jelen szellemi harcaiban, és a következő korszakra Krisztus képét rávéshesse.

A hősies áldozat szellemének és tettének gyökere, természete és értéke

Most az áldozati kehelllyel foglalkozunk, melyet a pápa ad a kezünkbe. Minden további nélkül világos, hogy mit jelent ez. A hősies áldozat lelkét és tetteit jelképezi, teljesen mindegy, hogy milyen alakban lép fel: önlegyőzés vagy elnyomás, vezeklés vagy keserves önfegyelem.

Három kérdés van itt, melyek bennünket különösen érdekelnek és amelyek választ követelnek: Mi a gyökere, a természete és az értéke az ilyen lelületnek és tetteknek?

Aki előtt nem ismeretlen a szeretet világa, vagy aki a Szűzanyával való szeretetszövetséget jól megértett módon már élete tartalmává tette, az tapasztalatból tudja, hogy a szeretet az áldozatból él, és az áldozatot a szeretet táplálja. Ősidőktől fogva a szeretet országában ez a változtathatatlan törvény. Ezzel az első kérdésre — legalábbis nagy vonalakban — már választ is adtunk. Megismétlem: A szeretet az áldozat szellemének és tetteinek mozgó gyökere. Ezt az Üdvözítő a következő szavakkal fejezi ki: „Nem az szeret engem, aki azt mondja: Uram, Uram, hanem, aki megteszi Mennyei Atyám akaratát.” (Mt 7,21) Vagy: „Aki a tanítványom akar lenni, vegye fel keresztjét és kövessen engem.” (Mk 8,34) „Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért.” (Mt 15,13)

Nagy Szent Gergely ezt így magyarázza: „A szeretet komolyságának próbája a művek felmutatása”, vagyis az áldozatok felmutatása, melyek a természet nehezeére esnek. Hasonló módon nyilatkozik az egyszerű népi bölcsesség: „Aki soha sem kapott szeretetért szenvedést, az azt sem tudja, hogyan lehet szeretetet kiérdemelni.” (wartburgi mondás) Vagy egy másik: „Ne lángokban, hanem tettekben égesd el szeretetedet!” (Margarete Seemann)

Aki fölfogja a belső összefüggést a szeretet és a szenvedés, a kötődés és az eloldás, az odaadás és a kiszolgáltatottság között, az természetesen tartja, hogy a Szűzanyával való szeretetszövetség sem állhat fenn és nem lehet termékeny mélyen áldozatos lélek és áldozatos tettek nélkül, ha egészséges és teherbíró akar maradni.

Minden szeretetszövetség itt a földön minden fokon egyúttal szenvedés- és áldozatszövetség is. Így volt ez már a bűnbeesés előtti állapotban is. Isten megkívánta Ádámtól és Évától, hogy a tiltott fa gyümölcseről való szabadon vállalt és állandó lemondással bizonyítsák szeretetük igazságát a kettejükkel kötött szövetség megörökítése érdekében. Ezért volt a parancs: „A kert minden fájáról ehettek, csak a jó és a rossz tudásának fájáról nem. Ha esztek belőle, meg kell halnotok.” (Ter 2,16)

Az esendő, szenvedő és halállal megjelölt természet számára ennek a „*haláltörvénynek*” kiemelkedő jelentősége van. Az Úr szavához kapcsolódva a búzaszem törvényének is nevezhetjük: „A búzaszemnek először a földbe kell kerülnie és elhalnia, azután hoz sok gyümölcsöt.” (Jn 12,24) Vagy

beszélhetünk a keresztfeszített szeretet törvényéről: „Ha majd felemelnek a kereszten, mindent magamhoz vonzok.” (Jn 12,32) Ezért nyer ez a törvény széles teret az ég felé tartó zarándokutunkon. Krisztus követésének mértéke minden további nélkül a szeretetben való előrehaladás. „Amennyit növekszel az áldozatkészségben és áldozatos tettekben, annyit haladsz előre a szeretetben.” (Kempis T.: Krisztus követése 2. könyv, 12. fejezet, 14) Ugyanez a törvény érvényes — amint ez minden további nélkül belátható — a Szűzanyával való szeretetszövetségre is.

Szeretetszövetség és a „búzaszem törvénye”

Ha a részletekbe akarunk behatolni, akkor kézenfekvő, hogy kapcsolódási pontként XII. Pius két szavát válasszuk, amellyel a Mária-szentelést vagy Mária-szövetséget körülírja. Azt mondja, hogy ez nem más, mint önmagunk teljes átruházása Máriára minden időre és az örökkévalóságra; vagyis a Szűzanya iránti feltétlen és teljes odaadás. Hogy a szövetségi jelleget még jobban számításba vegyük, egyetértésben a pápával, az egyház múltjával, valamint az üdvtörténeti általános Isten-szövetség szellemével, szándékosan, világosan és tudatosan *kölcsönös*, teljes önáttruházásáról és *kölcsönös*, feltétlen és teljes odaadásról beszélünk. Ez azt jelenti: amint mi a szövetség szerint szabad akarattal és szabad választással magunkat teljesen átruházzuk vagy odaadjuk Máriának, ő is ugyanilyen módon tesz velünk szemben. Másképp nem beszélhetünk szövetségről, ami természetsszerűleg a „Totum pro toto” (mindent mindenért) összhangján alapszik. Ha ebből a kölcsönös, teljes önáttruházásból vagy teljes odaadásból indulunk ki, helyesen járunk el. Mindkét szó rendkívül erős fényt vet az áldozati kehelyre, melyet a pápa Isten kívánsága és akarata szerint szeretne a kezünkben telve látni. És végül minden vonal keresztezi egymást, és ugyanabban a középpontban találkozik.

Először is állítsuk előtérbe a kölcsönös, feltétlen és teljes odaadást, mint a szeretetszövetség magját. Ezzel egy ismerős és bizalmas hangot ütünk meg, ami a hozzáértő fülekben és szívekben azonnal egy teljes akkordot vált ki.

Az odaadó szeretet négyféle működése

Az odaadó szeretet egy olyan erőt jelent, melynek négyféle működése, rendeltetése, hatása van:

- elold,
- egyesít,
- hasonlóvá tesz,
- mozgásba hoz.

Elold és elválaszt a saját éntől. Egyesíti az egyik szívet a másikkal, míg a végén mindkettő már egy ütemre dobban. A szeretőket csodálatos módon hasonlóvá teszi egymáshoz és határtalan, kölcsönös, mozgató és alkotóan hatékony kívánság- és kérés-hatalmat ad nekik egymás felett. Ezért beszélni szoktunk a szeretetszövetség négy lényegi eleméről:

- a szeretet kölcsönös kiszolgáltatottságáról,
- a szeretet kölcsönös odaadásáról,
- a szeretet kölcsönös továbbadásáról,
- a szeretet kölcsönös igényéről.

A gyakorlati életre vetett pillantás érthetővé teszi, hogy mit akarnak ezek az elvont kijelentések mondani. Nem kell sokat keresgélni szemléltető anyag után. Minden nemes szeretet magába foglalja az említett négy elemet, legyen szó akár a gyerek-, a szülői vagy baráti szeretetről; akár jegyesi vagy házastársi szeretetről. Nézzük a legelöl állókat, a gyermek- és szülői szeretetet. A kölcsönös szeretet elválasztó és eloldó erejét itt abban láthatjuk, hogy mindkét félnek az egymás iránti szeretet miatt gyakran le kell mondania saját természetének kívánságairól, hogy lelkileg jobban egymásra találjanak és egy kettős egységgé összenőjenek. Huzamos idő alatt nem hiányozhat az sem, hogy gyermekek és szülők hasonlóvá válnak egymáshoz gondolkodásban és akaratban, szeretetben és gyűlöletben, sőt gyakran még a külső viselkedésben is. Azt meg szinte magától értetődőnek tekinthetjük, hogy eközben mindkét fél gondosan tekintettel van a másik kívánságaira. A természetfeletti szeretetben is megtalálható ugyanez a négyféle működés: az eloldás, egyesítés, hasonlóvá formálás és megindultság. Most csak arra korlátozódunk, hogy a (szeretet) egyes lényegi elemeiben rámutassunk az áldozati jellegre.

A szeretet eloldó és hasonlóná tevő működése

Minden további nélkül felismerhető az áldozattal való belső összefüggés a szeretet eloldó és hasonlóná tevő működésében vagy a szeretet kiszolgáltatottságában és továbbadásában egyaránt.

Már ezek a kifejezések is: „eloldó vagy elválasztó működés” vagy „szere- tet-kiszolgáltatottság” eléggé felhívják a figyelmet a szeretet áldozati jel- legére. A természetfeletti szeretet magába foglalja — minden más, nemes szeretetnél jobban — a rendetlen önszeretet egyfajta önkívületi állapotát vagy halálát. Önkívületi állapoton egy magánkívületi állapotot értünk. A szó teljes értelmében a magánkívületi állapot rendkívüli alakot ölt az ún. extatikus lelkeknél az extázis állapotában. Olyankor elveszítik értelmük használatát. Megmerevedik a test és lebeg a levegőben. Erről mondja Pál, hogy elragad- tatott a harmadik égbe. De nem tudja, hogy ez testben vagy anélkül történt (2Kor 12,2). De extázisról van szó a mi esetünkben is egy teljesen jogos ér- telemben.

Ha az Isten- és Mária-szeretetem egy valódi, személyes „te-szeretet” és nem csak egy talán álcázott, hatástalan személytelen szeretet, akkor ki kell magamból mennem, le kell magamról mondanom, el kell magamat hagy- nom, fel kell adnom egy nagy darabot az énszeretetemből, különösen is az éngörcsnek és az énrabságnak vagy az énistenítésnek a szélsőséges formáit. Egyébként képtelen vagyok Istenben vagy a Szűzanyában elmerülni; egyéb- ként nem tudják magukat belém engedni, és én se tudok beléjük lépni, nem tudok velük lelki kettős egységet alkotni. A szívemnek fel kell adnia önző önféjűségét, egyébként nem olvadhat össze szövetségesei szívével. Fel kell adnom a merev akaratosságot, egyébként nem lehetek egy lélek a társam- mal, nem tudom magamat odaadni a Szentlélek indításainak, nem szabadul- hatok meg másképp a világ csábításaitól, nem állhatom ki az ördög támadásait és nem lehetek úrrá az elhanyagolt és elvadult ösztönéletemen. Tehát létezik itt is bizonyos „önkívület”, azaz az önféjűségtől való bizonyos megszabadulás. A rendkívüli extázis az erre kiválasztottak számára is csak egy múltó, átmeneti állapot, amelynek maradandó gyümölcsét: a szeretet kö- zönséges extázisát betakaríthatták a hétköznapiakban, Szent Pálhoz hasonló- an, aki elmondhatta magáról a rendkívüli elragadtatáson kívül is: „Már nem én élek, hanem Krisztus él — hat és szenved — énbennem.” (Gal 2,20)

Így válik érthetővé, hogyan mondhatjuk, hogy a valódi, igaz szeretet fel- kelti és táplálja a saját én halálára, elsorvadására vonatkozó legkomolyabb akaratot, hogy ezáltal a szeretett társ éljen, hogy ezáltal túláradóan bőséges

élete legyen. Ez érvényes megint minden nemes szeretetre. Mint keresztyének, mégiscsak elsősorban Krisztus sírjából és halálából élünk és szeretünk. Az élő Isten magához méltónak tartja, hogy a Krisztusban és Krisztussal való állandó, titokzatos halálunk miatt a lelkünkben lakjon. És mennél inkább elpusztítja magát a szeretet, hogy teljesen isteni társává legyen, mennél több helyet ad neki a szívében, annál inkább és annál teljesebben visszakapja isteni társával együtt megtisztult énjét. Erre gondol az Üdvözítő, amikor mondja: „Aki elveszíti lelkét érettem, megnyeri azt.” (Mt 10,39) Hosszú, fáradságos, fájdalmas és krízisekkel terhelt hegymenet ez, melyre a szerető léleknek merészen vállalkoznia kell, mielőtt „Kármel hegyének csúcsán” örvendezhet a szívek teljes cseréjének. (Keresztes Szent János)

Felhívás áldozatkészségre és áldozatokra

Aki megragadta ezeket a mély, belső összefüggéseket, nem csodálkozik azon, hogy úgy a Szűzanya a hitelesnek elismert megjelenései alkalmával, mind az utóbbi évszázad pápái nem fáradnak bele, hogy mindig újra rámutassanak a Mária-tisztelettel és a Máriának szenteléssel összefüggésben az itt idézett áldozatkészségre és áldozatokra, a vezeklés lelkületére és a vezeklés tetteire.

La Salette-ben a Szűzanya azt kívánta, hogy az imával együtt térjenek meg az emberek és vessék alá magukat Isten kívánságának és akaratának, másképp képtelen lesz fia büntető karját visszatartani.

Az áldozat és a vezeklés gondolata még világosabban kifejezésre jut a Lourdes-i és a fatimai jelenéseknél.

A pápai megnyilatkozásokban a vezeklésnek kettős értelme van. Egyszer azt a belső és külső áldozatot értik alatta, mely a mindennapokban együtt jár a keresztyén rend megvalósításával, máskor a tudatos és rendkívüli bűnbánat tetteit értik alatta. XIII. Leó kötelességének tartja — a Mária-tisztelettel összefüggésben — „nemcsak az imádság, hanem a vezeklés lelkét is lehívni Istentől, minden jó adományozójától és ajándékozójától, az egyház minden fiára.” (Octobri mense enciklika) XII. Pius megállapítja: „Káros lenne, ha csak a modern eszközökre építenénk, és nem nyúlnánk vissza a kegyelem természetfölötti erőihez: az imádsághoz, a vezekléshez és az áldozathoz.” A Szűzanyát kellene kérni, s életünk megváltoztatását és a szent vezeklés műveit felajánlani. („Auspicia quaedam” enciklika) Ismét egy más helyen: „A legnehezebb dolog a Mária-tiszteletben a keresztyén kötelességekhez való állandó hűség, főleg a mindennapi élet fárasztó, láthatat-

lan áldozataihoz a vezeklés, az alázat és a szeretet szellemében.” „Jónak és kívánatosnak tartjuk mindenkit egyenként figyelmeztetni, hogy az imádságokhoz még vezeklő gyakorlatokat is kapcsoljon. Olyan vezeklést, mely legyőzi a bűnöket, mely kihajtásra készíti az erényeket, megerősíti a lelket. Olyan vezeklést, mely mindent meggyógyít, helyreállít és örömet is sugároz... Törekednünk kell arra is, hogy mások bűneiért is szabadon vállalt vezeklésekkel eleget tegyünk.”

Ahogy az a Mária-szeretet, mely nélkülözi az áldozatokkal állandóan telt kelyhet, ugyanúgy felettébb gyanús az a szeretetszövetség is, mely együttal nem egy áldozatszövetség. Az ilyen szeretetszövetséget hamisnak és babonásnak, elbizakodottnak, vagy legalábbis tökéletlennek kell mondani és helyteleníteni, vagy idővel a leggondosabban felülvizsgálni, megjavítani és tökéletességre vezetni.

Ezért óv mindenkit X. Pius: „Mindenki legyen meggyőződve arról, hogy ha a legboldogabb Szűz iránti ájtatosság nem tart vissza a bűntől és nem vezet elhatározásra, hogy a rossz szokásokon javítsunk, akkor ez csak egy külsőleges és hamis ájtatosság, mely nélkülözi a szükséges gyümölcsöt... Mária szolgálja iránti első követelmény, hogy javítson romlott életszokásain, valamint uralja és tartsa kordában szenvedélyeit, melyek állandóan a tilosba igyekeznek.” („Ad diem illum” epistula enciklika)

XI. Pius magyarázata: „A Szent Szűz szereti azokat, akik őt szeretik. De senki se bízson abban, hogy a halála óráján majd segít azokon, akik életükben nem keresték kegyelmét, mely távoltartja őket a bűntől és hozzásegíti őket olyan tettekhez, melyek előmozdítják tiszteletét.”

XII. Pius szerint a Mária-tisztelet „hamis és többé-kevésbé babonás, ha néhány külsődleges és felületes gyakorlat alapján jogosultnak tartja, hogy a saját vágyai szerint tovább éljen és a bűnben megmaradjon, és aztán az utolsó órában a kegyelem csodájában bízson.” (XII. Pius szavai Monforti Grignon szentté avatása alkalmából)

A Mária-év (1954) alkalmából körlevélben sürgetve szólított fel minden hívőt, hogy imádkozzon az erkölcsi élet átalakulásáért az egész kereszténységben: „Sok kegyelmet kell kikönyörögnünk a Szűzanya hatalmas közbenjárásától és oltalmától. Mindenekelőtt azt kell kérnünk, hogy az isteni kegyelmek segítségével az egyesek erkölcsi élete naponta jobban megfeleljen Isten parancsainak, mivel a hit tettek nélkül halott. És mivel senki sem tehet semmit a közjéért — ami a kötelessége lenne —, hacsak előbb ő maga nem válik erényes magatartásával a többiek előtt példaképpé.” (XII. Pius:

„Fulgens corona” epistula enciklika) Esdekelje ki a Szűzanya a fiatalságnak a nagyszívűséget, az erős hitet, a tisztaságot és az épséget; az érett korúaknak az erkölcsi feddhetetlenséget; a családoknak a sértetlen hűséget és az öregeknek a jólvégzett élet gyümölcseit. Így lesz mindenütt az ujjunk érezhető melegséggel és látható nyomatékka az erkölcsi átalakuláson és ezzel közvetve az áldozatos lelkületen, ami nélkül egy ilyen átalakulás elérhetetlen és bizonytalan. A Mária-évi ima, melyet XII. Pius szerzett, arra indít bennünket, hogy ugyanebben a szellemben imádkozzunk: „Ó Te, aki a gonoszt és a halált legyőzted, önts belénk egy mély irtózást minden bűntől, mely a lelket undorítóvá teszi Isten előtt és a pokol rabszolgájává. Változtasd meg azok lelkét, akik gonoszt tesznek! Oltsd ki a gyűlöletet! Tompítsd a kemény erkölcsöket! Őrizd meg fiatalságunkat, a tisztaság virágait... Hass oda, hogy minden ember felfogja az isteni erények szépségét!”

Nem szabad „Mária” nevének több erőt tulajdonítanunk mint az Úr nevének. Ha az Úr ünnepélyesen kinyilvánítja: „Nem az fog bemenni a mennyek országába, aki azt mondogatja nekem: Uram, Uram, hanem aki megteszi atyám akaratát” (Mt 7,21), akkor ugyanezeket a szavakat Mária szájába is adhatjuk: Nem az fog bemenni a mennyek országába, aki azt mondogatja nekem: Anyám, Anyám, hanem aki megteszi atyám akaratát. Csak így kapja meg valódi teljességét saját életterve: „Íme, az Úr szolgálóleánya vagyok” (Lk 1,38), valamint az ünnepélyes figyelmeztetés: „Tegyétek meg, amit mond nektek!” (Jn 2,5) Ha ez nem így lenne, akkor vakmerően felborítaná az Evangélium minden alapelvét és követelményét. Mi értelme lenne akkor az Úr szavának a keskeny útról és a szűk kapuról, vagy a legkomolyabb figyelmeztetésnek az erőszak alkalmazásáról és arról, hogy az üdvösségünkön félve és remegve munkálkodjunk? (Mt 7,14; 11,12) Nem számít semmit, hogy a jóakarát ellenére mindig újra elesünk és engedelményeket teszünk öröklött és szerzett gyengeségeinknek. Addig, amíg jók akarunk lenni, minden bűn és hiba ellenére is „a bűnösök menedékének” kedvenc gyermekei maradunk. Ahogy ezt a hétköznapi tapasztalat és számtalan legenda is hirdeti. Erre ösztönzi őt az anyai szeretete, mely megkülönböztetett melegséggel és bensőséggel hajlik le a legszegényebb és leggyámoltalanabb gyermekekhez. Ezt kívánja tőle Fia példája, aki az akkori kor szokása ellenére egy asztalhoz ült a vámosokkal és a bűnösökkel (Mt 9,11), aki szó nélkül hagyta Mária Magdolna bűnét és nem tett keserű szemrehányást a házasságtörő asszonynak sem (Lk 7,47; Jn 8,11), aki magát a tékozló fiú apjaként, irgalmas samaritanusként és a jó pásztor képében

mutatta be (Lk 15,11-31; Lk 10,30-37; Jn 10,11-16), aki Lázár barátja sírjánál és Jeruzsálem felett, annak szomorú helyzete felett keserűen sírt (Jn 11,35; Mt 23,37) és a kereszten odaadta legdrágább vérért a bűnösökért.

„Én vagyok a megtérni akaró bűnösök anyja” — mondta a Szűzanya egyszer Szent Brigittának (Szent Brigitta: Revel. I, 6, c. 10.), ami annyit jelent, hogy Mária a bűnösök anyjának bizonyul vagy azáltal, hogy már ki- esdekelte a számukra a megtérés és a mély bűnbánat akarását, és megszilárdítja ezt az akaratot és a jóban megerősíti; vagy azáltal, hogy meleg anyai szeretettől, valamint a bizalomteljes segélykiáltásoktól indítva a bűnösök akaratának e megváltoztatásán fáradozik. És a tapasztalat bizonyítja, hogy számtalan sok esetben célhoz is ér az Isten és az emberek szíve feletti hatalma miatt. Ilyen az ő állása Isten országában mint Krisztus és a kereszténység anyja, aki az evangélium legkomolyabb követelményeit mindenütt gondosan figyelembe veszi.

A „Bűnösök Menedéke” egyúttal a „Szép Szeretet Anyja” (Sir 24,24) és a „Bölcsesség Széke” vagy a „Nagyokosságú Szűz”. Amit a Szentírás az örök bölcsességről mond, reá is érvényes: „Isten növendékeinek tanítómesternője” (Péld 1,7). „Boldogtalan, aki elveti a bölcsességet és a fegyelmet. Az ilyen ember reménye hiúság. Munkája gyümölcstelen és haszontalanok művei.” (Bölcs 3,11)

Mária az új ember és az új közösség tanítómestere és kiformalója

Az Isten növendékei tanítómesternőjének eszménye emlékeztet bennünket azokra a nevelői jogokra és köteleességekre, amelyekkel a Szűzanya, mint a kereszténység anyja rendelkezik; valamint arra az eredeti feladatára, melyet schönstatti szentélyeiből szándékszik megoldani. Különös módon „felütötte ott sátrát. Anyaian mosolyog onnan a hívők könnyörgő seregeire” (XII. Pius a lengyel püspökökhöz), és kiosztja a kegyelem kincseit. Onnan kiindulva a keresztény népeket mindenekelőtt igazi, hétköznapi életszentségre, keresztény családiasságra és hősi apostolkodásra akarja nevelni. Mindezt úgy viszi végbe, ahogy az egyház jövője megkívánja, mint az új ember és az új közösség tanítómesternője és kiformalója.

Schönstatt alapító levele ilyen szavakat ad a Szűzanya szájába: „Szeretem azokat, akik szeretnek engem. Bizonyítsátok be nekem először, hogy valóban szerettek. Ne higgyétek azt, hogy a mai legkomolyabb és nagy korszakban valami rendkívüli dolog, ha a magatokkal szemben támasztott követelményeket a legmagasabbra fokozátok. Hozzatok szorgalmasan hoz-

zárulásokat a kegyelmi tőkéhez! Szerezzetek csak a hűség és a leghűségesebb kötelességteljesítéssel és buzgó imaérettel nagyon sok érdemet és bocsássátok a rendelkezésemre. Akkor szívesen letelepszem közöttetek és gazdagon osztok adományokat és kegyelmeket. Akkor a jövőben innen magamhoz vonzom az ifjú szíveket, és használható eszközökké nevelem őket a magam számára. (Lásd: Küldetésünk Titkai 2.)

Schönstatti szentélyeiből azóta a Szűzanya nagy népnevelőnek bizonyult. És a zarándokok, akik közelből és messziről — főleg minden hónap 18-án, az alapítás napján — hozzásietnek, nemcsak üres, kérő kezekkel jönnek, hanem teli kezekkel is: a legkomolyabb önnevelés áldozataival, melyeket a hónap folyamán hoztak. Ilyen mély jelentősége van minden Schönstatt-gyermek számára az áldozat kelyhének, amelyet a Szentatya a kezünkben látni szeretne. És ha pénzt, gyertyát vagy virágot hozunk Máriának, ahogy ez más kegyhelyeken is történik, tudatosan arra törekszünk, hogy minden adomány minket magunkat és a legkomolyabb önelgyőzés áldozatait jelképezze.

Így tette ezt Árpád-házi Szent Erzsébet is. Valahányszor Isten gyermeket ajándékozott neki, gyapjúruhába öltözött és karjában a kicsivel, mezítláb zarándokolt Mária oltárához. Letérdelt előtte, föláldozott egy báránnyt és egy gyertyát gyermeke jelképeként, miközben e szavakkal ajánlotta fel őt a Szűzanyának: „Anyám, nézd, itt van a gyermekem. Neked szentelem ártatlanságát és tisztaságát. Ne engedd, hogy ártatlanságának fehér ruhája valaha is szétszakadjon és bepiszkolódjon. Ha nagyobb lesz, meg akarom neki mondani, hogy Neked szenteltem őt. E szavak és az anyai védelem hatására meg fogja őrizni ártatlanságát.”

És ha hozzá visszük könnyeinket, a saját és idegen bűnök miatti vezeklés és bűnbánat könnyeit és a szív-szeretet könnyeit; ha felajánljuk neki a lelkeket, akik után isteni fia szomjazik, azokat a lelkeket, akik a szeme előtt voltak, amikor a kereszten így kiáltott: „Szomjazom!” (Jn 19,28), akkor se feledkezzünk meg arról, hogy Mária tőlünk először is a mi szívünket kéri, hogy krisztusivá formálhassa. Úgy járhatunk mi is, ahogy Copertino Szent József, aki így beszélt egyszer a Szűzanyával: „Mária, ha virágokat hozok Neked, nem fogadod el; ha gyertyát hozok, az sem kell. Mit akarsz hát, Anyám?!” — Ezt a választ kapta: „A szívedet akarom! A szívedet akarom!”

Igen, Schönstatt Háromszor Csodálatos Anyja és Királynője a szívünket akarja. Szent szeretetszövetségben egybe akarja olvasztani a szívünket az övével, és magával akarja vinni Isten szívébe.

Kemény, de rendkívül tanulságos és megnyugtató szavakat ad Schönstatt alapító levele a Szűzanya szájába: „*Ezt az önmegszentelést várom el Tőletek.*” — Vagyis ezt az örömmel áldozatkész önnevelést, mely a saját énnel szemben maximális követelésekkel lép fel. — „*Ezt a páncélt kell felöltenedek; ezzel a karddal kell megszabadítanotok Isten Országát természetfeletti ellenségeitől.*” (Lásd Küldetésünk titkai 2.) Oly nagyon beleillik ez a bevált nevelési módjának és nevelői bölcsességének keretébe.

Krisztus anyjaként egyedülálló módon formázza Krisztust. Mint anyánk, nagy, Krisztusivá formáló nevelőnként áll előttünk, akit Krisztus az utolsó rendelkezésével megbízott, hogy tanulni kész és nyitott gyermekeit megfeszített és megdicsőült alakjának lehetőleg tökéletes másaivá képezze. Mivel a szentelés egy kölcsönös szeretetszövetséget jelent, mindkét felet köti. Máriát újra anyánkká és királynőnké választjuk, vagyis a részünkről ismétleten felruházzuk azokkal a nevelői jogokkal, amelyekkel isteni megbízásból amúgy is rendelkezik. Ezáltal feltétlen készséget mutatunk arra, hogy Krisztus tökéletes képmásává formáljon és képezzen bennünket. És ő ezen az új jogcímen újólag kézbe veszi nevelésünket. Ha korábban a szülés és az örökség jogán már anyánk és nevelőnk volt, úgy mostantól fogva a kölcsönös választás jogán is az. És mivel a szentelés által biztosítjuk alakíthatóságunkat és egyetértésünket, ezzel legalább elvileg elhárultak nevelői tevékenységének legfőbb akadályai. Így aztán a szokásos kiválósággal könnyen teljesíteni tudja rajtunk nevelői megbízatását.

Ha nevelőként magára vállalja is a fő feladatot, mégis rá van utalva együttműködésünkre, önnevelésünkre. Ez egy törvény Isten országában. Ezért ügyel a leggondosabban arra, hogy önnevelésünket beindítsa és áldozatkészségünket állandóan ébrentartsa. Ezt fejezi ki a rövid, programszerű követelmény: „*Ezt az önmegszentelést kívánom Tőletek. Hozzatok nekem szorgalmasan adományokat a kegyelmi tőkébe!*”

Ezek a józan utalások, melyek a legmagasabb követelményeket támasztják velünk szemben, nagy megtiszteltetést jelentenek a számunkra. Úgy érezzük, hogy köszönetet érdemlően komolyan vesznek bennünket. Mindez egyúttal érvényesen bizonyítja az „Irgalmasság Anyjának” irgalmasságát is. Kíméletlenül, a gyengeség iránti engedmények nélkül leveszi a kötést szemünkről, és legalább nagy vonalakban, teljesen kielégítő világossággal megmutatja, hogy mit várnak tőlünk. Egyúttal biztosítja nekünk a „Keresztények Segítsége” anyai védelmét is. Mint „Nagyokosságú Szűz”, nem támaszt irántunk olyan követelményeket, melyeket a segítségével ne tudnánk teljesíteni.

Mint a „Jó Tanács és az Isteni Kegyelem Anyja”, mint „Hatalmas, Jóságos és Hűséges Szűz kipótolja azt, amire képtelenek vagyunk. Így kívánja ezt a kölcsönös szeretetszövetség jellege. Ebben rejlik nagy értéke egy olyan korban, amikor a nevelés nehézsége mindenütt a legmagasabbra fokozódott.

A kölcsönös jelleg a szeretetszövetségnek mind a négy fontos alkotóelemére vonatkozik. Mindkét fél tehát a természetének megfelelő módon készen áll nemcsak a *szerető odaadásra*, a *szeretet átvitelére* és a *szeretetigények* számára, hanem a *szeretetáldozatra* is, vagyis az éntől való eloldásra, az önzetlenségre. Mária már a földi életében is „a szép szeretet anyja” (Sir 24,24) volt, aki önzetlenül, teljesen az Úrért, az Ő művéért és a mi javunkért élt. Mennyivel inkább ugyanígy van most is, amikor már egész természete a boldog Isten-látásban teljesen megdicsőült. Most Isten fényében még világosabban látja az emberi lélek értékét és anyai, közbenjáró és nevelői feladatainak jelentőségét. A központi feladata: Elősegíteni gyermekeinek Krisztus képére való átforgalmazását, hogy az égben a bukott angyalok helyeit elfoglalhassák. Mindebből azt a következtetést szeretnénk levonni, hogy nagy bizalommal a schönstatti Háromszor Csodálatos Anya és Királynő jóságos, hatalmas és bölcs nevelésére rábízhatjuk magunkat. A jelmondat, mely már évek óta — mint a három királyok vezércsillaga — világítón és iránymutatón életünk felett áll, most itt új módon felragyog: „*Mater perfectam habebit curam*” (Anyánk tökéletesen gondoskodni fog mindenről).

Mihelyt önként a Szűzanya nevelői kezére bizzuk magunkat, erőteljesen megpróbál munkához látni és Krisztus képére formálni bennünket. Ragyogóan bizonyítja ezt a Schönstatt-család történelme. A biankó felhatalmazás magaslatán át az Inscriptio-hegy csúcsára vezetett bennünket. Erről tanúskodik a keresztény időszámítás valamennyi nagy máriás alakjának élete is.

Hogy legalább egy szemléletes példát kiragadjunk, üssük fel a ciszterciék régi évkönyveit. Itt olvashatjuk a lundi érsek páratlan életsorsát. Fiatal hallgatóként rossz társaságba került, és életét rosszra fordította. A szülők és az előljárók minden kísérlete hiábavalónak bizonyult, hogy őt visszatérítsék. Akkor Isten ahhoz az eszközhöz nyúlt, melyet ilyen esetekben általában szívesen és eredményes használ: Egy súlyos betegséget küldött. Borzongató lázalmok kínozták a beteget, aki így azt képzelte, hogy fél lábbal már a sírban van. Ebben a helyzetben, álmában borzalmas élménye volt. Mintha a pokolba zuhanna. Minden oldalról sístergő lángok vették körül. És a bűnei kényszerítő erővel húzták le a tüzes mélységbe. Rémisztő bizonyosság kínozza egyúttal: Itt kell maradnod örökre! Hagyj fel minden reménnyel, innen

nincs szabadulás! Reszketett félelemében. Teljes kétségbeeséssel körülnéz, hogy a kinnak e rettenetes helyéről talán mégis van valami kiút. Hirtelen felfedez egy repedést a pokol falán. Minden erejét megfeszítve sikerül azon keresztülpréselődnie, és utat nyerni a szabadba. Mint az örült, úgy fut el onnan. Egyszerre csak egy gyönyörű palota előtt áll. Gyorsan eltűnik a nyitott ajtón át, és egy leírhatatlanul pompás, nagy teremben találja magát. A ragyogó trónon egy fölséges nő ül királyi ruhában, a fején koronával. Körülötte leghűségesebb szolgálóinak számtalan sokasága áll mély tisztelettel, akik fáradhatatlan hódolattal így ünneplik királynőjüket: „Asszonyunk Szűz Mária, Istennek Anyja!” Ez a kép a behatolóba bátorságot önt. Gyermekkorában ugyanis számtalanszor a Szűzanyának szentelte magát egyszer s mindenkorra, ami végtelen boldogsággal töltötte el. Mintegy az anyatejjel gyermeki bizalmat szívott magába az Irgalmasság Anyja iránt. Később sajnos bűnös módon mégis megszegte az ünnepélyesen megígért szövetségi hűséget. Mégis csendes remény töltötte el, hogy bocsánatot kaphat. Ezért bizalommal telve a trónon ülő királynő lábai elé veti magát, és kegyelmet, irgalmat kér, de mindenekelőtt a pokol kínjainak elkerülését, amelyekből éppen csak megmenekült, rettegve attól, hogy oda megint újra visszataszítják. Várakozása ellenére az Irgalmasság Anyjának arca csaknem elutasítóan elkomorul. Kinyilvánítja, hogy a bűnei büntetést érdemelnek és nincs más hátra, mint vissza kell térnie oda, ahonnan menekül. Kétségbeesve kiált fel: „Ó irgalmasság Anyja! Ó irgalmasság Anyja!” De hiába, ezzel nem ér el semmit. Hiába könyörög az őrzőangyala, a védőszentje és az egyházközségének patrónusa, akkor is kemény marad. Csak akkor, amikor életének megjavítását ígérte, enyhültek meg vonásai, és készen mutatkozott, hogy mostantól kezdve ismét egészen különösen hatékony anyai védelmében részesítse. Ebben a pillanatban felébredt a fiatalember. Amit lázalmában megígért, hűségesen megtartotta. Attól kezdve szorgalmasan tanult, és igazán erkölcsösen élt. Szent pap és rendkívül áldott érsek lett. Életének minden helyzetében izzó Mária-apostol maradt. Az álomban átélt pokolélmény azonban mindig ott volt a lelkébe zárva. Ez adott életének és működésének nagy erkölcsi komolyságot, és arra ösztönözte, hogy letegye hivatalát és visszavonuljon egy ciszter kolostorba. Szentül élt ott és az ajkán e szavakkal halt meg: „Szűz Mária, benned remélek és nem pusztulok el az örökkévalóságban.” (Liguori Szent Alfonz: Mária csodatettei)

A szeretet teremtő és hasonlónvá alakító ereje

A Szűzanyával való szeretetszövetségünk nemcsak elold és elválaszt, nemcsak az áldozatok kelyhét nyomja állandóan a kezünkbe, hanem egy teremtő, hasonlónvá alakító erő is, mely állandóan táplálja az áldozati lángot és azt a fehér izzásig hevíti.

A hétköznapi élet eléggé bizonyítja, hogy mily messzire kihat a belső és külső életátvitel, mint a nemes szeretet lényegi kísérőjelensége. Nemcsak ugyanazt a belső magatartást ajándékozza minden életkérdéssel: Istennel, világgal, emberrel szemben, hanem a külsőt is a kicsi és láthatatlan részletekben is sokszorosan átformálja úgy, hogy a partnerek modora és kinézete is szemmel láthatóan egyre hasonlóbba válik. Ezzel egy titokzatos összefüggést érintünk meg, mely hatékonyan összekapcsolja a kötődést és a magatartást úgy a természetfölötti mint a természetes síkon egyaránt.

A máriás magatartás és a Máriához való kötődés feltételezi egymást. A kötődés foka meghatározza a magatartás (hasonlóságának) fokát. A máriás magatartás feltételez egy megfelelő fokú kötődést. A kötődés a magatartás lelkének forrása, és a magatartás igazolja a kötődés valóságát és mélységét. A kedves Szűzanya élete, példája idővel magától tükkorré válik a szeretet-partnere számára. A szeretet ereje felébreszti az áldozat(készség) erejét, mely belső hatalommal a másik utánzását sürgeti. (P. J. Kentenich: *Marianische Erziehung — Paedagogische Tagung*, 1934)

Az igazi Mária-szeretet nemcsak mély hódolatot jelent Mária nagysága és méltósága előtt, nemcsak a hatalmába és jóságába vetett mély gyermeki bizalomból él, hanem a legkomolyabb igyekezettel arra törekszik, hogy ére nyei utánzásával hasonlónvá váljon hozzá. Ezért figyelmeztet így Szent Bernát: „Sohase fogyjon ki a szádból Mária, sohase engedd ki a szívedből őt, és hogy megszerezd közbenjárásának segítségét, kövesd mindig magatartásának példáját! Ha szeretitek Máriát, ha meg akarjátok nyerni tetszését, utánozzátok a példáját!”

A lorettói litánia az „igazság tükrének” nevezi. Alkantarai Szent Péter a „szüzesség tükrének” mondja; Szent Atanáz „makulátlan tükrének”; Paccis Magdolna pedig „az Isten és a felebaráti szeretet tükrének”.

Szent Tamás úgy dicsőíti mint „az Úr arany könyve, kinek ragyogása bevilágítja a világ sötéttségét”; Szent Ildefons így énekel: „Mindig újra Mária anyai szívében kell olvasnom, mert e földön egyetlen könyv sem vezet minket gyorsabban az ég felé”. Szent Ágoston az „isteni titkok kimeríthetetlenül gazdag és vonzó könyvtárának” mondja őt. Magától értetődőnek tartja,

hogy a Mária-tisztelet legmagasabb foka abban áll, hogy az ember gondosan utánozza azt, amit tisztel.

Szent Bonaventúra így buzdít: öltük magunkra örömmel Máriát. Ragyogjon elő szokásainkból és sugározzon tetteinkből!

Az áldozatos érzületből áldozat-tett lesz

A természet esendőségének törvényét a szentek úgy szokták legyőzni, hogy mélyreható áldozatot szabnak ki magukra. Nem elégednek meg a pusztaszeretet-vágygal. Néri Szent Fülöpről tudjuk, hogy egész jegyzéknyi izzó megnyilatkozást gyűjtött össze saját használatra. Pl.: naponta jó százszor elismételte e szavakat: „Istenanya, Mária! Könyörögj értem Jézusnál! Anya és Szűz, Szűz és Anya, könyörögj értem!” Más szentek még tovább mentek. A legmagasabb követelményeket támasztották magukkal szemben. Assisi Szent Ferenc évente 40 napig böjtölt Mária tiszteletére. Sziénai Szent Bernát, a portugál Erzsébet királynő, az angol Szent Edward király ugyanilyen szándékkal böjtöltek minden szombaton. Szalézi Szent Ferenc fogadalmat tett, hogy minden nap elimádkozza a rózsafüzért. Más Mária-tisztelőnek az volt a szokása, hogy nem tagadott meg semmit, amit Mária nevében kértek tőle. Így tett Szent Gerhard püspök és vértanú is. Szent Alexander von Hales, Isten híres nagy tudósa még tovább ment. Egy ferences szerzetes a Szűzanya nevében arra kérte, hogy lépjen be a rendjükbe. Alexander egy szerfölkött gyermeki Mária-szeretetet hordozott a szívében. Ezért nem tudott egy ilyen kérésnek ellenállni. Hogy anyjának bizonyosságot adjon szeretetéről, meghozta az áldozatot és követte a meghívást. Szent Gergely beszámol egy jámbor iparosról, aki Mária iránti tiszteletből a teljes szombati keresetét mindig a szegényeknek adta.

A szeretet utánzásra sürget

Mindez és sok más áldozat fogékonnyá teszi a lelkeket az ég és föld királynője példájának utánzására. Így az életünk a máriás életszabály gondos megvalósítását tükrözi, amit Szent Hieronimusz így fejezett ki: „Tiszteld Máriát azzal a szeretettel, amit iránta magadban hordozol. De akkor mutatod meg legjobban szeretetedet, ha őt, akit igazán szeretsz, megpróbálsz gondosan utánozni.”

Ugyanezt a hangot szólaltatják meg a pápák figyelmeztetései is. Magától értetődő ez annak számára, aki a hasonlónak tevő erőt, mint a szeretet lénye-

ges alkotórészét ismeri. Éppen a máriás kötődés és máriás magatartás belső összefüggése miatt sohasem felejtí el egyidejűleg mindkettőt hangsúlyozni: kötődés és magatartás. A kötődés mint forrás és gyökér és a magatartás vagy utánzás mint áramlás, származás és gyümölcs. Így tanítanak a pápák is.

X. Pius: „Ha valaki arra törekszik, hogy a Szűzanyával való kapcsolatát lehetőség szerint minél jobban elmélyítse — és mindenkinek törekednie kellene erre —, akkor mindenekelőtt a szívügyévé kell válnia, hogy a példáját kövesse.”

XI. Pius: „Tiszteljük a Szűzet érdeme szerint, teljes erőből viszonzszerezzük, leghöszentebb példáját teljes erőből utánozzuk és imáink által próbáljuk megszerezni segítségét.” Itt áll a helyes sorrendben egymás mellett a Mária-tisztelet mindhárom eleme: szeretet, utánzás és segítségül hívás.

XII. Pius a Mária-évtől minden hívő számára a Mária-tisztelet elmélyülését várja és lényegi hatásaként Mária példájának mindenoldali és tökéletes utánzását. „Szeretnénk, ha mindannyian elhatároznánk, hogy örömteli buzgalommal követjük a Szűzanya példáját. Minden anya bensőséges örömmel telik el, ha gyermeke arcán felfedezi saját arcvonásait. Ugyanígy nincs semmi más, ami után kedves Mária anyánk jobban vágyódna, aminek jobban örülne, mint amikor szép lelkének vonásai megmutatkoznak gyermekei gondolkodásában, beszédében és tetteiben. Azokban a gyermekeiben, akiket a kereszt alatt fogadott örökbe egyetlen gyermeke helyett.”

Ha időt szakítanánk rá, hogy a pápák gondolatmeneteit részleteiben végigkövessük, akkor hamar fölfedeznénk, hogy a felfogásuk szerint nincs olyan helyzet, amelyben Mária ne lenne a példaképünk; hogy nem gondolható el olyan erény sem, amelyet tökéletes módon élénk ne élt volna. Ezzel megerősítik, amit Szent Ambrus tanított: „Mária élete mindenki tankönyve.” A maguk módján ugyanazt mondják, amit Szent Bernát, Mária „magántitkára és citerása”, akit „legbizalmasabb gyermekének” és a „szeme fényének” neveznek. Bernát mély bensőséggel és lángoló szeretettel csüngött Márián. A leggyengédebb neveket adta neki, mert Jézust szülte, az édes Jézust, lelkének szerelmét, akit mirhacsokorként a szívére tett..., hogy soha el ne felejtse a kigúnyolást és megcsúfolást, a leköpködést és arcul ütéseket, a szögeket és a töviskoronát valamint a mirhát, amellyel a kereszten miatta itatták.”

Mária szentjeink számára Áron papi botja, mely gyökér nélkül virágzik, áldott föld, amiből a Messiás kisarjadt, amelyre az ég harmata permetezett, ahogy Gedeon gyapjújára. Ő az égő csipkebokor, aminek lángjaiból Isten ki nyilatkoztatta önmagát; a szent bárka, aki magába fogadta annak a szövét-

ségnek a szent zálogát, melyet Isten fiával, Noéval kötött; a szent lakás, melyben maga Isten az emberek közt időzött; a szent edény, melyben az égi mannat őrizték; a felhő, melyből a maga idején a bűntől kiszáradt földre termékeny eső szitált; a nárdus fölséges illata, mely felszállt az Örökkévaló trónjához; az Ezekiel próféta által leírt *kelet kapuja, királyi menyasszony, dicsőséges királynő, a szelidség folyama, az Istenség egy fénysugara, a tenger csillaga, úrnő és anya egyszerre*. „Ó Mária, tökéletes termőföld vagy: tele erényekkel, tele kegyelmekkel. Nincs olyan erény, mely ne sugározna Belőled. Ami csak valaha az egyes szentek sajátja volt, az egyszerre mind megvan Benned”. Villanovai Szent Tamás e tartalmas gondolatot részletesebben kifejti: „Ami kiválóságot csak találunk a szentekben, az mind megvan Szűz Máriában: Jób türelme, Mózes jámborsága, Ábrahám hite, József szemérmessége, Dávid alázata, Salamon bölcsessége, Illés buzgósága, a szüzek tisztasága, a vértanúk ereje, a remeték világ-megvetése.”

Így áll Mária előttünk, mint a teljesen megváltott ember eszményképe. Ezért állítja őt Isten messziről láthatóan az előtérbe élénk egy olyan korban, mely az Isten által kiformált emberképet meg akarja semmisíteni. A pápák készségesen együttműködnek Isten szándékával és Mária alakja által klasszikusan szemléletes válaszokat adnak minden antropológiai kérdésre. De utat is mutatnak Mária szívébe, ahol az emberi méltóságot és nemességet a legbiztosabban meg lehet őrizni és menteni. Ezért utalnak oly nagy nyomaték-kal a pápák a megnyilatkozásaikban mindig újra Mária eszményi képére. Szent Ildefons érzületét követik eközben, tőle származik a klasszikus megfogalmazás: „*Nem azért utánozzuk a Szűzanyát és a szenteket, mintha nekik a mi dicséretünk sokat használna, hanem mert a mi számunkra nagyon üdvös az utánzásuk. Jobban tetszik a vőlegénynek egy áhítatos utánczó, mint egy tétlen, dicsőítő szónok. A tettek utánzása ugyanis a szív igaz dicséretét jelenti.*”

Az egész Schönstatt-család a történelem tanúsága szerint abban látja a nagyságát, hogy alapító levele szerint a lehető legtökéletesebben megvalósította a szentélyből Mária dicsőségének kinyilvánítását. Az alapító levél formálta az évfolyam-eszményeket, melyek a Kegyelemmel Teljes sugárzó koronájának gondos másolatai. A családuknak történelme így lett a Mária-történelem egy átfogó ismétlése és gondos folytatása. (*Évfolyam-eszmény*: a schönstatti kötelékek és szövetségek évfolyam-közösségeinek valláserkölcsli életprogramjai, melyeket Mária lényén és életén tájékozódva szabad kezdeményezéssel együtt dolgoznak ki közösségük számára. Az évfolyamok egész életre szóló közösségek, melynek tagjai együtt jelentkeztek és készül-

tek fel a szentelésre. A hivatalos tagozódásokon (kötelék, szövetség) belül egy sajátos életet valósítanak meg, mely eredetisége évfolyam-eszményük értékeiből ered.)

Továbbá a pápák a körleveleikben felszabadítják a Máriához vezető utat, mint egy bőségesen fakadó kegyelemforrást, midőn kiállnak általános kegyelem-közvetítői szerepe mellett. De megkívánják a legkomolyabb együttműködést is, ami nélkül a Szűzanya közvetítő és nevelő hivatása nem tud hatékonyan és gyümölcsözően kibontakozni és beteljesedni. Mindenki tapasztalatból megtudhatja, hogy milyen nagy erkölcsi komolyságot és az áldozatkészségnek milyen magas fokát igényli tőlünk, ha az erények teljes épületét az „*Igazság tükré*” előképe szerint szilárdan fel akarjuk építeni.

Így válik ismét láthatóvá, hogy hogyan és miért kell a szeretetlángnak mindig, amíg a földön vándorlunk, egy emésztő, teremtően alakító és az új forma számára újraolvasztó áldozatlánggá válnia. És ez egy új, éles fényt vet — kiváltképp a Mária-évben — a kezeinkben levő áldozati kehelyre.

A szeretet egyesítő és mozgató ereje

Ugyanilyen világosan utal erre az áldozat-kehelyre a szeretet egyesítő és mozgató ereje. Itt is érvényes: Egyik forma sem létezhet és hathat áldozat nélkül.

Az igazi szeretet nem elégszik meg egy külsődleges együttléttel vagy egymás melletti léttel. Belső törvényszerűségei szerint, spontán egy mélyebb, lelki egymáshoz tartozásra törekszik. Az egymást szeretők csak akkor és oly mértékben nyugszanak meg, ha belsőleg egymásra találtak és elmondhatják, hogy én Tebenned, Te énbennem és mi ketten egymásban vagyunk. A szeretet mindig az én és a te lelki, kettős egységét keresi és hozza létre. Természete szerint a szívek teljes, kölcsönös összeolvadását, igen, egy kölcsönös szívcsereét igényel. Egy játékhoz hasonlíthatnánk, amelyben bizonyos játékszabályok mindig ismétlődnek a természetes és a természetfeletti síkokon, a nemes természetes szeretet és a természetfeletti szeretet esetében egyaránt.

Itt a földön minden szeretetet a keresztre kell felemelni. Ott kell véreznie és elvéreznie, hogy önmagától egyre jobban megszabaduljon, és a te számára a teremtő át- és beolvasztásra hatékonyvá válhasson. Ez érvényes az egyénekre és a közösségekre egyaránt. Erre kell magukat mindazoknak beállítani, akik a Szűzanyával való szeretetszövetséget átfogóbb és mélyrehatóbb módon életformává és életnormává, egy organikus élet értelmévé és

életcélá teszik. Az a szeretet, melyet nem szegeztek keresztre, és amelyik a megfeszített örök szeretettel együtt nem marad ott önként és szívesen függve, sohasem várhatja, hogy önmagától igazán megszabaduljon, és a szerelme számára gazdagon fakadó termékenység-forrássá legyen. Boldognak magasztalhatja ezért a közösség azt, aki magát egészen a Szűzanyának szentelte, és akit ő ily módon nevelt és komolyan vett. Boldognak, háromszorosán boldognak kell őt nevezni, ha a bevált játékszabályok szerint ezek a törvényszerűségek az utolsó részletekig beteljesülnek rajta. A keresztre-feszítését, a sírba fektetését, a nagypénteki elborzadását ragyogó és sugárzó Húsvét hajnala: feltámadása és győzelmes világhódítása követi. Húsvétnek mindig a Nagypéntek a megbízható keze és garanciája.

Amíg földi köntösben jár, a többiekhez hasonlóan a szeretet is ismeri a földi fejlődés lépcsőfokait és szakaszait. Mindre ugyanazok a játékszabályok érvényesek.

A Szentírás tudósít Máriának hét megnyilatkozásáról. Sziénai Szent Bernát ezeket a szeretet hét lángnyelvének nevezi, melyek Mária szívéből törnek elő. A szeretet hét lépcsőfokát fedezi itt fel, melyen minden szeretetnek végig kell mennie, hogy teljessé érlelődhessen. Méltatlannak érzi magát arra, hogy Mária szavait kifejtse: „Miféle szavakkal tudnám én, nyomorult ember, kifejtetni a szűzi szív legemelkedettebb érzelmeit, melyeket a leg-szentebb száj mondott ki! Nem alkalmas erre egyetlen emberi és egyetlen angyali nyelv sem.”

Ha már a szeretet önmagában is egy nehezen megfogható titok, ki merné levenni a fátylat Mária kikutathatatlan szeretet-életéről. Ezért Szent Bernát megelégszik azzal, hogy csak röviden szóljon a Mária szavaiban felfedezett szeretet-lángnyelvekről. Az ő értelmezésében Mária első szavai: „Hogyan fog ez megtörténni, hiszen férfit nem ismerek?” (Lk 1,34), az eloldó szeretetre utalnak. A második: „Íme az Úr szolgáló leánya, legyen nekem a Te igéd szerint.” (Lk 1,38) Ez az átalakító szeretet kifejezése, mely önként és örömmel meghajlik Isten minden kívánsága előtt. Mária köszöntő szavai Erzsébethez, melyre az egész ház megtelt kegyelemmel, az önmagát közlő szeretetből fakadtak. A negyedik, a Magnificat, az égis felujjongó szeretet éneke. Az ötödik, fiának jeruzsálemi elvesztése, bizonyos fájdalmas elnémulást váltott ki belőle, miközben azonban a szíve annál gondosabban megőrzött és feldolgozott mindent, amit szemmel és füllel tapasztalt. A hatodik, a kánai mennyegzőn elhangzott szavai, melyek felébresztették az Úr csodateremtő hatalmát, egy meleg, együttérző szeretetből fakadtak. Az Üdvözítő szen-

vedésének idején is gazdag táplálékra talált ez a szeretet. A hetedik megnyilatkozása, mely e világ elhagyásakor, az égbe való felvételekor hangozhatott el — ezt nem írták le a Szentírásban — a beteljesült egyesítő szeretet kifejezése lehetett.

A szeretet négy lényegi működése: eloldás, egyesítés, hasonlóvá alakítás és a kívánság mozgató hatalma, itt is világosan kifejezésre jut. A még felsoroltakat az említett négy alkotóelem kísérőjelenségeinek tekinthetjük: az ujjongást, a kábult elnémulást, az együttérzést. Szent Bernát a négy működést egymástól elkülönülve látja. Anélkül, hogy őt meghazudtolni akarnánk, mi úgy találjuk, hogy minden szeretetben egyszer az egyik, másszor a másik nyomul jobban az előtérbe, amelynek aztán a mindenkori életfolyamat egy sajátos veretességet ad.

A szeretet egyesítő erejének válfajai és fokozatai

Vegyük most szemügyre a szeretet egyesítő erejének összes válfaját és fokozatát az áldozathoz való viszonyában. Már beszéltünk az itt érvényes játékszabályokról, melyek az említett áldozatokra utalnak. Klasszikus ábrázolásukat találhatjuk az Énekek Énekében. Jóllehet csak annak érthető, akinek bepillantása van a természetes szeretet életébe, és aki ért hozzá, hogy abban a természetfeletti, lelki egyesülés szimbólumát megtalálja.

Bármely fokozatában a két szerető közötti szeretetjáték egyetlen könnyen felismerhető és könnyen megtanulható játékszabályt követ. Természetesen föltéve, hogy mindkét felet valódi igaz szeretet kapcsolja össze egymással. Ha fennáll ez az eset, akkor magától előáll a játékszabály, melyet a szeretet életéből ki lehet olvasni, amelyet a szeretet formált és amellyel bensőséges kapcsolatban áll. Ez pedig egymás állandó, kölcsönös keresése és megtalálása. Egy látszólagos menekülés és elrejtőzés egymás elől, hogy annál bensőségesebben újra egymásra találjanak és többé el ne távolodjanak egymástól.

Soká tart, amíg a szeretetben való lelki egyesülés minden önző mellékzörejt, minden makacsságot, görcsöt, bosszúságot eltávolít. Mindezek a hatalom-, birtoklás- és élvezetvágyó én hamis igényeiből származnak. Soká tart, amíg kialakul a boldog kettős egység, és ujjongva így kiálthatunk: „*A szerelmemem enyém és én az övé!*” (Én 2,16) Már nem annyira a javait keresem, már nem magamat, hanem őt magát keresem.

Az ezzel kapcsolatos tisztulási folyamat nagyon fájdalmas lehet, de egyúttal mélyen boldoggá is tesz. A benne kibontakozó szeretet játék sok lélegzetelállító és átlelkesítő feszültséget teremt.

„*Mondd — panaszolja az Énekek Éneke menyasszonya —, mondd csak Te, akit szeret az én lelkem, merre legeltetsz, hol pihensz délben, hogy ne kelljen társaid nyája mögött összevissza tévelyegnem.*” (Én 1,7)

„*Felkelek és bejárom a várost, az utakon és utcákban keresem Őt, akit szeret a lelkem. Keresem, de nem lelem. Rámtalálnak az örök, akik a várost őrzik... Alighogy továbbmentem, végre megtaláltam őt, akit szeret az én lelkem. Megragadtam és nem akarom elengedni, amíg anyám házába nem vittem.*” (Én 3,2 ff)

Alighogy ily módon egymásra találtak, ismét szétválík az útjuk. A vőlegény hirtelen újra elhagyja a menyasszonyt. A külső távolság ismét felébreszti a belső vágyat az együttlét, az egység után. A menyasszony sokáig mindenekelőtt azért keresi a vőlegényt, hogy gazdagodjon általa, hogy a birtoklás által tökéletesedjen. A feszült szerelmi játékban újra és újra az előtérbe állítja magát, érdekeit, kívánságait, ajándékait és szépségét, és finoman elrejtett önteltséggel s önzéssel hivatkozik rájuk. A kedves e gyengeségeket megértő nyugalommal fogadja, és átmenetileg úgy tesz, mintha nem látná a bennük levő primitív énközpontúságot. Engedi, hogy mindig újra és újra rátaláljon, hogy aztán rövid idő múlva újra visszahúzódjon. Egészen addig tart ez, amíg a lélek minden önzéstől megtisztítja szeretetét, és őt csak önmagáért keresi és szereti. Csak ekkor ér célhoz a gondos szeretet-nevelés.

Ki ne ismerne magára, Isten felé tartó útjára és Isten közeledésére ebben a feszült, kölcsönös szeretetjátékban? Kit ne nyugtatnának meg az Énekek Éneke képei, melyek az Isten- és az önszeretet közt folyó saját küzdelmünk ragyogó esélyeit mutatják? Mert az Isten-szeretet egyetlen, szívós és sokféle szétágazódott ellenfele az önszeretet.

Vigasztalás és édesség által Isten először magához vonja bensőséges kapcsolatba lelkünket. Ezt azért teszi, hogy eloldja a világtól és a világi élvezetektől, és megéreztesse vele az égi dolgok ízét. Ebben az állapotban, ahogy Szalézi Szent Ferenc találóan mondja, nem annyira a vigasztalás Istenét keressük és szeretjük, hanem sokkal inkább Isten vigasztalását. Istenszeretetünket tehát még erősen fogva tartja az önzés. Ebben az állapotban ugyan szívesen hozunk bizonyos áldozatokat, szívesen gondot fordítunk arra is, hogy az imában elmélyüljünk. De általában csak addig, amíg az önzés a belső vigasztalás által elérte számítását és elég táplálékhoz jutott. Ámde Isten hamarosan áttér játékszabályának másik felére. Elbújik, megvonja tőlünk vigasztalásait, azaz sötétségbe rejtőzik. Valóban olyan, mintha elbújna előlünk. De ez egy szeretetszökés. Így aztán szeretetének érzéstartó kóstolásai

megrítkulnak és rövidebbekké válnak. Belemerül lelkünk a vigasztalanságba. Ez veszélyt és kísértést is jelent, hogy hátat fordítsunk az elrejtőzött és érzékelhetetlen Istennek, és szakítsunk Vele. Sok millióan így tesznek ma, amikor Isten a felhők mögé rejti arcát, amikor úgy látszik, hogy elhagyta őket, amikor nem teljesíti úgy kívánságaikat és igényeiket, ahogy azt a természet szeretné. Ha mégis sikerül a léleknek megőriznie hűségét, és a sötétségben s szárazságban is kedvesét mindenütt vágyakozva továbbkeresni, akkor a szeretetjátékot újra megnyeri.

Az isteni kedves aztán hamarosan újrakezdi a lélek tisztogatását. Az első fordulót egy második, harmadik, negyedik és ötödik követi. A játékszabály, ha kisebb eltolódásokkal is, de mindig ugyanaz marad. Csak mintegy alkalmazva a mindenkori lélek állapotához. Már ismerjük az említett játékszabályt. Isten elrejtőzik az értelem és az érzés elől, és a lélek rendületlenül, egyre növekvő vágygal indul a keresésére. Nemsokára meghosszabbodnak a vigasz nélküli szárazság időszakai. A lélek egyáltalán nem érzi már, hogy szeret és hogy őt szeretik. Csak annyit tud, hogy úton van, hogy önmagát elfelejtse és csak Istenbe kapaszkodjon. Igazán egyedül ez bizonyítja csak előtte szeretete létezését és működő erejét.

Ha a lélek ebben a versenyszámban is elnyerte a pálmát, azaz a vágyban és keresésben most is hű maradt, akkor nem túl sokára megkezdődik a szeretetjáték harmadik fordulója: Soha nem tapasztalt és sejtett erővel heves kísértések támadnak rá, főleg a tisztaság és az isteni erények ellen. Olybá tűnik, mintha a lélek egyetlen nagy kloákává változott volna. Azok a kedvenc foglalatosságok, melyek eddig megnyugtatták, most üresen és kielégületlenül hagyják. Kitépik a kezéből és megcsonkítják kedvenc műveit, melyeken szíve vérével csüngött. Semmiben sincs már érezhető, érzékelhető öröme. Megterhelik olyan feladatok özönével, melyektől a természete mindig idegenkedett. Most kezdi el lassan az isteni nevelő szándékait elfogadni, és önmagát erősebben elhagyni. Sőt bizonyos fokig önmagát meggyűlölni és vágyakozva egyedül csak Isten után kívánczolni, mint aki egyedül képes arra, hogy őt belsőleg kitöltse és hordozza.

A negyedik fordulóban a kedves még jobban visszahúzódik. Megengedi, hogy a lelket mindenféle rágalom tombolja körül. Az egész világ piszkot szór rá, mintha a becsülete csak egy útszélre dobott gyufaszál lenne, melyet bárki arra járó önkényesen széttaposhat. Kis és nagy vállalkozásait, a legnevesebb, legtisztább szándékból eredőket is folyamatosan gyűlölettel mocskolják. Elhagyják barátai. Akik korábban esküdtek rá, most az orrukot

fintorítják. Azok is hátat fordítanak, akik egész fejlődésüket nagyrészt neki köszönhetik. Elítélik az egyházi előljárók, elutasítják, és annak örülnek, ha sikerül megszabadulniuk tőle, és a száműzetés kenyerét etetni vele. Így kell önmagától és minden emberi kegytől egyre jobban elszakadnia, belsőleg királyian szabaddá válnia. A tekintetével csak egy valakit keres már, csak őhöz tartozik már. Így válik egy páratlanul nagy, erős, önzetlen és teremően termékeny szeretet gyermekévé.

De a szeretetjáték utolsó, legnehezebb fordulója még előtte áll. Hogy a lelket egészen megtisztítsa, mély elhagyatottságba meríti. A keresztfeszített Úrral együtt szeretné ő is kiáltani: „*Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?!*” (Mt 27,46) A Mennyei Atya, akinek a szeretetéből élt, ettől kezdve csak szigorú, elítélő bírónak tűnik, akinek a tekintetét elől el szeretne rejtőzni. Most válik képessé az osztatlan szeretet-egyesülésre, a tökéletes kölcsönös szív-összeolvadásra, a szívek tökéletes cseréjére.

Most meggyőződéssel tudja imádkozni:

„Ami földies volt a gondolatban,
ami túl emberi az odaadásban,
Isten fölfelé vezette,
és egészen önmagába merítette.

Így állunk ma készen,
Isten-szeretetből öntötten
és küzdünk csüggedetlen
minden Sátán-fajzattal,

hogy új emberré váljunk,
akik szabadon és erősen,
örömben és bajban
Krisztusként viselkednek.”

(Himmelwärts, 164. o.)

Az áldozatok kelyhe a kezünkben így valóban sajátos formát és nem sejtett teljességet kapott. Csurig megtelt és telve maradt. Így általánosan érvényes és eredetien hat a törvény:

*A szeretet áldozatból él,
az áldozat táplálja a szeretetet!*

A szeretet játékszabályai Krisztus és Mária életében

A bemutatott játékszabályok itt a földön mindenkire érvényesek. Ez alól a Szűzanya, sőt maga az Üdvözítő sem kivétel.

Az Istenember mindenekelőtt az Olajfák hegyén és a kereszten találkozott ezzel. Az első esetben az egész természete oly erősen, oly ösztönösen és oly mélyrehatóan ellenállt az Atya homályba burkolt akaratának, hogy vért izzadt (Lk 22,44). A második esetben kitört a száján és a szívéből a megdöbbenő kiáltás: „*Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?!*” (Mt 27,46) Mindkét esetben az Atya sötét felhők mögé rejtőzött. Az első esetben a játék a szabálynak megfelelően egy vigasztaló angyal megjelenésével fejeződik be, az Üdvözítő természete ismét kiismeri magát. A második esetben az utolsó sóhajtással és a bensőséges szeretet-vallomással: „*Atyám, a kezeidbe ajánlom lelkemet!*” (Lk 23,46)

Az Úr állandó szolgálójának életében, akit egyenesen mint Isten menyasszonyát tisztelünk, akire tehát az Énekek Éneke egyedülállóan illik, éppen ilyen világosan látható a szeretet váltakozó játéka: a vonzás és eltaszítás; a keresés, rátalálás és elutasítás, hogy egy magasabb síkon annál szorosabb kapcsolatba lépjen a kedvessel. És az Úr, az ő saját fia az, aki vele szemben ezt a játékszabályt következetesen és mesterien alkalmazza. Emlékezzünk csak a 12 éves Jézusra a templomban (Lk 2,42-52), vagy a fájdalmas anyára, akinek szívét egész életében hét tör járta át (Lk 2,35): különösen is a kereszttel és azokban a helyzetekben, amikor *asszony*nak nevezte vagy más módon bizonyos fokig távol tartotta magától (Jn 2,4; 19,26), mint pl. akkor, amikor felkereste, hogy megvédje ellenfelei merényletétől, és azt kellett hallania, hogy „ki az én anyám?!” (Mt 12,48)

Közte és köztünk az a különbség, hogy ő, mint okos szűz, a súlyos lelki fájdalmak között mégis gyorsan elfogadta az Úr játékmódját, eltekintve attól, hogy nehéz képet alkotnunk a fájdalom és a boldogság nagyságáról, mely lelkét ebben a váltójátékban betöltötte.

Így ő e legmesszebbre vivő játékszabály általános és kötelező érvényét, sajátosságát és hatékonyságát nemcsak Isten bölcs útjainak megfigyelésből ismerte, hanem a leggazdagabb személyes tapasztalatból is. És ezért érthető, hogy és miért tartja magát a saját nevelői gyakorlatában oly gondosan Isten szándékához; hogy mindazokat, akik a szeretetszövetség által feltétel nélkül, teljesen és folyamatosan odaadják magukat, ugyanazon az úton vezeti, amelyen Isten vezette őt, és amelyen az Üdvözítő is előtte járt. Ha bennünket az Üdvözítő és az Atya szívére fektet, ahogy ezt a szeretet-továbbadás megki-

vánja, akkor fokozott mértékben kiszolgáltat bennünket ugyanennek a játékszabálynak, a mesterien játszó Szentháromság szeretetjátékának. Egyének és közösségek, akik a szeretetszövetséget életük normájává teszik, teljes biztonsággal tudják, hogy mit várhatnak. És azok, akik már évtizedek óta eszerint élnek és a szenvedések útját járják, utólag nagy megnyugvással megállapíthatják, hogy Isten országának törvényei és az isteni-emberi szeretetjáték játékszabályai mily csodálatosan érvényesültek az életük és a családjuk történetében. A kapott kereszt nagysága és súlya a hit fényében teljes joggal a személy, a közösség és a mű küldetésének nagyságát bizonyítja és jellemzi.

Összefoglalva: Minél inkább elmélyülünk a szeretet és szenvedés, a szeretetszövetség és a szenvedésszövetség összefüggéseiben, annál világosabbá válik, hogy itt a földön mindkét momentum teljesen összetartozik. Egyaránt érvényes ez a szeretet eloldó, hasonlóvá tevő és egyesítő, titkokban gazdag teremtő lelki erejére.

A szeretet mozgató ereje

De mindez érvényes a negyedik alkotó elemre is: a szeretet mozgató erejére, vagyis a kölcsönös kívánság- és kérés-hatalomra, vagy másképpen a kölcsönös szeretetigényekre, melyeket a szeretők a szeretetszövetségből kifolyólag egymásnak megengednek.

Mit jelent részleteiben ez az alkotóelem? A felsorolt kifejezések elég világosan beszélnek. Kölcsönös szeretetigényekről van szó, melyeket a szövetség lényege alapoz meg. A szeretetszövetség és a benne foglalt teljes szívcsere nemde szükségképpen magába foglalja a kölcsönös szeretet igényét is? Erre támaszkodik Schönstatt alapító levele. Ott így szól a Szűzanya: „Szeretem azokat, akik szeretnek engem. Bizonyítsátok be először, hogy igazán szerettek...” Akkor bebizonyítom, hogy én is igazán szeretlek Benneteket, amennyiben teljesítem a kívánságotokat; akkor mint nevelő, letelepszem köztetek, és innen kiindulva létrehozok egy nagy pedagógiai és világmegújító mozgalmat, és ti lesztek ebben az eszközeim.

Az alapító levél igazi, valódi szeretetről beszél. Akkor igazi a szeretet, ha érzelmi és hatékony is egyszerre. Azaz ha egyaránt megnyilvánul szívélyes bensőséges kedvességben és erőteljes külső tettekben is. Vagyis ha egyrészt rabul ejti a szívet, másrészt átformálja és mozgásba hozza az egész embert is.

Ugyanígy magába foglalja a szeretetszövetség a kölcsönös kívánság-hatalmat is. Ismerjük ezt már, mint az érdekeink kölcsönös cseréjét: az egyik fél érdekeit magáévá teszi a másik fél. Ez idővel odáig fejlődik, hogy egymás kívánságait már ki tudják olvasni a másik szeméből. És egyre inkább megpróbálnak a kimondott kívánságokba belemenni ezzel az igaz szeretettel, amennyiben az a szeretők valódi javával összeegyeztethető.

Heinrich Seuse meséli önmagáról a következő esetet: Egy jóakarató ember egy vidám húsvéti napon édes nyugalomban egyedül üldögélt a templomban. Akkor egyszercsak felöltött benne a kérdés, hogy milyen kegyelmeket fog Isten azoknak juttatni, akik egész életükön át szolgálják. És akkor megvilágosodott előtte, hogy az első, amit meg fognak kapni, a „kívánság-hatalom” lesz. Azaz mindent megkapnak, amit csak kívánnak.

Nemde különösen is áll ez azokra, akik megkötötték a szeretetszövetséget és azt életük normájává tették? A társaknak, akiket ilyen szeretet köt össze, korlátlan kívánság-hatalmuk van egymás felett. Ami kölcsönös valódi javuknak megfelel, mindent elvárhatnak egymástól, ami csak a másiknak rendelkezésére áll.

Ez újra érthetővé teszi, hogy miért van a Szűzanyának oly nagy hatalma Isten szíve felett. Mivel szövetségi hűségét minden helyzetben megőrizte és rendületlenül kitartott az angyali üdvözlétkor kimondott eszménye mellett: „Íme az Úr szolgáló leánya, történjen velem a Te igéd szerint!” (Lk 1,38), ezért határtalan kívánság-hatalommal rendelkezik ott fenn az égben, melyet teljes szélességében és mélységében a mi legjobb javunkra használ. A maga számára már nem kér semmit. Az égben megvan mindene, amit szíve kíván. Ezért ki tudja használni a javunkra mint igazi és valódi anyánk, egész felmérhetetlenül nagy befolyását a Szentháromság tanácsában.

Hasonló kívánság-hatalmunk van nekünk is szövetséges úrnőnk szíve felett, minden kegyelem kincstárának és pénztárosának szíve felett, amíg vég nélküli szeretetszolgálatban hűek maradunk a szövetséghez. És teljesen a Szentírás szelleme szerint való, ha az Üdvözítő szájába adjuk e szavakat: Mindent, amit anyám a nevemben nektek kér, megteszem, hogy az anya megdicsőüljön a Fiúban. (Jn 14,13) Ilyen szempontból joggal beszélhetünk mozgató erőről: A szeretet rendelkezik azzal az erővel, hogy a szeretőket mindazon ügyben mozgásba hozza, ami a szeretetet és a szeretők igazi javát szolgálja. Nemhiába nevezzük a szeretetszövetséget a javak tökéletes kölcsönös cseréjének.

1837-ben történt. Kelemen Ágoston kölni érsek a kormány foglyaként raboskodott, mert megtagadta a kiadott, egyházellenes törvények elismerését. Egy régi jó barátja nagyon kicsinyhitűen és félve, az isteni gondviselés szokását nem ismerve felkereste őt, és bizalmasan, négy szemközt arról beszélt, hogy e feszültség rossz következményekkel jár majd az egyház számára. Az erőshitű érsek jobban kiismerte magát az isteni világhatalom vezetésében és a szeretet vezetésében. Ezért nagy nyugalommal és bizalommal ezt válaszolta. „Ne aggódj! Az imának hosszú karja van!” Találó kifejezés.

A tapasztalat szerint különösen is érvényes ez a szeretők egymást befolyásoló imájára. Igen, az ilyen imának hosszú karja van. Az ilyen rendkívül nagy és erős befolyással bír. Fölhatol az égbe és ott mozgásba hozza a Szűzanya szívét és közbenjárásának „mindenható” karját és ezáltal Isten mindenhatóságát, jóságát és bölcsességét. Ha már a mi imánknak is ilyen hosszú és erős karja van, akkor milyen hosszú és erős lehet Mária karja, milyen hatalmas lehet az ő imája?! Újra megértjük, hogy miért tulajdonít neki a katolikus hit egyenesen „közbenjáró mindenhatóságot” vagy „térdelő mindenhatóságot”. Ha Mária velünk van, akkor Isten a mi oldalunkon áll. Ha pedig Ő a mi oldalunkon áll, akkor ránk is érvényesek Szent Pál szavai: „Ha Isten velünk, ki ellenünk!” „Aki egyszülött fiát nem kímélte és mindannyiunkért odaadta, hogyan ajándékozna vele együtt mindent nekünk?!” (Róm 8,31)

Joggal mondják tehát: Az a párt — legyen akármilyen gyenge és jelentéktelen is —, mindig az a párt a legerősebb és a győztes, amelyik mellé Isten odaáll.

A szeretetszövetség nemcsak jogot ad rá, hanem azt a kötelességet is magába foglalja, hogy helyes módon szeretetigényekkel lépünk fel, vagyis a számunkra biztosított kívánság-hatalmat használjuk. Vagyis: úgy, ahogy a Szűzanya irányunkban igényeket támaszt és tudunkra adja kívánságait, úgy kell nekünk is vele szemben viselkednünk.

Ezért hívta fel egy látomásban Labouré Szent Katalinnak a figyelmét az újján levő gyűrűkből kiinduló sugárzásra, amit így magyarázott meg: Ez a sugárzás azokat a kegyelmeket jelképezi, melyeket kiárasztottam azokra, akik azt kérték tőlem. Azokhoz a drágakövekhez, melyek nem sugároztak, magyarázóan hozzáfűzte: Ezek jelképezik azokat a kegyelmeket, melyeket még senki sem kért tőlem. Mindkét eset nyilvánvalóan érthető utalást jelent. A La Salette-i gyerekeket a Szűzanya sírva ösztönözte, hogy sokat, sokat imádkozzanak. Még nagyobb nyomatókkal hasonló követelményeket támasztott Lourdes-ban és Fatimában is. Tehát itt ismételtelen érthetően szól hozzánk.

Schönstatt alapító levelében így beszél: „Járuljatok szorgalmasan hozzá a kegyelmi tőkéhez! Szerezzetek nagyon sok érdemet a hűséges, a leghűségesebb köteleességteljesítés és a buzgó imaélet által.” Minthacsak ismételné az Üdvözítő szavait: „Kérjete, és meghallgatnak benneteket, keressetek és találtok, kopogtassatok és beengednek benneteket.” (Mt 7,7) XII. Pius nyomatékosan ösztönzi a kérő imát a Mária-évre írt körlevelében. Sőt még egy átfogó kérelem-katalógust is mellékel hozzá. Megengedi, hogy az államok vezetői sokat tehetnek a világ megbékéléiséért. „De egy ilyen nagy rossz meggyógyítása kétségtelenül csak egy sokkal mélyebb forrásból eredhet. Az igazság talaján állva egy olyan erőt kell segítségül hívni, ami többre képes mint az emberek; ami magukat a szíveket világítja meg égi fényvel és megérinti a lelkeket, akik így az isteni kegyelemmel megújulnak és átváltoznak a hatására jobb emberré.”

Ezt az erőt a magasságból a kérő ima fogja segítségül lehozni. A kérés-katalógus, melyet a pápa a Mária-évre különösen is ajánl, a mai emberiség minden jelentős szívügyét megnevezi. Mindenekelőtt rámutat az egyház oly erősen veszélyeztetett szabadságára: „Különösen kívánjuk, tiszteletreméltó Testvéreim, hogy mindannyian bensőségesen azért imádkozzunk, hogy az isteni Üdvözítő és mindannyiunk anyja közbenjárására végre megkapja minden népnél a katolikus egyház az őt megillető szabadságot... Tele vagyunk bizalommal, hogy a Mária-év folyamán mindenütt esdeklő imákkal Isten szűz anyját, aki egyúttal a mi hatalmas és jóságos anyánk is, meg fogjuk indítani. Azt szeretnénk, hogy a mindig készséges és hatalmas közbenjárásával érje el, hogy az egyház jogait mindenki nyíltan és fenntartás nélkül elismerje.” A foglyokat is hűséges könyörgésre biztatja: „E kedves testvéreink és fiaink forduljanak velünk és minden hívővel együtt az irgalmasság atyjához és minden vigasztalás Istenéhez, és kérjék a szűz és Istenszülő anyánkat, hogy hatalmas közbenjárásával esdekeljen ki természetfeletti segítséget és égi vigasztalást... Ezen kívül meghívjuk azokat is, akiket a régi egyházszakadás elválasztott tőlünk — de akiket atyailag szeretünk — erre az egybehangzó, könyörgő imára... A könyörgések mellett azonban szeretnénk még vezetni is. Mert az imádság erőt önt a lélekbe, hogy határozott tetteket vigyen végbe és felemelkedjen az isteni dolgokhoz. A vezeklés hozzásegít bennünket önmagunk, különösen is a testünk legyőzéséhez, ami a bűnbeesés következtében elkeseredett ellenségévé lett a léleknek és az Evangélium törvényének. Ez a két erény nyilvánvalóan, a legszorosabban összetartozik, kölcsönösen erősíti egymást és ugyanarra a célra irányul. Ne-

vezetesen, hogy elvonja az ég számára született embert az esendő dolgoktól és felemelje az Istennel való csaknem mennyei érintkezésre.”

De mi köze a kérő imának a kezünkben levő áldozati kehelyhez? Vagy mi a benső kapcsolat a szeretetigény és a szeretetáldozat között?

Ez ismét kulcskérdés, mely választ követel. De nem nehéz rá válaszolni.

A kérő ima és a szeretetáldozat

Először is mindenféle ima bizonyos áldozatot jelent a nehézkes természet számára, mely az eredeti bűn miatt az esendőség törvénye alatt nyög. Erre utal az ima népies meghatározása, mely a nép érzésvilágának finom kifejeződése: az ima az érzület felemelése Istenhez. Ez a kézzelfogható, földies természetnek gyakran nagyon nehezeére esik, habár ugyanakkor erős vonzódást is érzlel magában Istenhez. A kérő ima, mint olyan, sajátos áldozati jelleggel rendelkezik, amennyiben magába foglalja a saját gyengeség, korlátozottság, gyámoltalanság és az isteni hatalmaktól való függőség megvallását. Ez a magatartás nem fekszik az emberi szív démoni hajlamának, mely egyenlő szeretne lenni Istennel, szeretné megölni Őt és Lucifer példájára önmagát ültetni a trónra. Ehhez járul még, hogy a helyes kérő ima mindig párosul az isteni akarat iránti tiszteletteljes megadással. Vagyis a bensőségessége, sürgetése és gyermeki hiszékenysége ellenére sem veszi el a szent higgadságát és semlegességét. Csak aki igények nélkül beleveti magát az isteni szeretet karjaiba, csak aki belegyökerezik az Isten földjébe, lesz képes helyes módon, vagyis gyermeki bizalommal érvényesíteni igényeit.

Nagyon soká tart és az önző vágyakról és indulatokról való rendkívül sok önzetlen lemondásba kerül, amíg a helyes kérőimádságnak ezt a ritka mesterességét megszerezzük. Az egymást szeretők csak bizonyos lelki szint felett nőnek oly mélyen egymásba, hogy már sosem élnek úgy vissza kívánság- és kérés-hatalmukkal, hogy a saját magukhoz kötött akaratukat abszolút érvényesítsék, és egy jó dolgot, lehet az akár egy nagyraértékelt erény, kieröltesenek. Bizonyára különbséget tudnak tenni a feltételes és az abszolút kívánság-hatalmunk közt. A feltételes a földi javakra vonatkozik, az abszolút az isteni értékekre: a kegyelemre és a szeretetre általában. De itt is mindig mértékadó marad az isteni szövetséges kívánsága és akarata, mely szabad jóssággal olyan mértékkel mér, amilyenell szuverén szabadsága és fölséges, a szeretet által hordozott mindenhatósága kívánja és akarja és meghatározta.

A merev erőszakosság mindig gátlásokat és megkeményedést eredményez, mely gyermekhez nem illő, amely így a gyengéd, bensőséges szeretet-

érintkezést zavarja, sőt lehetetlenné teszi. És mégis igaz marad másfelől, hogy a bizalom határozza meg a meghallgatás mértékét. A Szentírás nyomán arra tanítanak bennünket a szentek, hogy sohasem tudjuk elég magasra srófolni szeretetigényeinket az isteni kedves iránt, feltéve persze mindig, hogy közben a lelkünk gyermekien egyszerű, együgyű és önmagától eloldott marad. Nyilvánvalóan itt a szentek művészetének egy mesterfogásáról van szó, amit nem lehet máról holnapra eltanulni. Nem tartozik mindenkire, hogy az Üdvözítő szavát igazán megértse és értelmének megfelelően felhasználja: „Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mehettek be a Mennyek Országába!” (Mt 18,3)

Mindezekből egyértelműen világos, hogy a szeretet mozgató erejének is mindenütt szüksége van az áldozati kehelyre. És megint végérvényesen szilárdan áll: A szeretet itt a földön mindig az áldozatból él, és az áldozat táplálja a szeretetet. Ez annyira igaz, hogy a szentek, akik a kereszténység lelkét oly teljesen magukba fogadták, gyakran azon a véleményen voltak, hogy az ég angyalai okkal irigyelhetnének bennünket, porból született földi zárándokokat. Mi ugyanis képesek vagyunk szenvedni és így az Örök Szeretetnek biznyságot adni viszontszeretetünkről, amire az angyalok képtelenek.

Így értjük meg az Isten-gyermekek és Isten-menyasszonyok hősiek szenvedés-szeretetét, akik a könnyek között is fáradhatatlanul mosolyognak, ha ez a mosolygás olykor csak kevésbé játszik is a szem- és a száj-szögletben. Örökké fiatalok maradnak, és nincs nagyobb vágyuk, mint hogy hasonlónak váljanak vőlegényükhöz. Ahhoz a vőlegényhez, akit az Énekek Éneke nemcsak fehérben hanem vérpirosban is elének állít (Én 5,10). Ezzel meghív bennünket, hogy lelkünket merítsük bele szeretetének e vérpiros tengerébe, és így az Atya szeretetét egyedülálló módon levonjuk. Akit eltölt ez a lélek, azt Reinisch atyával, a keresztény lelkiismeret szabadságának vértanújával együtt arra ösztönzi, hogy Máriához így imádkozzon és énekeljen:

„A szenvedés rózsájaként állsz a keresztnél teljes nagyságodban és csendesen, és igent mondasz az áldozatra, mert Isten úgy akarja. Ma Isten újra hív egy hős csapatot. Anyám, értük ajánlom fel magam áldozatul... és haldokolva is mosolyogni akarok: Te kedves Mater Ter Admirabilis (Háromszor Csodálatos Anya)!” (Franz Reinisch imája a börtönben 1942. augusztus 9-én, két héttel a kivégzése előtt)

A tanítás és az élet egységének jelentősége

A keresztény élet jelentős igazságait mindig újra fel akarjuk bensőleg dolgozni és minden irányba átgondolni. Továbbá az értéküket ellenőrizni és az életbe átvinni. Egyébként nem bontakoztatják ki a bennük lakó, ragyogón sugárzó fényenergiájukat és mindent átjáró hőenergiájukat. Nem ragadják meg az érzésvilágot, és sem az embert sem a körülményeket alkotó módon nem változtatják át. Így az igazság és az élet állandó veszélyben lebeg, hogy kiáltó ellentétbe lépjen egymással.

Minden további nélkül érthető, hogy a kommunizmus nem fél ettől a kereszténységtől. Meg van győződve arról, hogy gyorsan végez vele, mihelyt egyszer kíméletlenül kezelésbe veszi. Hogy annál biztosabb lehessen a győzelmében, gondosan ügyel rá, hogy elkerülje azokat a hibákat, melyeket nálunk észlel. Rendkívül nagy súlyt fektet a kommunista ideológiában való iskolázottságra, és rendületlen következetességgel hangsúlyozza a tanítás és az élet egységét. Ez áll egész általánosan minden tagra, de kimagasló módon ragaszkodik hozzá és meg akarja valósítani mint megváltoztathatatlan dogmát a vezetők kiválasztásában és nevelésében. Ha legalább mi nem fáradozunk komolyan azon, hogy az életünket, a nevelésünket és a lelkipásztorkodásunkat ugyanezen alapelvek szerint rendezzük át, akkor aligha tudjuk majd a Szűzanyát arra készíteni, hogy a kommunizmus diadalmenetét a világban feltartóztassa. A személyes keresztény egzisztenciánk alapigazságaihoz tartozik, ahogy a kedves Szűzanyánkkal való szeretetszövetségünket felfogjuk, és összekapcsolva az egész keresztény étellel a szentség csúcsára emeljük. Nem szabad ezért az időt és a fáradságot sajnálni, amit élő megragadására fordítunk. Nem akarunk addig nyugodni és pihenni, ezt tűztük ki szilárdan magunk elé, amíg egész életünk, törekvésünk és hatásunk alapformájává és alapnormájává nem válik. Eddig a szeretetszövetséget XII. Piusszal együtt a Szűzanya iránti abszolút és teljes önatadás nézőpontjából szemléltük, és innen kiindulva kibontottuk és megértettük egyes alapvető elemeit. Mostantól kezdve ugyanazon pápának a Mária iránti teljes — időre és örökkévalóságra egyaránt vonatkozó — önatadás eszméjéből kiindulva új bepillantást akarunk nyerni abba a csodálatosan tág, mély és boldogító világba, amelybe a szentelés által beleszövődöttünk és belemerültünk.

XII. Pius a szentelést mint önmagunknak Máriának való átadását értelmezi, ezt félreérthetetlenül kinyilvánította 1945-ben a római jelölteknek tartott beszédében. Ez a szöveg igen jelentős és hatásos, hallgassuk meg:

Ha magunkat „Isten anyjának szenteljük, ez önmagunk Máriának való (minden) időre és az örökkévalóságra szóló tökéletes átadását jelenti. Egy olyan önátadást, amelyet nem lehet üres gesztusként vagy szentimentális aktusként félreértelmezni! Ez valami gyökeresen hatékony dolog, melynek megvalósításához szükségünk van egy intenzív keresztény és máriás életre, egy apostoli életre, egy olyan életre, amelyben a jelöltek magukat Mária szolgálatára rendelik, hogy mintegy a Szűzanya látható kezei legyenek a földön. Ebből a szentelésből folyamként kell spontán előtörnie a túlpezsgő bensőségesség életének, mely beleömlik egy egészen megbízható vallásosság valamennyi megnyilvánulásába, az istentisztelet, az Isten országa iránti szeretet és buzgalom megnyilvánulásába.”

Ezután a pápa elutasítja azt a felületes felfogást, mely megelégszik az-
zal, hogy a szentelést csupán egy elszigetelten álló és semmitmondó külső-
leges aktusként kezelje mély belső megragadottság és terhelő kötelezettség
nélkül. Vagy — az ő saját, nagyon drasztikus kifejezésével élve — „üres
gesztusként és szentimentális aktusként” fogja fel, mely az életen vagy egy-
általán nem, vagy nem különösebben mozdít. Csupán csak a tömeggel való
sodródást jelenti minden előzetes, személyes, mélyreható, benső döntés nél-
kül, vagy egy felső kezdeményezésnek minden komolyabb megfontolás nél-
küli végrehajtását, mely hasonlóan jelentéktelen és mulékony mint a vízbe
dobott kő. Ehelyett XII. Pius elvárja és kéri, hogy a szentelés teljesen haté-
kony legyen. Vagyis hogy a benne rejlő elemi előrehajtó erők hatékonyan
működjenek, hogy az egyéneken és a közösségekben teremtsenek és tanít-
sanak egy veretes életformát, egy eredeti életstílust. Ez az eredeti életstílus
folyamatosan a bensőséges melegség feltörő és túlpezsgő forrásából táplál-
kozik, és egy megbízható, máriás és apostoli életszentséget eredményez a
hétköznapokban.

Sokára végeznénk csak, ha az így körvonalazott belső és külső máriás
életstílust közelebről is körül akarnánk írni. A szakember tudja, hogy
mennyi minden van ezekben a kifejezésekben mint „túlpezsgő bensőséges-
ség”, „megbízható hétköznapi életszentség”, „máriás, apostoli életszentség a
hétköznapokban”. A célunk szempontjából azonban most elég annyi, ha le-
szögezzük a Máriának való teljes önátadás központi gondolatát, mely időre
és örökkévalóságra egyaránt kiterjed. Ebből kiindulva akarjuk először a sze-
retetszövetség csodálatos világát mélyebben átjárni, majd egy új, világos
fényvel megvilágítani áldozati jellegét. A pápa ugyanis sürgetően azt kíván-
ja, hogy mint a Szűzanya szövetségesei, az áldozati kehellyel a kezünkben

álljunk állandóan Mária előtt, és egy titokzatos lelki kettős egységgé nőjünk össze vele. Mialatt a jelzett két gondolatot átgondoljuk és átímádkozzuk, minden további nélkül alkalom adódik arra, hogy értékes építőköveket gyűjtsünk máriás élet-stílusunk kérdéséhez, és hogy belőlük legalább utalás-szerűen néhány fogással egységes épületet állíthassunk össze.

A szentelés mint teljes önátadás

Egy kettős út kínálkozik, hogy a „teljes önátadás” kifejezéssel jelzett életfolyamatot jól megértsük. Kiindulhatunk a szentelés szóból és annak élet-értelméből, hogy a teljes én-átvitelt helyes fényben lássuk.

A „szentelés” szóval nagyon gyakran találkozunk a keresztény szóhasználatban. Szívesen használják ugyanerre a „konszekrálás” kifejezést is. Egyaránt beszélhetünk egy templom, egy oltár vagy szent eszközök szenteléséről vagy konszekrálásáról. Megszokott kifejezések továbbá: pap-, püspök-, apát- vagy szüzességi szentelés. Az itt jelzett valamennyi folyamatban — akár tárgyról vagy személyekről van szó — közös két mozzanat: A szentelés által a sajátosságuk szerint kivonják őket a tisztán profán, szokásos vagy világi használatból és átadják Istennek és az ő szolgálatának. Így például egy föl-szentelt templom vagy egy megszentelt kehely elkülönül azoktól a dolgoktól, melyek hétköznapi, személyes használatra az ember rendelkezésére állnak. A kelyhet kizárólag az oltár szent szolgálatában használják, és a templomban nem szabad profán rendezvényeket tartani. Nem használhatják pl. vásárcsarnoknak. Csak az iszentisztelet számára van fenntartva. Ugyanezt a két mozzanatot megtaláljuk az Istennek szentelt személyeknél is: papoknál, püspököknél vagy apácáknál. A maguk módján őket is kivették a tisztán világiak közül. Elkülönültek, hogy Isten és az Isten szolgálata számára sajátos módon rendelkezésre álljanak. Innen nézve könnyebben megérthető papjaink és szerzeteseink cölibátusa.

A Szűzanyának való szentelés — ha az említett esetektől eltérő módon is — ugyanazt a kettős hatást foglalja magába. Az eltérő módra már abból is következtetni lehet, hogy pl. házas emberek is szoktak vállalkozni rá, nekik is ajánlják anélkül, hogy ezáltal mint férfi és nő az egymás iránti állapotbeli jogaikat és kötelességeiket megtagadnák. Akkor hát miben áll a tisztán profán, a tisztán világi és földi dolgoktól való elszakadás? Nem nehéz erre választ találni. Csak egyszer közelebbről szemügyre kell venni egy efféle szentelés általánosan használt formáját. A legismertebb Páter Zucchi megfo-

galmazása, melyet sok keresztény imádkozik a reggeli és az esti imában. Így hangzik: „*Úrnőm és Anyám! Egészen felajánlom magam Neked. Odaadám tanúsítására ma Neked szentelem szememet, fülemet, számat és szívemet. Igen, egészen és teljesen magamat. Mivel tehát a Tied vagyok, Anyám, őrizd meg és oltalmaz mint birtokodat és tulajdonodat. Ámen.*” Eszerint az illető önmagát és minden tulajdonát végső soron úgy tekinti és kezeli mint a kedves Szűzanya tulajdonát. Együttal mindent csak az ő engedélyével használ, vagyis állandó függőségben tőle, az ő kívánságaitól és az ő alapelveitől. Önmagával és minden dolgával tehát nem a saját önző és önkényes véleménye szerint rendelkezik, és nem is a világi felületes értékmérceje szerint, azaz nem a világi hiúság, kapzsiság és a hatalomvágy értékmérője szerint.

A profán, a világi dolgoktól való elszakadás bizvást a dolgoktól és személyektől való belső szabadságban és függetlenségben, az önmagunk és a világ körül való keringésből való kilépésben láthatjuk akkor is, ha csillogó palotában, édes nászagyban, ha világi köztisztületben és teli pénztárszekerénnyel élünk. Az Istenhez és az Isten-szolgálathoz való odahajlás az Istennel és az Ő érdekeivel való belső, mélyen gyökerező, áldozaterős és boldogító szeretetszövetségben megy végbe Máriának és az ember szívének bensőséges kettős egysége vagy a két közvetlen szövetséges szívének összeolvadása által.

Így emelkedik fel a lélek a közbülső értékekhez való kötődésből a végső érték: Istenhez való kötődésre, organikus kötődésre. A kettősségből és sokféleségből idővel szent rendezettség és egység, zárt, boldogító egyszerűség növekszik. Egyetlen egy nagy szeretet gyermekévé válik, akinek a dolgok és emberek felületes és csalogató sokfélesége közepette végső soron már csak egyetlen szívügye van: fejének és szívének teljes odarendelése Istenhez, majd Istenben, Istennel és Istenhez hasonlóan minden dologhoz és személyhez. Míg végül a templomszentelés offertóriumának szavaival imádkozhatja és énekelheti: „Szívem egyszerűségében mindent örömmel áldozatul hoztam neked.” (Krón 29,17) Vagy amíg a kedves Szűzanyával együtt magát a szó teljes értelmében „az Úr szolgálójának” (Lk 1,38) nevezheti, és az Isten-emberrel együtt állíthatja: „Aki engem küldött, mindig velem van, sohasem hagy magamra, mert mindig azt teszem, amiben a kedvét leli. (Jn 8,29)

XIII. Lajos 1638-ban Mária mennybemenetelének ünnepén a következő törvényt hozta: „*Lajos, Isten kegyelméből Franciaország és Navarra királya köszönt mindenkit, aki levelét olvassa. Leborulva az isteni fenség elé, akít a legszentebb Szentháromságban imádunk, és a Boldogságos Szűz lábai elé,*

valamint a Szent Kereszt elé, amiben megváltásunk titkának beteljesülését tiszteljük Isten Fiának a mi természetünkben való szenvedése és halála által, igazságosnak és méltányosnak tartjuk, hogy magunkat az isteni fenségnek szenteljük a Fiú miatt, aki lejött hozzánk, és Mária, az Ő anyja miatt, akit felvett magához a mennybe, és az ő (Mária) oltalma alá helyezzük magunkat, tulajdonunkat, országunkat és valamennyi alattvalónkat... Ezért Máriát, a dicsőséges Istenanyát országunk főpatrónájává nyilvánítjuk és neki szenteljük fejünket, koronánkat, országunkat, alattvalóinkat. És hogy e szentelésünk emlékezete az utódokban el ne tűnjön, a dóm-templomban egy új főoltárt létesítünk a Szent Szűz képével, amint megfeszített fiát az ölében tartja. Szentelésünk maradandó emlékműveként fessenek oda minket is a Szűz és szent Fia lábaihoz, amint felajánljuk neki jogarunkat és koronánkat. Továbbá elrendeljük, hogy Mária mennybemenetelének említett ünnepén, a vesperás után egy búcsújárás, egy körmenet legyen oly ünnepélyesen, ahogy csak mindig lehetséges, mégpedig az egész ország minden templomában, amelyen vegyen részt valamennyi magas és alacsony állami hivatalnok, bíró, tiszt, tudós, és elrendeljük, hogy azon a napon mindannyian a Szent Szűz iránti különös ájtatosságon vegyenek részt és esedezzenek a segítségéért, hogy egy ily hatalmas pártfogó oltalma alatt az ország megmeneküljön mindenekelőtt a háborús veszedelemtől, hogy hosszú békét élvezzen, hogy Istent tisztelje és imádja, hogy mi és valamennyi alattvalónk elérjük azt a célt, amiért Isten bennünket teremtett.”

A rendeletből mindenekelőtt két mondat érdekel bennünket. Az egyik így hangzik: „Ezért Máriát, a dicsőséges Istenanyát országunk főpatrónájává nyilvánítjuk és neki szenteljük fejünket, koronánkat, országunkat, alattvalóinkat.” Eszerint Lajos átadja a kedves Szűzanyának a fejét, mint saját személyiségének jelképét; a koronáját, mint uralkodói hatalmának jelképét; az országát és alattvalóit, mint a munka- és feladatkörének jelképét. Ezzel a Szűzanya tulajdonába ajándékozta teljes önmagát és mindenét. A jövőben csak a tőle való függőségben akar élni és kormányozni. Amit a száj így hirdet, a jelképnek kell megörökíteni. Ezt jelenti a második mondat: „És hogy e szentelésünk emlékezete az utódokban el ne tűnjön, a dóm-templomban egy új főoltárt létesítünk a Szent Szűz képével, amint megfeszített fiát az ölében tartja. Szentelésünk maradandó emlékműveként fessenek oda minket is a Szűz és szent Fia lábaihoz, amint felajánljuk neki jogarunkat és koronánkat.” A jogar és a korona felajánlása és letétele a Szűz és isteni Fia lábaihoz

félreérthetetlenül és szemléletesen kifejezi a személynek, a műnek és a feladatnak a Szűzanyára való átruházását.

Semmi csodálatos dolog sincs abban, hogy egy ilyen mély Mária-szeretet arra indítja a királyt, hogy fontos, örökérvényű rendelkezésekkel egész népét az idők végezetéig a Szűzanyához utasítsa és kösse. Így határozott, *„hogy azon a napon mindannyian a Szent Szűz iránti különös ájtatosságon vegyenek részt és esedezzenek a segítségéért, hogy egy ily hatalmas pártfogó oltalma alatt az ország megmeneküljön mindenekelőtt a háborús veszedelemtől, hogy hosszú békét élvezzen, hogy Istent tisztelje és imádja, hogy mi és valamennyi alattvalónk elérjük azt a célt, amiért Isten bennünket teremtett.”*

Ilyen mély és átfogó módon csak Istennek adhatjuk át önmagunkat: személyiségünket, tulajdonainkat és műveinket. Emberek csak az Istennel való kapcsolatuk miatt jöhetnek szóba, vagyis csak addig és annyira, amilyen mértékben Isten az Ő isteni szuverenitását rájuk átruházza, valamint ameddig és amennyire mások odaadását Istenben és Istenért elfogadják, Istennek tetszően ápolják és Istenhez továbbvezetik. Ha feszültség vagy éppen ellentét támad Isten és az ember között, akkor hiányzik az egyik szükséges feltétel, és az önátadás veszélybe kerül, kétséssé válik és elveszíti végső értelmét. Egyedül Isten az a végső pólus, aki mindent magához vonz, és aki felé igyekszik az ember a szíve mélyén. Nélküle örökre kielégületlen marad. Amikor odaajándékozza magát, Isten szívébe akar bejutni, ahogy a folyó is minden akadály ellenére az óceánba siet. Erre vonatkozik a legmagasabb és megváltoztathatatlan alaptörvény:

„Szeresd a te Uradat, Istenedet egész lelkedből, teljes szívedből, minden érzelmeddel és minden erőddel! Ez az első és legmagasabb parancs. A második egyenlő ezzel: Szeresd a felebarátodat mint önmagadat!” (Mt 22,37)

Ha tehát egy teremtmény — legyen akár a legnemesebb, legtökéletesebb teremtmény, akihez a szívünk minden rostjával kötődik — zavart keltve lép Isten és miközénk, hogy bennünket Istentől elvonjon, és magát ültesse a helyébe, erre az esetre vonatkozik: *„Istennek kell inkább engedelmeskedni mint az embereknek!”* (ApCsel 5,29) *„Aki apját, anyját jobban szereti nálam, azaz többre tartja és magasabbra értékeli, nem méltó hozzám!”* (Mt 10,37)

A Szűzanya esetében ez a veszély abszolút kizárt, hogy ő közénk és Isten közé állna, vagyis hogy az organikus átruházásra és továbbvezetésre vonatkozó világkormányzási törvényt nem alkalmazná mesterien. Ahogy az ő egész lénye Istenre irányul, ugyanúgy velünk szemben is csak egyetlenegy feladatot ismer: hogy bennünket Isten számára megszüljön és bennünket

Krisztus formájára lehetőleg tökéletesen felneveljen. Mint az Úr hivatalos, állandó segítőtje a megváltás művében, nemcsak az ő munkatársa, hanem az ördög ellenfele is. Mindkettő hivatali megbízatása. Tehát ő kizárólag Istenért, és az ő érdekéért él és dolgozik. És ha ő magához von bennünket, csupán csak azért teszi, mert ez Isten akarata és mert bennünket a szívében tud a legkönnyebben, a leggyorsabban és a legtökéletesebben Isten szívébe vinni és ott Krisztusivá átformálni. Így volt ez már a földi életében is. Így van ez még inkább és még tökéletesebben ott fent az égben, a megdicsőült állapotában is.

Ilyen az a Mária-kép, mely a keresztény népek fejében és szívében alakot és formát öltött. Erről a képről tanúskodnak a szentatyák, az egyháztanítók és a lelkiélet mesterei. Amit ők Mária nagyságáról tanítanak, ragyogó módon tükrözi a nép meggyőződését. Lehetőség sincs egyetlen visszaélésre sem. Ezt Szent Laurentius Justinianus így fejezi ki: „Ami Istent mellőzi, ahhoz Máriának semmi köze sem lehet.” Szent Hieronimusz így magyarázza: „Ahogy Istennel való összehasonlításban senki sem jó, ugyanúgy Máriával való összehasonlításban sincs tökéletes lélek, még ha erényekkel úgy fel is van ékesítve.” „Ki szentebb nála?” — kérdezi Szent Ambrus, és válaszol: „Sem a pátriárkák, sem a próféták, sem az apostolok, sem a vértanúk, sőt még az angyalok sem.” Szent Chrysostomus részletesebben is kifejti ezt a gondolatot: „Ki nagyobb nála, vagy talált-e az ember nála ragyogóbbat, vagy találhat-e valaha? Egyedül ő múlta felül fenségben az eget és a földet. Mi szentebb önála? Sem a próféták, sem az apostolok, sem a vértanúk, sem a pátriárkák, sem az angyalok, sem a trónok, sem a hatalmasságok, sem a szeráfok, sem a kerubok. Röviden: sem a látható, sem a láthatatlan, teremtett dolgok között senkit sem lehet találni, aki nagyobb és kitünőbb volna nála.”

A szentek és a nagy rendalapítók élete tanúskodik továbbá arról a mestéri módról, amivel Mária az Isten iránti szeretetünk és odaadásunk organikus továbbvezetésének törvényét kezeli. A középkor óta valamennyi szent, akinek benső életét jobban ismerjük, kitűnik egy mély és bensőséges Máriatisztelet által. Ezért mondhatta már Szent Bonaventúra: „Soha egyetlen szentről sem olvastam, aki a dicsőséges Szűz iránt ne viseltetett volna különös áhítattal.” Hogyan lehet az igaz életszentségre eljutni? Berchmans Szent Jánossal együtt a kanonizált szentek kórusából számtalanok válaszolhatnának ugyanazzal az elgondolkodtató válasszal. Halálának előestéjén egyik rendtársa hozakodott elő bizalmasan ezzel a kérdéssel. Ragyogó szemekkel ezt válaszolta a haldokló: „A leghatalmasabb, az első és utolsó eszköz, me-

lyet a tökéletességre való törekvésben használtam, a szeretet, a Boldogságos Szűz tisztelete volt. Maradjon mindig Mária igaz fia!” És a szent egyháztanítók, Bellarmin Szent Róbert és Liguori Szent Alfonz állítják, hogy a különös Mária-tisztelet jelzi a kiválasztottságot.

XV. Benedek pápa igazolja, hogy ez a hit igen mélyen él a keresztény népben. Megállapítja, hogy „a nép hite azon az állandó, kiterjedt tapasztalaton nyugszik, hogy mindaz, aki Mária oltalma alá helyezkedik, nem veszik el örökre.” És XII. Pius pápa ünnepélyesen felszólítja a püspököket: „Mindenekelőtt soha ne engedjék..., hogy a Boldogságos Szűz tisztelete, mely szent férfiak szerint a kiválasztottság jele, mindenekelőtt az ifjúságnál a háttérbe szoruljon, és így lassankint lecsökkenjen és elaludjon. Az ilyen bánásmódok a keresztény vallásosságot a legnagyobb mértékben károsítják. Mérgező gyümölcsök, melyek az egészséges fa fertőzött ágain növekszenek. Ezért le kell vágni ezeket, hogy a fa életereje csak tiszta és igazán jó gyümölcsöket nevelhessen.”

Ami áll a szentekre, kimutatható ugyanúgy a rendalapítóknál is. Habozás nélkül állíthatjuk Arnold Janssennel, a Steyler Missionsgesellschaft alapítójával: „Máriában majdnem minden vallásos közösség az alapítóját és a patrónusát tiszteli.” Mindenesetre ez bármiféle megszorítás nélkül érvényes a Schönstattban alapított közösségekre. Máriát ott kiváltképpen mint alapítónőt, legfelső vezetőt és nevelőt tisztelik.

Mindezekben és számtalan más esetben is a Szűzanya ragyogó módon Isten felé szélesre tárt kapunak, Isten felé vezető kiváló útnak és Isten felé vivő hiteles nevelőnek bizonyult. Így valósította meg az Üdvözítő végrendeletét: „Íme a Te anyád! Íme a Te fiad!” Ezért nyugodtan és reményteljesen rábízhatjuk magunkat. Ezért fenntartás nélkül neki adhatjuk magunkat személyiségünkkel, minden tulajdonunkkal és javunkkal, feladatainkkal, örömeinkkel, gondjainkkal és szenvedéseinkkel együtt. Így szaporítjuk azok seregét, akik emberemlékezet óta az egyház helyeslésével és ajánlásával magukat nagy szeretettel neki szentelték. Tehát teljesen odaadták magukat neki és általa Istennek, és életre-halálra harcot üzentek az önzésnek és az evilági vágyaknak.

A SZENTELEÉSNEK AZ ÉLETRE VONATKOZÓ ÉRTELME

Anélkül, hogy arra igazán ügyeltünk volna, a „szentelés” szó magyarázata, értelmezése már be is vezetett bennünket a szentelés mélyebb megértésébe. Ha még jobban le akarjuk leplezni, akkor úgy jutunk a leggyorsabban célhoz, ha az életre vonatkozó értelme után kutatunk. Egy ilyen vizsgálódás számára kiindulási és kapcsolódási pontot ad XII. Pius pápa, amikor rámutat arra, hogy a Máriának való szentelés tökéletes önátadást jelent minden időre és az örökkévalóságra.

Előrebocsátunk két megfontolást, hogy így szabaddá tegyük a pályát kutatómunkánk előtt és szilárd talajt fogjunk lábainkkal. Először is emlékezünk arra, hogy XII. Pius, aki maga is kongreganista, egy római Mária-kongregáció tagjaihoz beszél. Ahhoz, hogy útmutatásának teljes horderejét megértsük, tudnunk kell, hogy a Mária-kongregációban szokásos szentelést kezdettől fogva úgy fogták fel, mint egy kölcsönös szeretetszövetséget a Szűzanya és a kongreganista között. Erre számtalan sok bizonyíték adható. Olvassunk csak bele a Mária-kongregációk irodalmába, a régebbi szentelési beszédekbe! Pl. egy helyen ezt olvashatjuk: „A felvétel ünnepén kerül sor a szentelésre, amit minden jelenlevő előtt, az őrangyalok és az egész mennyei udvar előtt hangosan mondanak. Nem fogadalmat tesznek, nem bűn terhe alatt egy ígéretet, hanem Máriának akarják magukat szentelni, ajándékozni. Más szavakkal: egy egész életre szóló szerződést kötnek a Szűzanyával.”

Egy másik helyen pedig: „Végül is a legmagasabb megtiszteltetést jelenti, hogy az ég királynőjével szövetségre léphetünk. Olyan szövetségre, melynél gyengédebbet és bensőségebbet elgondolni sem lehet. A jelölt ugyanis örömmel telt szívvel az oltár lábánál királynőjévé, védelmezőjévé és anyjává választja Máriát. És mivel mindazt, amit az egyház a földön lepecsétel és megáld, az égben is jogerős, így ezt a szerződést az égben is megkötik; vagyis ez egy kölcsönös szerződés. A jelölt megígéri az égnek, hogy sohasem adja fel Mária szolgálatát; sohasem engedi Mária becsületét sem szóval, sem tettel megsérteni; Mária pedig megígéri az égből, hogy a jelölt mellett fog állni minden ügyében és nem hagyja magára halála óráján.”

És ismét egy más helyen: Milyen mély és gazdag az a mód, ahogy az ünnepélyes szentelés pillanatában létrejön a kölcsönös szövetség Mária és a

jelölt között. Ez a szövetség a kongregációs élet csúcspontja, de nemességének és méltóságának édes titka is... E szövetségnek azonban teljesnek és kölcsönösnek kell lennie. A jelölt nemcsak egyedül akarja a kezét Máriának szövetségre nyújtani, Máriának is kezet kell nyújtani a jelöltnek a kölcsönös szövetségre. Vagyis a jelölt nem elégszik meg a saját választásával, hanem azt szeretné, hogy Mária is elfogadja őt, a jelöltet, minden időkre szolgáljául, védencéül és gyermekéül. Csak ekkor lesz teljes a szövetség, de a kongreganista boldogsága is. Csak akkor folyhat kegyelem kegyelemre, áldás áldásra, öröm, erő és vigasztalás ebből a szövetségből, ha a kongreganista így szólhat Máriához: „Nézd, Anyám”, és Mária a kongreganistához: „Nézd, Gyerme kem”.

A kölcsönös önkifosztás és önátadás jelentősége és következménye

Alkalmazzuk a kölcsönös szeretetszövetség központi gondolatát, mint a szentelés lényegét a pápa beszédére, melyben a szentelést Mária iránti teljes, minden időkre és az örökkévalóságra szóló önátadásnak mondja. Akkor kényszerítő szükségyszerűséggel következik, hogy annak értelmében jogunk van hozzátenni: A szentelés egy teljes, kölcsönös önátadás minden időkre és az örökkévalóságra, azaz a szentelés által teljesen odaadjuk magunkat a kedves Szűzanyának, és ugyanúgy ő is teljesen odaadja magát nekünk.

Spontán felvetődik a kérdés, hogy mit jelent ez a teljes önátadás a számunkra, és mit jelent a Szűzanya számára? Mielőtt ebbe jobban belemennénk, még egy második megfontolást is előre kell bocsátanunk.

A dolog természete szerint minden önátadás magába foglal egy megfelelő önkifosztást is. Ahogy a szeretetben az odaadás és az önmagunktól való eloldás egymást feltételezik. Tehát meg kell próbálnunk nemcsak azt kikutatni, hogy mit jelent az önátadás, hanem azt is, hogy mit tartalmaz részleteiben mindkét szövetséges számára az önkifosztás?

A szeretet nem elégszik meg az önmegtágadással, azaz a számos, önző kívánság kielégítéséről való lemondással; nem elég neki csupán csak a Tenek szóló nemes odaadás. Hanem szeretné, ha elfogadná és viszonzná is. Enélkül nem találja a helyet, ahová igyekszik: az ellenpont szívét. Enélkül nem jön létre a szívek hön vágyott, teremtő összeolvadása és a kölcsönös életátvitel. Ezt az elfogadást és befogadást nevezhetjük magáévá tételnek, elsajátításnak is.

Ilyen módon, ebből az új álláspontból a szentelésnek mint szeretetszövetségnek három alkotóeleméhez jutunk: kölcsönös önkifosztás, önátadás és elfogadás. Az elfogadás a kölcsönös önátadással már magától adódik. Ha két személy kölcsönösen átadja, odaajándékozza magát, akkor ez természet-szerűleg azért történik, hogy egymást befogadják, eggyé váljanak, és így egy organikus kettős egységgé olvadjanak össze. Így tehát a kérdésünk végső formája: *Hogy néz ki gyakorlatilag a két szövetséges önkifosztása, odaadása és befogadása?*

Most nem foglalkozunk azzal, hogy mennyiben tartalmazza ez a három elem a szeretetszövetségnek már tárgyalt négy alkotórészét: a szeretetből való kiszolgáltatottságot és odaadást, a szeretet továbbadását és igényeit. A belső összefüggés könnyen megragadható annak, aki életszerűen otthon van ebben a világban, vagy legalábbis képes arra, hogy mindezt önállóan végig-gondolja. Az általunk feltett kérdés megválaszolása nagyobb jelentőségű lehet, mint amilyennek pillanatnyilag látszik.

Hacsak nem vezet félre bennünket minden, akkor az egyházon most át-zúgó máriás hullám nem csupán az érzületek átmeneti izgalma. Nem egy olyan hullám, mely miután korunk gondjaiból és a szívek gyámoltalanságából megszületett, gyorsan lecseng, és helyt ad egy új hullámnak. Várható, hogy a Máriának való szentelés az egyház uralkodó, tartós javának bizonyul, amelynek az a hivatása, hogy az egyház arcát egész különleges módon máriássá alakítsa és megtisztítsa, és ezáltal jövőképek alakításába lényegesen beleszóljon. E reménynek az szolgálat alapot, hogy az utóbbi évszázad pápáinak egyre világosabban érzékelhető és szemlátomást erősebben látható kormányzása alatt a Máriának való szentelés dogmatikai alapja, az irántunk való igazi lelki anyaság, vagy az általános közvetítői szerepéről szóló tanítás egyre jobban meghódítja a lelkeket, amit a keresztény nép nyilvánvalóan forró lelkesedéssel fogad. Ehhez járul még, hogy 1942-ben XII. Pius az egész kereszténység nevében és képviselőjében Máriának szenteli magát, és sürgetve kéri az egyes népek, közösségek és egyének utólagos csatlakozását. Végül pedig nem szabad elfelejteni, hogy léteznek olyan közösségek, melyek természetfeletti küldetésstudattól hajtva tudatosan életfeladatul tűzték ki maguk elé e szentelés elterjesztését és lélekkel való megtöltését. Ide tartoznak a Mária-kongregációk, a Monfortiak és a Schönstatt-mozgalom. Mindhárom ezt teszi a maga módján. Mindehhez járul még egy sor kifejezetten természetfeletti tényező, amely ma nagyot nyom a latba.

Ha áttekintjük a jelen kor vallásos szükségleteit és áramlatait, kézenfekvő feltételezés adódik: Isten titokzatos tervei szerint anyja a jövőben jobban az előtérbe lép és megdicsőül, mint valaha. Ezzel az az Isten szándéka, hogy láthatóan messzemenő előnyöket akar biztosítani anyjának a világ átalakítására, megújítására, amelyre el akarja vezetni. Ezek az előnyök abból az üdv-történeti helyzetből származnak, mely megilleti Máriát, mint az Úr állandó segítőtársát a megváltás egész művében, vagy harcostársát, az ördög ellenfelét, Krisztus és a keresztények anyját a mai világ krisztusivá alakításában, az Atya megdicsőítésében. Mindez arra indíthat bennünket, hogy a magunk részéről mi is komolyan vegyük a szentelést, és gondoskodjunk arról, hogy rokonaink és barátaink is helyesen megértsék; hogy a legkomolyabb megfontolás után a Mária-évben megújítsuk ill. elvégezzük a szentelésünket, amit aztán a gyakorlati életben is gyümölcsöztessünk.

A szentelési mozgalom, valamint a kongregációs szentelés, a Grignion-szentelés és a Schönstatt-szentelés

A szentelési mozgalomból, mely titokzatos földalatti forrásokból feltörve elárasztja ma az egyházat, egyre világosabban felismerhetően kiemelkedik három eltérő fajta, mely mind szélességre és mélységre törekszik és a világ meghódításáért küzd: a kongregációs szentelés, a grignioni szentelés és a schönstatti szentelés. A két első már régen elnyerte az egyházi jóváhagyás bélyegzőjét (Schönstatt véglegesen 1965-ben).

Különösen is áll ez a Mária-kongregációkra. Az alapító bulláját már XIII. Gergely pápa 1584. december 5-én kiadta. XIV. Benedek pápa az 1748. szeptember 27-én kelt „Arany Bullában” elhalmozta a Kongregáció lelki javakkal, dicsérettel és elismeréssel. XII. Pius pápa az 1948. szeptember 27-én kelt apostoli konstitúciójában messzetelektől módon mint a katolikus mozgalom egy konkrét és bevált formáját, mint a legújabb korba vezető utat mutatja. A szentelésekre vonatkozó minden pápai rendelet indirekt vonatkozik a szokásos kongregációs szentelésre is.

A Grignion-szentelés szerzője Grignion Szent Mária Lajos (élt 1673-1716, boldoggá avatták 1888-ban, szentté 1947-ben). Az általa használt és terjesztett ájtatosságot vagy szentelést alapjaiban már XI. Kelemen pápa 1706-ban elismerte. Grignion elveszett írásai a múlt század negyvenes éveiben ismét előkerültek. A Rituskongregáció a boldoggá avatási eljárás során megvizsgálta, és nem talált benne kifogásolnivalót. X. Pius pápa a Szeplőte-

len Fogantatás kimondásának 50. évfordulójára (1904) írt enciklikájában részletesen kifejtette a közvetítésről szóló tanítást, amelyben a legmesszebbmenőkig az általa nagyon tisztelt Grignion gondolataira támaszkodott. Ettől az időtől fogva a Grignion-szentelés egyre fokozódó mértékben az egyház legszélesebb köreinek kapcsolt része és apostoli eszköze lett. Ez különösen is így van a Mária-évben.

A Schönstatt-szentelésről csak 1914 óta, Schönstatt alapítása óta lehet beszélni. Ez a legfiatalabb, talán a legeredetibb efféle gyermek. 1953-ban kapta meg a Szent Officiumtól a „Nihil obstat”-ot, az első „útlevelét” a jövőbe, mellyel nekiindult az évszázadoknak.

A három szentelés hasonlóságai és különbözőségei

Hogy a szentelés központi magját mélyebben megragadjuk, adódik, hogy szembeállítsuk egymással a három említett szentelésfajtat. Megkülönböztetjük és elválasztjuk azt, ami mindháromban közös, attól, ami az egyesek sajátos veretét adja. Eközben mégis a fő hangsúlyt a közös vonásokra helyezzük. A sajátosságot mindig csak röviden érintjük és emeljük ki.

Mindegyiknél fel lehet fedezni — jóllehet eredeti veretességben — ugyanazt a három jellegzetes vonást. A hatásmódot, a létmódot és az érték-módot mindegyiknél ugyanarra a hangra hangolták. Mindhárom esetben a hatásmód annyiban ugyanaz, amennyiben a szentelés egy elmúló szentelési aktusban és egy megmaradó szentelési lelkeletben és életben fejt ki hatását. Kivétel nélkül mindegyik energikusan elveti, hogy megelégedjen egy múló, mégoly áhítatosan is végbevitt szentelési aktussal. Mind nyomatékosan igényli először is eme aktus gyakori ismétlését. Mind tovább megy. Sürgetik a szentelésben kifejeződő odaadás állandó működését. Vagyis a Máriától való tökéletes függőség és a hozzá való tökéletes ragaszkodás lelkeletnek biztosítását, elmélyítését és ezzel a gyakorlati élet alakítását. Ezért mindegyik beszélhet a saját módján a szentelési aktusról, a szentelés lelkeletéről és a szentelés életéről, vagyis a szentelésből eredő és a szentelés szerinti életéről. Mindegyiknek megvan a maga eredeti, máriás veretű saját élet- és munkastílusa.

A Mária-kongregációs szentelés

Hallottuk már, hogy XII. Pius pápa milyen gondosan kifejtette a belső összefüggést a Mária-kongregációs szentelés aktusa, lelke és élete között. Nagyon világosan tiltakozik az ellen a téves felfogás ellen, mely szerint a

szentelésben kifejeződő önátadás csak „egy üres gesztus” vagy „egy szentimentális aktus” lenne. Egyértelműen követeli, hogy az önátadás ne csak hatásos, hanem lenyűgöző legyen, azaz elemi erővel egy túláradó bensőségben nyilvánuljon meg, mely a hétköznapiakat tartósan máriássá színezi, és apostoli tevékenységre sarkall. Azt kívánja, hogy a kongreganista, valamint a kongregáció anyja és királynője között oly bensőséges kettős egység legyen, hogy az úrnője szolgálatában a kongreganista mintegy az ő látható kezévé váljon. (XII. Pius: „Bis saeculari” apostoli konstitúció Nr. 187)

A Grignion-szentelés lelke és élete

Grignion a maga módján ugyanilyen kérlelhetetlenséggel ugyanezen szigorú követelményeket állítja fel. Fáradhatatlanul hangsúlyozza: „Az nem elég, hogy egyszer a Boldogságos Szűznek rabszolgaként odaadtuk magunkat. Nem elég havonta, hetente ezt megtenni. Egy ilyen ájtatosság túl felületes dolog, és nem vezetné el a lelket arra a tökéletességre, amelyre felemelhetné. Nem túl nehéz dolog egy testvéri közösségbe belépni, és ezt az ájtatosságot elfogadni és naponta az előírás szerint néhány szóbeli imát elvégezni. De nagy nehézséget jelent ez ájtatosság lelkébe behatolni. Ez abban áll, hogy a lelket benső függőségbe hozni a Boldogságos Szűzzel és általa Krisztussal. Sok személyt találtam, aki csodálatraméltó buzgalommal adta magát a szent rabszolgaságra, de csak keveset, aki befogadta annak lelkét, és még kevesebbet, aki ki is tartott benne.” (Monforti Grignion Szent Mária Lajos: *Mária titka*)

A Grignion-szentelés lelke és élete abban áll, hogy aki magát így Máriának szentelte, az minden dolgát tényleg Mária által, Máriával, Máriában és Máriáért teszi (Monforti Grignion Szent Mária Lajos: *A tökéletes Mária-tisztelet*).

Mária által: Ez két dolgot jelent. Mindent Mária kívánságaitól tesz függővé, mivel Isten ezáltal közli vele kívánságait és kegyelmeit. Ha az imában Isten elé lép, akkor Máriával, mint Isten és az ember közti közvetítővel egyesülten; övele és öbenne áll Isten elé. Nagyon gyakran tesz így és időszereken. A kegyelem segítségével ennek nyomán kialakuló lelki alapmagatartás olyan mély és erőteljes, hogy akkor is hatékonyan működik, ha az ember éppen aktuálisan nem is gondol rá, ha nincs is tudatában.

Máriával: Minden dolgát Máriával viszi végbe. Azaz kapcsolatban vele, a nagy előképpel. Ez azt jelenti, hogy mindig újra mérlegeli Mária tetteit

vagy mit tenne Mária ebben és ebben a helyzetben. Ezzel azt akarja elérni, hogy Mária hordozza és vezesse őt.

Máriában: Mindent Máriában tesz. Lassanként hozzászokik a „belső összeszedettséghez, hogy Mária kis eszméjévé vagy lelki képévé váljon. Máriában gyűjti össze valamennyi imáját, hogy ő vigye azokat Isten elé.” (Mária titka) „Mint a tengerbe dobott kő, úgy kell az embernek Máriában el-süllyedni és önmagát elveszíteni,... hogy Mária bensejének mélységében ön-magát elveszítse és így a Boldogságos Szűz élő képmásává váljon... Mária egy szent hely, igen a legszentebb, akiben szentek képződnek és formálódnak.” (A tökéletes Mária-tisztelet)

Máriáért: Mindent Máriáért, az ő szándékaiért és érdekeiért tesz, hogy így gyorsan és biztosan megtanulja Istent, az ő tiszteletét és az ő érdekeit a középpontba állítani. A saját szándékok és belátások, a saját kívánságok és hajlamok jelentkezésének nincs már kiváltsága. A Szűzanya uralkodik mindenben és általa vezeti Isten a lelket. Ilyen módon elveszíti gyökereit a megromlott természete földjében, és egy teljesen új és szent helyen, a Szűzanya szívében, „Isten formájában” ver gyökeret és ott átalakul. „Miután rátalált a szép formára, Máriára, akiben Jézus Krisztus természetes és isteni módon alakot öltött, kiönti és elsüllyeszti benne önmagát, hogy Jézus Krisztus természetes képmásává legyen. Mindebben nem a saját tudására és ügyességére, hanem kizárólag a forma kitűnőségére hagyatkozik.” (A tökéletes Mária-tisztelet)

A Schönstatt-szentelés

A Schönstatt-szentelés sem elégszik meg csupán egy szentelési imával vagy egy puszta szentelési aktussal. Ez már előre abból is látszik, hogy a Szűzanya szövetségként van jelen a schönstatti szentélyekben. Főleg úgy tevékenykedik ott mint a keresztény népek nagy nevelője a hétköznapi, eszköz- és szövetség-vallásosság csúcsa felé tartva. Egy mindent átfogó, újkori nevelő és megújulási mozgalom alapítója és vezetője, aki onnan kiindulva magához akarja vonzani azok szívét, akik Schönstatt lelkeségének megfelelően neki szentelik magukat. Majd a kezében használható eszközökké nevelni és mindenfelé használni akarja őket. Így lesz érthetővé a fanyar nyelv, mely Schönstatt alapító levelében és a későbbi Schönstatt-történelemben megnyilatkozik. Az alapító okiratban a Szűzanya kertelés nélkül azáltal bizonyítja a szeretetszövetség őszinteségét, hogy szövetségeseit a legmagasabb követelmények elé állítja. (Lásd Küldetésünk titkai 2. A szeretetszövetség)

Schönstatt Háromszor Csodálatos Anyja nem elégszik meg szép szavakkal és mulékony jámbor érzelmekkel. Tetteket kíván. A család történelme szemléletesen mutatja, hogy mit jelent ez az egyes konkrét esetben. A Szűzanya nem nyugodott, amíg családját a biankó felhatalmazás magaslata fölé, az inscripció vagy a keresztszeretet csúcsára föl nem vezette, és ott a Megfeszített legszorosabb közelségében éveken át nem tartotta. És a nagy nevelő kegyelmes vezetését a család oly készségesen elfogadta, hogy a leggondosabban megélt szeretetszövetségből és az ebből eredő tapasztalatokból utólag kiformalhatta a máriás eszköz- és hétköznapi vallásosság jól kialakított rendszerét, és ezt hagyhatta örökségül a jövőendő nemzedékek számára. Ily bensőségesen összeházasodott benne a szentelési aktus, a szentelés lelke és a szentelés élete. Sőt a szívek összeolvadása a család és a család anyja között idővel oly bensőségessé vált, hogy a család életét Mária élete ismétlődésének, és a család történelmét Mária történelme folytatásának lehetett nevezni. Ezt bizonyítják a megélt közösségi eszmények, melyekben az alapító levél szerint „Mária dicsősége” végtelen sok élő sugárban visszatükröződik és a mai korba megnyerően szétsugárzódik. A család kezdettől fogva arra törekedett, hogy az egyháznak eredeti, eleven „kis Máriák” megbízható csapatát ajándékozza. Ezt a törekvést bizonyos fokig eredményesnek mondhatjuk. De ezzel a Schönstatt-szentelés életerejét és hatékonyságát még nem mérítettük ki. Egyúttal forrása, hordozója és lelke lett egy világméretű, gondosan tagolt megújulási és pedagógiai mozgalomnak, melynek léte és gyümölcsözősége rajta áll vagy bukik.

A szóban forgó háromféle szentelésnél a lelkületnek és az életnek, mint a szentelési aktus hatásának sűrített ábrázolása és körülírása nemcsak azt mutatja nagy nyomatékkal, hogy egyik sem elégszik meg a szentelési aktussal, hanem már elég világosan ki is emeli az egyes szenteléseknél a különbséget a lelkület és az élet között. Ezt részletesebben is tárgyaljuk a szentelések létmódjának és értékmódjának kifejtésénél.

A három szentelésfajta létmódja vagy létszerkezete

A három szentelésfajta létmódja vagy létszerkezete pontosabban megmutatja nekünk lényegüket. Itt is elkülönítjük a közös vonásokat a sajátosaktól. Mindben közös vonás a kiemelt hármas lényegi elem: a kölcsönös, teljes önküresítés, önátadás és elfogadás. A különbséget az eredeti mód jelenti és jellemzi, ahogy a lényegi elemeket megvalósítják.

Először vizsgáljuk meg a közöset. Minél világosabban ábrázoljuk ezt, és minél mélyebben megragadjuk, annál gyorsabban és érthetőbben emelkednek majd ki később a különbségek. Mivel itt a saját életünk lényegéről és magjáról van szó, sem az egyik, sem a másik esetben sem akarjuk a munkát könnyen elintézni. Szeretnénk lenyúlni a mélybe és megérteni a nagy összefüggéseket. Így aztán már nem lehet túl nehéz — természetesen Isten gazdagon áradó kegyelmét bekalkulálva —, hogy éppen a szeretetszövetséget a maga szerves teljességében (a Máriának szentelés értelmében) hordozó életformánkká és életünk sürgető és betetőző értelmévé tegyük.

Ha jól megnézzük, ez valóban a kegyelemmel eltelt emberi természet értelmének beteljesedése. A szeretetszövetségben eredetien és személyesen megelevenedik az Isten és ember közötti, üdvtörténeti isteni szövetség és a világ alaptörvényének, a szeretetnek egy hatékony és mélyre markoló hatása.

Megpróbáljuk a kedves Szűzanyával való szeretetszövetséget a következő hármass keretbe befogni:

- a személyes élettörténetünk keretébe;
- az egyetemes üdvtörténet keretébe és
- az egyetemes üdvösség-törvény keretébe,

mellyel Isten a világot kormányozza.

Reméljük, hogy sikerül mindhárom irányban az alapvonalakat világosan kidolgozni és megnyerően bemutatni. Így megkönnyíthetjük, hogy a szeretetszövetséget arra az állandó, forrón vágyott helyre állítsuk, mely őt Isten terve szerint életünkben és tevékenységünkben megilleti.

A KERESZTÉNY EMBER LÉNYEGE ÉS SAJÁTOSSÁGA

Először néhány vonással megrajzoljuk a keresztény ember lényegét és sajátosságát. Szükségünk van erre annak megértéséhez, hogy a szeretetszövetség hogyan ad választ az áldott emberi természet végső és legmélyebb igényeire és vágyaira, amelyeknek tökéletes beteljesedését jelenti.

Az ember mint Isten természetes és természetfölötti képmása

Engedjük, hogy az értelem és a hit fénye rásugározzon és átvilágítsa természetünket. Mindkettő egyidejűleg a lelkünk ablakán át akar beragyogni, és hamarosan ujjongva felcsendül szívünkben a kórus: *Az ember Isten természetes és természetfeletti képmása.*

Értelmünk fénye önmagában csak egy darabkáját közvetíti e világosságnak. Csupán csak az ember Istenhez való természetes hasonlóságára mutat rá. Azt mondja, hogy az ember szellemi értelme és szellemi képességei által hasonlít Istenre. Az ember lényegének és sajátosságának kérdésére ez az első válasz. Nagyon részleges és tökéletlen, de toronymagasan fölé emelkedik már mindazon összes próbálkozás fölé, amelyek megelégszenek azzal, hogy szétdaraboló gondolkodással „egy teljesen külsődleges emberismeretre tegyenek szert, mely a lényegét egyáltalán nem érinti. Igen, sőt még tovább is kellene mennünk: Egy olyan ismeret, mely a másikat mint egy szembenálló gépezetet tekinti, amelynek működését fel kellene fedezni, tulajdonképpen szentségtörő és romboló. Nem kevesebbet akar, mint tárgyától, az emberi személytől, elvenni egyszeri értékét, és ugyanakkor képes is arra, hogy valóban értéktelenné tegye. Ez azt jelenti, hogy az egyes ember megismerése elválaszthatatlan a szeretet és a jóakarát aktusától, mely lehetőséget ad az embernek, hogy egyszeri teremtmény — vagy ha akarom —, Isten képmása lehessen.” (Gabriel Marcel: *Homo viator*, Düsseldorf 1949, 20. old; *Az ember lealacsonyodása*, Frankfurt, 1957, 78. old.)

Az ember mint Isten természetes képmása

Az ember mint Isten természetes képmása egy olyan lény, aki belső adottságából én-t és te-t tud, akar és kell mondania; amennyire magányos, annyira önmagának való; aki egyszeri a lényében, feladatában és hivatásában; aki önálló és önhatalmú, aki belsőleg szabadon és felelősségtudattal önmagára van beállítva és kell is, hogy ilyen legyen, ha nem akar elvadulni és összezsugorodni, ha nem akarja önmagát feloldani és megsemmisíteni. Egy olyan lény, aki egyszerre törekszik önmaga megőrzésére és kibontakoztatására, mivel és amennyiben „én”-t mond, az „én”-re van beállítva; mivel lényének szerkezete — ahogy Duns Scotus magyarázza — önmaga felé és önmagára irányul: *persona est ad se*; Természetének azonban lényeges eleme a személyes „Te”-hez való kapcsolódás és innen a közösségi létre, az önelajándékozásra, önmaga kiüresítésére való utaltság, vagy ahogy Szent Bonaventúra mondja: a másik személlyel való egybeszerkesztettség: *persona est ad alium*.

Az értelmünk fénye megmutatja továbbá, hogy mindazt, ami a személy magányában és zártságában megjelenik és kibontakozik, önmagával együtt egy személyes „te” számára oda akarja ajándékozni. Erre készíti a természeténél fogva bennelakó vonzódás a közösség iránt. Igen, valódi közösség, szívközösség, szívösszeolvadás és szívcsere csak akkor lehetséges a személyes én és a személyes te között, ha a személyes én kibontakoztatja teljes eredetiségét és mindenét önzetlenül átviszi a te-re. Csak ez a szélesretárt és pazarló önátadás az énré visszahatva bontakoztatja és érleli ki teljesen a személy önállóságát. Ha ez nem történik meg, akkor a közösség tömegviszonylattá alakul; vagyis az egyik fél tömegemberré válik, a másik félnél pedig öndicsőítéshez és önimádathoz vagy diktatori kívánságokhoz ill. magatartáshoz vezet.

Az emberi személyiség lényegéhez egyszerre és egyaránt hozzátartozik mindkettő: az önmagabazártság és a nyitottság egy személyes „te” iránt. Így egyrészt a „te”-t ajándékként önmagába fogadja, és ezáltal gazdagabbá és teljesebbé válik; másrészt önmagát odaajándékozza, és őt lelkileg kiegészíti. Az én csak a személyes te-nek való odaadottság által, azaz a passzív elfogadottság és az aktív lelki befogadás által válik belsőleg éretté és teljessé, teherbíróvá és alkotóvá.

Ezek az én és te közötti személyes kötöttségek olyan lényegesek, hogy semmi sem pótolhatja őket. Egyszerűen hozzátartoznak az ember szerves egészet alkotó lényéhez. Ha nem jönnek létre, vagy nem elég mélyek, azaz

bezárják és bezáródik az ember önmagába, teljesen becsukódik, elrejtőzik az „azúrkék magányban” (Nietzsche), vagyis az elszigeteltségben és a teljes bezárkózásban, akkor egy tátongó szakadék felé közeledik. Úton van afelé, hogy nihilista legyen, és a betegesen felfokozott egoizmusban előbb vagy utóbb teljesen vagy részben tönkremenjen. De ha úgy ajándékozza el magát, hogy abban személyiségének magja lepusztul és elveszik, akkor ismét megszűnik igazi emberi léte. Az én elszemélytelenedik, hasonlónak válik egy cserélhető gépalkatrészhez. Ezt az esetet gyakorlatilag megtalálhatjuk a tömegemberek, a film-emberek személyiségében.

Ez a rádió (és a tv) tipikus embere. A bensejében már nem kapcsolódnak egybe a dolgok, hanem minden egymás mellett, szanaszét van. Mivel bensejéből hiányzik már a saját élet buzogó teljessége, külsődlegesen próbál a dolgok tarka sokaságában eligazodni. Ebben mint egy mechanikus emlékezet vagy jelzőkészülék, segítségére van a rádió (és a tv). A nap dolgait és eseményeit összefüggéstelenül felsorakoztatja és elvonultatja előtte. Válogatás nélkül kapja a rádiótól (és a tv-től) gondolkodásának és belső életének tartalmát. A rádió (és a tv) határozza meg belső tapasztalását. Így már nem a saját életét éli, hanem a rádió (és a tv) él őbenne. Mintha közvetlenül csak a rádióhoz (és a tv-hez) és már nem a saját érzékeihez kapcsolódna. Ezért az embernek már nincs belső története sem. A mai rádió (és tv) a története, tőle kapja az egzisztenciáját.

Így ez az ember szükségképpen teljesen rabul esik a külsőségeknek. A rádió (a tv) összefüggés nélkül sugároz. Ezért a rádió (a tv) emberében sincsenek belső összefüggések. Már eszébe se jut, hogy egy összefüggő belső világ(kép) az emberi személyiség lényegéhez tartozik. Belső összeszedettség és az eseményekkel való belső kapcsolat nélkül végül az eseményekben már nem lát semmi értelmet sem. Így aztán szétterjed a belső üresség, az unalom. Ebben a kapcsolat és összefüggés nélküli külső egymásmellettségben, a szívnek ebben a mély elszegényedésében elnémul a párbeszéd. Ekkor kezdődik a fecsegés. Mert életünk párbeszéde vagy a képmás kibontakoztatása csak belülről jöhet. Ugyanis ott él a képmás, a párbeszéd tartalma. „És ahogy az Atya a Fiút, Isten képét (2Kor 4,4) csak Isten összeszedett teljességéből képes nemzeni, ugyanígy mi is csak a belső életünk mély összeszedettségéből tudjuk a képmást kibontakoztatni. Ahol hiányzik ez az összeszedettség, ott többé lehetetlen már olyan párbeszéd, mely a képmás kibontakoztatására gyümölcsöző lehet.” (M. Müller: Die Verheissung des Herzens, Freiburg 1953, 255. old.)

Ahol a személyiség helyes módon önmagában zárt, ott önállóságát természetesen önmagától átalakítja egy, a te-nek szóló önátadásba. Igen, a zártságát és gazdagságát éppen a személyes te-vel való mély lelki közösségben teljesíti be. Az eredeti bűn megterhelte természetünket és korlátozottak vagyunk. Ezért, amíg itt a földön időzünk, önmagunk megőrzése és eljándékozása, az önmagunkkal és a személyes te-vel szembeni helytállás gyakorlatilag örök feszültségben lesz egymással, és minden időben a feszültségben való egységért küzdenek. Ha jobban a szembenálló, párbeszédet folytató személyes te-t állítjuk az előtérbe, aki az én-t kiegészíti és teljessé teszi, a te-t pedig teljes érettségre segíti, akkor először is az ember nyílt és szabad arculatára, személyisége magjára utalunk. Mindazonáltal egyúttal azt is érezzük, hogy itt, az emberek közti odaadásban egy szakadék tátong. Üres egy hely, melyet be kell tölteni: egy hely, mely minden teremtményt messze felülmúl, egy hely, egy emberfeletti hely. Istenről van szó, akihez végső soron kapcsolódni akarunk, aki számára magunkat odaajándékozni, kiönteni akarjuk, akitől azt szeretnénk, hogy elfogadjon, igenljen és megerősítsen bennünket. Sejtjük és érezzük, hogy még a legnagyobb és legtekélyesebb ember huzamos átölelésében sem találhatjuk meg végső megnyugvásunkat és rendeltetésünk beteljesedését. Teljesen mindegy, hogy milyen közösség ejt rabul és fogad be: a házasársi és szerelmi vagy a családi és baráti. Végső nyugvópontunk csak Isten karja és szíve, a nagy isteni személyes „Te” lehet. Amikor egy ember a karjába és szívébe fogad bennünket, ebben végső soron és a szívünk mélyén Isten karjának és szívének visszfényét keressük. Ha ezt nem találjuk, a lelkünk fáradt, sebzett és beteg lesz. Beteg lesz a honvágytól és szemlátomást sorvad tőle.

A természetes Isten-ismeret korlátai és lehetőségei

Értelmünk természetes fényénél a teremtett világból Isten felismerhető. Ilyen módon azonban biztonsággal csak mint minden dolog kezdetét és célját tudjuk Őt felismerni (Róm 1,20). Továbbá bizonyos isteni tulajdonságok is felfedezhetők. De mégis az isteni alak számtalan részlete és sajátossága a hit és a kegyelem fénye nélkül áthatolhatatlan sötétségbe burkolózik.

Szent Ágoston szerint a természetes Isten-ismeretet esti szürkület árnykolja be. (Szent Ágoston: De Civitate Dei 11, c.7.) Ha ezt a reggeli szürkülethez hasonlítjuk, mely a világos nappal hírnöke, akkor (a természetes

Isten-ismeret) arra van ráutalva, hogy a hit, a természetfeletti hit fényébe belemerüljön.

Létezik egy természetes vágy Isten után, mely belsőleg mélyen kapcsolódik a természethez. Félre lehet vezetni a természettel együtt ezt is, de kioltani és megsemmisíteni nem lehet. Ezért mondhatja Szent Bonaventúra: „A legnagyobb jó oly hatalmasan hatékony bennünk, hogy általában minden dolgot csak az Isten utáni vágy erejével szerethetünk.” (Szent Bonaventúra: *Itin. mentis in Deum*, c.3, n.4.) És Szent Hilarius vallja: „Mindig Őt keressük, ez annyira hozzánk tartozik, amennyire az Ő sajátja, hogy mindenütt jelen van. A szavunk végül elnémul itt, de a természetünk soha el nem hallgat.” (Szent Hilarius: *De Trinitate*, 2, n.6.) Őt keresi, utána vágyódik, sőt végül állandóan valósággal jajgat azután, akire Szent Ágoston klasszikus szava vonatkozik: „Ó Isten, a magad számára teremtetted a szívünket; nyugtalan, míg Benned meg nem nyugszik.” (Szent Ágoston: *Vallomások*, I,1.)

Szent Bonaventúra felhívja a figyelmet: Valami szilárdan Istenhez köti szívünk vágyát létünk mélyén — nyíltan vagy titokban és álcázva —, de kiirthatatlanul. Ez a titokzatosan megkötő hatalom: Isten közelsége, mely által belerejtőzött Isten létünkbe. Ebből a felismerésből beszél Szent Pál: „Benne élünk, mozgunk és vagyunk.” (ApCsel 17,28) Hozzáteesszük: Az Isten utáni természetes vágyunk három forrásból, mint egyetlen nagy kútból táplálkozik: Istennek létünkhöz való közelségéből, abból a tényből, hogy mi magunk Istennek egy eredeti, örök elgondolását ábrázoljuk, és mint személyek az Ő természetes képmásai vagyunk.

A létevel, tudásával és hatásával Isten azonban nemcsak létünk legmélyén van jelen, hanem mindenütt: az égben a földön és minden helyen. Ezért áll Szent Hilarius felhívása: „Járd csak be végig az egész látható világot; és ahol azt hiszed, hogy a végét érzed, a teremtőddel fogsz ott találkozni. Forgasd vissza egyszer csak az időt: a végén felfedezed majd az isteni létet.” (Szent Hilarius: *De Trinitate*, 2, n.6.)

Az Istenhez való vonzódás végül is kiirthatatlanul él bennünk. Ezt bizonyítja az Istent gyűlölő ember élete. Klasszikus példaként szolgálhat erre az „übermensch” prófétája: Nietzsche. Minden lehetséges módon megpróbálta kitépni e vágyat szívéből. Sőt, egyenesen meg akarta ölni az örökkévalót, a végtelent. Mégis a küzdelem Vele, akit halálos ellenségének bélyegzett, teljes kapitulációval végződött. Így kérleli és könyörög hozzá: „Nem! Gyere vissza összes gyötrelmeddel minden magány legrosszabbjába, ó gyere vissza! Könnyeim patakjai mind Hozzád futnak! És szívem utolsó lángja

Hozzád lobbant! Ó, gyere vissza, ismeretlen Istenem! Fájdalmam! Végső Boldogságom!” (F. Nietzsche: Ariadne panasza a Dionysos-Ditirambusokból)

Az Isten utáni természetes vágy igazán nem a „nép ópiuma” (Karl Marx). Az emberi természet számára nem a halált, hanem az életet jelenti. Igaza van Szent Ágostonnak, amikor ezt állítja: „Ha nem maradok Istenben, akkor nem maradhatok önmagamban sem.” (Vallomások 7,11,17) Claudel-nél a teremtő így beszél a teremtményéhez: „Mit akarnál tenni, hogy elválassz létedet az enyémtől? Hol van lényednek az a része, melyben én nem vagyok, és amely nem az enyém? Mielőtt tudtad volna, már itt voltam, és Nálad lakom, az emberben, akit én csináltam. Ha elfordulnék Tőled, megszűnnél létezni.” (P. Claudel: A mise) Az Isten utáni vágy olyan mint a természetes szerelem: egyszerűen megragadja az akaratunkat... úgy, hogy a természetes akarat már nem kormányozza önmagát, hanem a vágy ellenállás nélkül egyszerűen magával ragadja. „Az emberi szellemi léleknek ez egy létfontosságú hozománya” (M. Scheler). Oly lényegesen hozzánk tartozik, mint az én önmagamhoz.

„Ez a vágy a személyes lény egyik felét jelenti, vagyis a nyitottságot mások felé. A szíveinkbe kitörölhetetlenül bele van vésve a felfelé, Isten felé való vonzódás. És aki a felfelé, a természetfelettihez való vonzódását el akarja fojtani, egy mély belső tragédia útjára lép rá.

Aki meg akarja tagadni attól a szeretetét, aki elsőként szeretett és viszontszeretetre ébresztett, bezárja önmagát énje sötét pincéjébe. És ahol az ember a szolgáló szeretetet kiűzi, ott föltámad a brutális hatalomvágy, mely uralkodni akar. Ott meghal az együttlét és csak az önmagában való lét él. De ez az önmagában való lét pokoli elmagányosodássá válik.” (M. Müller: A szív ígérete)

A természetünkbe belevéselt természetes Isten-ismeret és természetes Isten utáni vágy — ahogy Szent Tamás mondja — csak egy általános, halvány képet ad Istenről. Ezért egyes konkrét esetekben könnyen félre lehet vezetni és Istent bálvánnyal helyettesíteni. Ilyen esetben nem marad más hátra, mint a bálványok bátor lerombolása. A bálvány sokféle alakot ölthet: lehet egy ember vagy a saját én; felöltheti egy ügy vagy egy nagy eszme köntösét; mint végső és legmagasabb pompa, művészet vagy tudomány lebeghet előttünk; vagy megjelenhet egy asszony vagy a pénz és a tisztelet formájában. A bálvány szétrombolásával és leleplezésével egy időben a vágyat a személyes Istenre kell irányítani. Ez nem lehet azok számára túl nehéz, akik Istent magát szeretik, akik belőle és vele élnek.

Ilyen megfontolásokból minden további nélkül adódik, hogy az ember mint Isten természetes képmása, természetes Isten-ismerettel és természetes Isten utáni vágygal rendelkezik. És természete értelmének beteljesítéséhez nem csak egy emberi, hanem kiváló módon egy isteni Te-re van ráutalva, aki szereti őt, és akit viszontszerethet. A hozzáértő könnyen belátja, hogy a szeretetszövetség fölöttébb megnyugtató és mélyen felszabadító választ ad egy ilyen Isten-éhségre. Mindazonáltal közben arról sem feledkezünk meg, hogy ennél a szentelésnél nem egyszerűen csak az emberrel van dolgunk, hanem a kegyelmet talált emberrel, vagyis Isten természetfeletti képmásával — aki az apostol tanítása szerint — *nova creatura*, új teremtmény (Gal 6,15; 2Kor 5,17).

Az ember mint Isten természetfeletti képmása

A kegyelem által az ember titokzatos módon részt vesz az isteni természetben, pontosabban szólva a Szentháromság isteni életében. A kegyelem őt Istenhez hasonlóvá és Istennel egygé teszi. Felemeli egy új, a természetfeletti rendbe és sokkal bensőségebben és szorosabban köti az embert Istenhez, mint „Isten egyszerű teremtői akarata. E bensőséges kapcsolatnál fogva felveszik a Szentháromság családjába a Fiúval egyenjogúként; azzal a Fiúval, akinek az ereje által az Atya mindent teremtett, aki ugyanúgy öröktől fogva vele van, és örök életre hívja meg, amelyet vele és magával az Atyával kell megosztania. Ezért mondja az apostol, hogy a kegyelem által egy el nem múló országot kaptunk.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade)

Mindezt a hit tanítja nekünk. Értelmünk fénye egyedül képtelen ilyen mélységekbe és magasságokba behatolni. Csak a hit mutatja meg és leplezi le előttünk az embert teljes nagyságában és Istennel rokon dicsőségében. Ahogy a kegyelem nélküli ember csak szolga, csak egy teremtmény és csak inasa Istennek, úgy az újrászületés által a bennelevő közlés erejével Isten gyermeke lesz a gyermek minden dicsőségével, jogával és kötelességével. Az ember Isten barátja (Jn 15,15), Isten menyasszonya, Jézus Krisztus tagja és testvére (1Kor 12,12; Mt 25,40), a „Szentlélek temploma” (1Kor 6,19), a Szentháromság lakása, a Szentháromságnak szentelt templomocskája, melyet neki szentelnek és amelyben lakni fog. (Szent Bonaventúra: Sent. 2 d.16 d.) Sőt, a Szentháromság képmásává lesz, és titokzatos módon nemcsak érzelmi közösségben, hanem kimondhatatlan életközösségben is egyesül ve-

le. Ez a mély értelme a szónak: „Aki Istenhez köti magát, egy lélek lesz velem.” (1Kor 6,17)

Erre a fenséges életegységre a Szentháromsággal gondol az Úr, amikor imádkozik és az Atyához fordul: „A dicsőséget, melyet nekem adtál, nekik adtam, hogy egyek legyenek, mint ahogy mi is egyek vagyunk. Én öbennük és Te énbennem, hogy tökéletesen egyek legyenek.” (Jn 17,22) „Nemcsak ezekért kérek Téged, hanem mindazokért, akik a szavad által bennem hinni fognak. Legyenek mind egyek, ahogy Te Atyám bennem vagy és én Tebenned. Legyenek ők is egyek bennünk, hogy a világ elhiggye, hogy Te küldtél engem.” (Jn 17,20)

Ezért mondja Szent Bonaventúra: „A Szentháromság kifejezetten megmutatkozik bennünk.” (Szent Bonaventúra: Sent. 2 d.16 d.) Szent Antal írja: „Az ember a teljes Szentháromság képére és hasonlatosságára van teremtvé... A lelkünk szent pecsétje ez a kép.” (Páduai Szent Antal: In Dom. 23 p. Pent) A Szentírás szavához: „Teremtsünk embert a képünkre és hasonlatosságunkra!” (Ter 1,26) Szent Ágoston a következő magyarázatot fűzi: „Egyáltalán nem jelentéktelen, hogy a többi teremtő szó így hangzik: 'Isten mondta: Legyen!' Itt pedig: 'Isten mondta: Csináljunk embert a képünkre!' Itt több személyt jelez, bizonyára az Atyát a Fiút és a Szentlelket... E háromság miatt mondta Isten '*képünkre*'.” (Szent Ágoston: De Gen. ad litt. 3,c. 19, n. 29.)

Szent Hilarius állítja: „Isten elgondolása volt, hogy az embert Isten közös képének képére és hasonlatosságára teremtse.” (Szent Hilarius: De Trinitate, 4, n. 18.) Szent Bonaventúra pontosabban kifejezi: „Ez a kép magába foglalja mind a lényeg egységét, mind a személyek többféleségét. Ezért az emberi képmás is kifejezi az egyes számot és a többes számot, mivel rámutat az egyszámra és egyúttal többesszámmal jelöl.” (Szent Bonaventúra: Sent. 1 d. 2 dub. 5.) A Szentháromságba természetfeletti módon lehorgonyozott személyiség magányát a szent a lényeg egysége felől nézi: „quod dicitur ad se, dicit substantiam in divinis”, azaz „ami róla beszél, az isteniben való lényegéről beszél” (Szent Bonaventúra: ugyanott). A közösséget pedig a személyek háromsága felől, akik a kegyelemmel eltelt ember lelkében laknak, akik vele bensőségesen, kimondhatatlan bensőséggel összekapcsolódtak, hogy ott vele bizalmasan érintkezzenek.

A kegyelemmel eltelt ember, mint Isten szövetségese

Így a kegyelemmel eltelt ember titokzatos módon, magához a Szentháromsághoz hasonlóan, mindig egyszerre magányos is és nem is. Közösségben van az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, és ezért nincs egyedül. Továbbá nyitott mindazok felé, akikben isteni élet van és arra hivatottak. A Szentháromság nem lehet magányos, nem ismeri a monológot, hanem örök, páros, szerelmi beszélgetést folytat. Ugyanis Ő nemcsak hármasság, hanem háromféle is. Amilyen a mintakép, olyan a képmás is. Az egyoldalúan az „Ecce ego”-ra („íme, én”) beállított tartós monológ megbetegíti az embert. Csak úgy lehet és maradhat egészséges, ha mindig és kimagasló módon az „Ecce Deus” („íme Isten”) felé fordul, és állandó párbeszédben áll vele. „Igen — mondja Szent Hilarius — a képmás nem lehet magányos, a hasonmás nem élhet önmagának.” Egyébként egy széttéphetetlen kényszerzubonyban, egy sötét börtönben, állandó önelfojtásban él. Igen, a poklot hordozza önmagában már itt a földön.

Ha az ember már mint természetes képmás is az isteni „Te”-re van utalva, mennyivel inkább áll ez akkor a természetfeletti képmásra, mely a Szentháromság képe. A zsoltáros megkérdezi Istent: „Ki az ember, hogy rátekintesz?” (Zsolt 8,5) Ismételjük a választ: Az ember egy olyan lény, aki én-t és te-t akar és kell mondania; aki szeretetet ad és elfogad; akire Isten szeretettel tekint; aki azt akarja, hogy Isten elfogadja, megerősítse és felhasználja; és akinek — hogy ne legyen nyomorék — szeretettel kell Istenre tekintenie. Ezért Isten, a természet és kegyelem teremtője mintegy kiakasztotta a képét bennünk; annak az egy Istennek a képét, aki háromszemélyű közösség. Ebbe a képbe, mint képmásába titokzatosan belealkotott minket. Innen van, hogy az ember ismeri nemcsak az önálló létet, hanem az együttléteket is. Ezért mindig egyszerre mindkettő: magányos és közösségben élő; magányos az isteni lényegből eredően és közösségi a háromszemélyű közösségből kifolyólag.

Jóbbal együtt még egyszer kérdezzük: „Ki az ember, hogy megdicsőíted; és miért fordul a szíved feléje?” (Jób 7,17) Szent Bernát válaszol nekünk: „Kétségtelenül az ember hiúság, és kb. semmi. És mégis valami. Hogyan lenne egészen semmi, akit Isten ily nagyon megdicsőít? Lélegezzünk fel, Testvéreim! Ha mindjárt önmagunkban semmik is vagyunk, mégis Isten szívében lehet valami belőlünk elrejtve. Ó, Irgalmasság Atyja! Ó, Szegények Atyja! Miért fordul hozzánk szíved? Hiszen Te magad mondtad: „Ahol a kincsöd, ott lesz a szíved is.” (Mt 6,21) Nemde kell, hogy akkor mi is a Te

kincsed legyünk, ha a szíved nálunk van? Hogyan lehetnénk tehát egészen semmik, ha a Te kincsed vagyunk?” (Szent Bernát: In dedicat. ecclesiae, sermo 5, n. 3, 4.)

Folytatjuk: És miért vagyunk Isten kincse? A válasz csak ez lehet: Mert Isten viszontlátja bennünk természetfeletti képmását, amelyet — mint saját magát — szeret. Tehát a hármasságban, a háromságos Isten képmása vagyunk, amit érdemünk nélkül rendkívüli jóságában belénk vésett, és amellyel kimondhatatlan bensőséges módon életszerűen és érzelmileg egyesült. Mi mindent megtettek és elszenvedtek a szentek, hogy ezt az értékes kincset megőrizzék és gyarapítsák! Mi mindenre nem vállalkoztak, hogy elősegítsék minél több embernek ezt megszerezni! Milyen gondosan óvták magukat a büntől, mindenekelőtt a halálos büntől, mely megsemmisíti bennünk az isteni életet! Mennyi áldozatot hoztak ezért a legnagyobb magától értetődőséggel, miközben a maguk módján az apostol gyakorlatát követték, aki kiállíthatta magáról a bizonyítványt: „Megfegyelmézem a testemet és szolgálai függőségbe vetem, nehogy miután másoknak prédikáltam, magam meg esetleg elveszek.” (1Kor 9,27) A soraikból mily sokan elrettentő módon komolyan vették az Úr szavát: „Ha szemed megbotráncoktat, vájdi ki és vesd el magadtól!” (Mt 18,9) És mindezt azért, hogy a drága kincset, az isteni életet melyet magukénak mondtak, megőrizzék.

A hit mint természetfeletti ismeretforrás

Csak a hittel tudunk bevilágítani a kegyelemmel eltelt természetünk e titokzatos mélységeibe. „A képmás teljes megismerése a hit számára van fenntartva” — mondja Szent Bonaventúra. (Sent. 1 d. 3 p. 2 a. 2 q. 3 concl.)

A hit által boldogítón, bizonyos fokig részt vehetünk Isten megismerési módjában. Isten fényébe állít bennünket, és képessé tesz, hogy őt és minden teremtményt a szemeivel lássunk.

Mivel ez a hit legyengült és elsorvadt, mi, mai emberek, már nem törekszünk arra, hogy az Isten által kivésett emberképet a maga teljességében megragadjuk. Ezért nem is álljuk meg már a helyünket a tisztán evilági orientáltságú emberképek megzavaró és elködösítő rohamával szemben. Ezek uralják ma a lelkeket és sajátos módon alakítják a világtörténelmet. Ezért mi is osztozunk a vétekben, hogy a keresztény világ- és emberkép a legmesszebbmenő mértékben elvesztette teremtő, formáló és vonzóerejét. Miniket is, ahogy oly sok kortársunkat, e világ dolgai ugyancsak túl erősen

megfogtak, önmagunk és a világ rabjaivá váltunk. Nincs már időnk, erőnk és kedvünk, hogy a tekintetünket hívón felfelé irányítsuk és szemlélődve elmerüljünk a nagy természetfeletti valóságokban. Már nem jól ismerjük és szeretjük Istent. Ezért mi magunk sem tudunk már Istennek tetsző módon nézni és szeretni. „A föld úttalanná, zavarossá és homályossá vált, mert senki sincs, aki helyesen át tudná gondolni.” Így a hit szerve idővel szükségképpen legyengül és kihal. El kell veszítenünk — anélkül hogy ezt gyakran észrevennénk — a természetfeletti iránti érzékünket.

Ezért Szent Ambrus joggal figyelmeztet, hogy a földies érzületűek szűkeblősége egyszerűen képtelen a hit teljes nagyságát megragadni. Lassan odajutunk, hogy a hitet a szellemi gyengeség és korlátoltság kifejeződésének tartják, amit ezért mint valami terhes mellékletet eldobnak, és átengedik a kiskorúak és képzetlenek unaloműző, olcsó játékszeréül.

A nagy egyháztörténelmi korokban — ezzel ellentétben — a hitet, ahogy Szent Leó pápa mondja, a nagy lelkek életerejének tartották, magasztalták és mint ilyenért, nagy gonddal fáradoztak. Bátran vállalták az értelem halálugrását, és irigylésreméltó módon magukra és környezetükre véshtették Krisztus arcukat. Mindenekelőtt olyan nagy, a gondviselésben hívó nő és férfi alakok jöttek így létre, amilyenekre minden osztályban, állapotban és életkorban ma szükség van. A mai korban, ahol úgy tűnik, hogy Isten minden igazságtalanságra csak hallgat, valamint a világ és az ember fölötti uralmat átengedi az ördögnek, csak egy olyan hit állja ki a próbát, mely a gondviselésbe rendkívüli mértékben, erősen és mélyen behorgonyozott, és a szeretetben hatékonyá vált.

„Hallod?!” — kiált oda Szent Bernát egy tévtanítónak, aki azt a felfogást képviselte, hogy a hit csupán csak egy vélemény, mely alá van vetve a kor divatos felfogásainak és a nyavalygós szívek áruló vágyainak. „Hallod..., Szent Pál mondja, a hit a várt dolgok szubsztanciája és a láthatatlan dolgok bizonyítéka... Hallod: *szubsztancia!* Tehát nem holmi könnyelmű vélemény, üres beképzelés. Itt minden szilárd, minden biztos. Itt nincs helye semmiféle kétségnek, semmiféle ingadozásnak.” (Szent Bernát: *De error Abaelardi* c. 4, n. 9. Ebben az összefüggésben Kentenich atya előszeretettel beszél „az isteni fényben való látásról”.)

Mária a hit felülmúlhatatlan példája

A Szűzanya klasszikus példája a hit nagyságának és erejének, mélységének és gyümölcsözőségének. Megtisztelő módon tanúskodik erről a Szentlélek: „Boldog vagy, mert hittél; mert be fog teljesedni, amit Neked az Úr mondott” (Lk 1,45)

Mária a hit felülmúlhatatlan mintája. De a hit szerfölött gondos anyja is. Szent Ágoston csodálattal hajlik meg hitének nagysága előtt, amit találó módon kapcsolatba hoz égi megdicsőülésével: „A Szent Szűz azáltal, hogy tökéletes hittel Istent a lelkébe befogadta, még boldogabb volt, mint amikor Őt a testébe foganta. Mert jóllehet az Istenanya méltóságánál nagyobb ember nem kaphat, mégis ez egyedül nem biztosít jogot a halhatatlan boldogságra, hanem csak a rendkívül eleven hit. A szeretettel összekapcsolódott élő hite az angyalok minden rendje fölé emelte a Szűzanyát.” (Szent Ágoston: De s.virg. 3, 3)

Mária ingadozás és tévovázás nélkül hitt a legszentebb Szentháromság megfoghatatlan titkában. Az angyal közlésére, mely az Atyára, a Fiúra és a Szentlélekre hivatkozott, szerény és erős igent mondott, és soha többé nem vonta vissza. „A Magasságbeli fiának fogják hívni” (Lk 1,32) — mondja az angyal. Ahol van egy fiú, ott atya is van. A Magasságbeli, akiről itt szó van, tehát az Atyaisten. És itt van a Szentlélek is: „A Szentlélek fog leszállni Rád.” (Lk 1,35)

Ugyanígy hittel igent mond az emberréválás titkára. „Nézd, foganni fogsz a testedben és fiút szülsz, és Jézus néven kell nevezned. Nagy lesz ő és a Magasságbeli fiának fogják hívni.” (Lk 1,31) Továbbá az emberi értelem minden igénye és ellenvetése ellenére alázatosan igent mond csodálatos anyaságának titkára, mely sértetlenül megőrzi szüzességét. Megkérdezi: „Hogyan történjen ez, hiszen férfit nem ismerek?” (Lk 1,34) Az angyal a válaszában kertelés nélkül csupán Isten mindenhatóságára utal: „Istennél semmi sem lehetetlen. A Szentlélek fog leszállni Rád, és a Magasságbeli ereje árnyékoz be Téged. Ezért a Szentet is, aki majd Belőled születik, Isten Fiának fogják hívni.” (Lk 1,35) A hívők anyja és a hit mintaképe hívón meghajtja fejét és így szól: „Íme az Úr szolgálója, történjen velem szavaid szerint” (Lk 1,38)

Szent Bernát csodálatosnak hirdeti a hit ilyen nagyságát: „Isten, a csodálatos dolgok szerzője, három csodálatos dolgot művelt Máriával:

— A tisztaság által csodálatosan kiemelte a hibátlan Szűz ártatlanságát, hogy a „szövetség bárkáját” a legtisztább arany burkolja be.

— A szűz anyában a szűzies tisztaságot erőteljesen gyümölcsözővé tette, hogy az „égő csipkebokor” ne égjen el.

— A emberréválásban kimondhatatlan módon összekapcsolta a legalsót a legfelsővel, az emberséget az isteni léttel, hogy Mária által, „Jákob létrája” útján egyesítse a földit az égivel.”

A hit igénye iránti tökéletes hűségben állt a Szűzanya mint állandó segítőtárs az Úr mellett itt a földön a jászoltól a menybemenetelig. Nem zavarták meg a látszólag ellentétes élmények, amelyek a tisztán természetesen gondolkodó értelem számára felfoghatatlanok voltak. Gondolok itt a gyermek gyámoltalanságára az istállóban, az egyiptomi menekülésre, a szenvedésére és halálára. Hogy egyeztethető mindez össze az ígérettel: „És országának nem lesz vége”? (Lk 1,33) Mindez mégsem akadályozta meg abban, hogy Jézus és küldetése iránti hittel a kereszttel álljon, és az egész világ előtt emellett kiálljon.

Isten ajándéka: az én és te teljes megtalálása a hitben

Az ember kimondhatatlan nagyságáról önmagunktól nem tudunk semmit. Ezt csak Isten ismeri és az, aki előtt a hitben leleplezi.

Ezért kegyelme által csak Isten képes tudatunkba emelni legmélyebb titkainkat. Csak Isten által kapjuk birtokba önmagunkat egészen, hogy aztán másoknak egészen tovább is ajándékozhatunk. Igen, a bennünk lakó, leleplejtettebb valóságot, lényünk háromságos mivoltát egyedül önmagunktól senkinek sem tudjuk szabadon odaajándékozni. Csak az Istennel való élet misztériumában élhetjük át. Csak ebben az átélésben szerezhethetünk róla tapasztalatot, amit aztán a velünk élő emberek felé engedünk továbbcsengeni. Vagyis az emberek közti végső közösség csak Istennel és Isten által lehetséges. Csak akkor tudjuk végül teljesen egymásnak ajándékozni magunkat, ha ezt Isten megadja.

Ez a mély képtelenség, hogy magunkból egyedül végső közösséget kialakítsunk, első látásra csaknem fájdalmasnak tűnik az egymást szeretők előtt. De valójában itt van legmélyebb boldogságuk alapja. Mert Isten által és Istennel olyan mély és gazdag közösség jöhet létre, amilyen Isten túláradó gazdagságából csak növekedhet. Főleg pedig egyedül Ő általa nyerhet örökkévalóságot. Isten ugyanis az embert maradandóságra teremtette. És ez a két dolog: az élet mély gazdagsága az én és te cseréjében, valamint e szö-

vetség maradandósága jelenti a közösség legmélyebb boldogságát, lelkének legbensejét.

Némelyek nagy lármát csapnak a közösség körül. De inkább csak a külső formára gondolnak, a közösség lelkéről pedig alig tudnak valamit. Arról a lélekről, mely Szent Pál szavaiban lélegzik: „*Igen, kedves Bátyám, ajándékozz meg, hadd élvezzelek az Úrban: üdítsd fel szívemet Krisztusban!*” (Filem 20) Azt akarja az apostol mondani, hogy hadd érezzem, mit művel az Úr a lelkedben. El kell ismerniük az egymást szeretőknek, hogy végső közösséget egyedül Isten által nyernek. A közösségük ugyanis csak az Istennel való ösközösségből növekszik. Csak így tudják magukat Istenben és Isten által a végsőig egymásnak ajándékozni.

A természet felemelése a kegyelem által

Ha mélyebben be akarunk hatolni a kegyelem lényegébe, üssük csak fel a Római Katekizmust. Így tanít: „A kegyelem — ahogy ezt a Tridentinum hittételként előírja minden hívő számára — nem csupán csak a bűnök megbocsátása, nem csupán Isten külsődleges jóindulata irántunk, hanem egy isteni, a lélekre tapadó természet. Olyan ragyogás és fény, mely lelkünk minden foltját megsemmisíti; mely magát a lelket szebbé, ragyogóbbá teszi.” (Catechismus Romanus: 2. rész, 2. fő fejezet, 49. kérdés.)

A hittudósok szerint ez az isteni természet a szó teljes és valódi értelmében természetfeletti. Ez azt jelenti: Olyan érték, amit egyetlen teremtmény sem képes önmagától birtokolni vagy igényelni, még kevésbé létrehozni. Ez érvényes a Szűzanyára is. Jóllehet oly nagy a befolyása Istennél, és maga a közbenjáró mindenhatóság, de ez nem megy neki sem. Csak Isten mindenhatósága képes erre. Korlátba ütközik ő is itt, amelyet nem léphet át. Ezért a legtekintélyesebb hittudósok nem haboznak kijelenteni, hogy mindenhatósága ellenére se teremthet Isten olyan tökéletes és magasztos lényt, akinek a kegyelem már a természetéből kifolyólag sajátja lenne, vagy legalább a kegyelem a természetének teljesen megfelelne és vele hasonló lenne. Mert ha elfogadnánk egy ilyen teremtményt, akkor azt is el kellene fogadnunk, hogy természete szerint már nem különbözne Istentől. Ezzel függ össze, amit az Egyház oly gyakran és oly pontosan kimondott: hogy sem az ember, sem egyetlen teremtmény nem hordozza még a kegyelem legkisebb csíráját sem természetében. Valamint — ahogy Szent Ágoston gyakran megjegyzi — a természet úgy viszonyul a kegyelemhez, mint az anyag a lélekhez, az élet

princípiumához. Az önmagában élettelen anyag magától nem tud életre kelni, hanem egy másik élőlénynek kell magábefogadnia. Hasonlóképp egyetlen értelmes teremtmény sem birtokolja a kegyelmet önmagából; képtelen saját tevékenységgel és érdemekkel megszerezni. Csak Isten adhatja meg tiszta jóságból és a mindenhatósága által.

A természetben rejlik egy bizonyos „potentia oboedientialis”, engedelmesség-képesség és befogadókészség, vagyis egy passzív képesség, amivel a teremtmény Isten természetfeletti indítását képes befogadni.

A Szűzanyánál ebben az összefüggésben egy „superpotentia oboedientialis”-ról beszélünk. Ez annyit jelent, hogy a Szűzanya az isteni kegyelemmel szemben maga a személyes befogadókészség. De nemcsak önmaga vonatkozásában, hanem a mi nevünkben is a mi javunkra mint a teremtett világ képviselője és mint előkép az utánzásunk számára.

Az említett képesség mégis bármilyen teremtményi kezdeményezéssel szemben halott, mozdulatlan marad. Csak és kizárólag Isten befolyására válaszol készséges engedelmességgel. Bizonyos értelemben hidat képez a természet és a természetfeletti között. Nem mintha valaha is az egyik a másikba önmagától vagy teremtményi ösztönzésre átmehetne. Hanem úgy, hogy az isteni impulzusnak egy csatlakozási pontra van szüksége a teremtményben, ahová kapcsolódnia kell, hogy végbevihesse a természetnek a természetfölöttibe emelését és megnevelését.

Tehát maga Isten az, aki a kegyelem által a természetet önmaga fölé emeli, és titokzatos módon saját természetében részesíti. A lelki tanítók arra az álláspontra helyezkednek, hogy a kegyelem, ahogy maga Isten, minden természetes dolgot bizonyos értelemben végtelenül felülmúl.

„Mi csodálatraméltóbb — mondja Szent Chrysologus Péter —, hogy Isten odaadta önmagát a földnek, vagy hogy Titeket az égnek adott; hogy belépett testközösségünkbe, vagy hogy bevezetett Titeket Isten közösségébe; hogy beleszületett szolgásgátokba, vagy hogy önmagának szabad gyermekeként nemzett Titeket; hogy magára vette szegénységeteket, vagy hogy megtett Benneteket örököséivé és egyszülöttének társörököséivé? Igen, csodálatos, hogy a föld az égbe kerül; hogy az ember az Istenség által átalakul; hogy a szolgaság állapota megkapja az uralom jogát.” (St. Petrus Chrysologus: Hom. 67)

„Ilyen nagy irántunk az Istenség kegyessége, hogy a teremtmény nem tudja, hogy mit csodáljon jobban: hogy leszállt szolgaságunkba, vagy hogy

hatalmas erővel felvitt bennünket Istenségének méltóságára.” (St. Petrus Chrysologus: Hom. 72)

Így érthető Szent Tamás tanítása, hogy nagyobb dolog egy embert a kegyelem állapotába hozni, mint az eget és a földet megteremteni. (Aquinói Szent Tamás: S.th. I, 2,q.113,a.9.) Isten a teremtésben csak egy házat épít, és amikor az embernek értelmes természetet ad, benépesíti ezt a házat cselédekkel és szolgálkkal. Amikor pedig kegyelmét adja az embernek, azzal felemeli magához, gyermekévé teszi, és neki ajándékozza saját örök életét.

Krisztus emberréválása és Mária anyasága a kegyelem fényében

Hogy a kegyelem igéjét és méltóságát megértessék, az atyák és hittudósok más összehasonlításokat keresnek. Így pl. mérceként veszik a legmagasabb angyalok természetét, mindenesetre csak akkor, ha nem hevíti át a kegyelem. Az ítélet a kegyelem javára dől el. Hiszen ez részesedést jelent az isteni természetben, a Szentháromság isteni életében, ami végtelenül felülmúl minden tisztán természetest.

Aztán még magasabbra szállnak. Szent Tamással emlékeztetnek bennünket arra, hogy a hit két olyan kimondhatatlan titkot is leleplez, melyek elismerten magasabbak a kegyelemnél: az emberréválás és Mária istenanyaságának titkait. (Aquinói Szent Tamás: S.th. I, q. 25., a.6 ad 4.) Ha a kegyelem méltóságát és értékét hozzámérjük ehhez, akkor rendkívül világos fény vetődik rá.

Az emberréválásban kettős mozzanatot kell megkülönböztetni:

— Nézzhetjük az Istenember emberi természetét, amennyiben elveszíti önállóságát, egy lesz az isteni Igével és egyesül személyével. Ebből a szempontból nézve Jézus Krisztus emberi természetének, amit a Szűzanyának köszönhet, az igaz Isten méltóságára való felemelése végtelenül nagyobb mint a mi részvételünk a kegyelem által Isten természetében. Mi ugyanis megtartjuk természetünket és személyiségünket. Csak átistenülünk, de nem válunk Istenné.

— De az Istenember emberi természetét a hozomány szempontjából is tekinthetjük. Természetes, hogy Fia emberi lelkének Isten a legmagasabb tökéletességet akarta ajándékozni, amelyet csak bölcsessége kigondolhatott és amit mindenhatósága megadhatott. De semmi tökéletesebbet sem talált, mint

a kegyelem legnagyobb teljességét, ami pedig csak fokban, de nem minőségben különbözik a nekünk adott kegyelemtől.

Hasonlót mondhatunk el a Szűzanyáról. Az ő lényében és életében egymástól elválaszthatatlan az istenanyai méltóság és kegyelemmel teljesség. Igen, a hit világosságánál meg vagyunk győződve arról, hogy lelkét nem lehet elképzelni egy percre sem a kegyelem nélkül még a fogantatás pillanatában sem. Oly nagy az ő nagysága és méltósága, hogy a hittudósok állítják és igazolják: Isten nem teremthetett volna nála nagyobb anyát. De tisztán módszertani okokból válasszuk el egy pillanatra egymástól az istenanyai méltóságot a kegyelemtől. Ekkor Szent Ágoston szava szerint: „Az anyaság a szűznek semmit sem használt volna, ha Krisztust nem hordozta volna szerencsés módon inkább a lelkében mint a testében.

Scheeben ebből levonja a következtetést: „Mint Isten anyja, mint az ég királynője, végtelenül magasabban áll Mária minden teremtmény felett. Megérdemli Fia szeretetét és tiszteletét, az angyalok hódolatát, az emberek szolgálatát és minden dolgot a lábainál lát. De ő maga inkább lemondana minderről, valamint az égi és földi uralomról, örömmel odaadná istenanyai jogait és megbecsülését, csak hogy a kegyelmet el ne veszítse. Jobban akar a kegyelem által Isten leánya lenni, mint csak Istenanya kegyelem nélkül. Mert tudja, hogy jóllehet Jézus őt összehasonlíthatatlan szeretettel átöleli, mindamellett mégis jobban szeretne egy más lelket, ha az gazdagabb lenne a kegyelemben.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 112. old.)

Tudjuk azonban a hit lelke által, hogy nincs senki, aki az Istenember után oly teljes lenne a kegyelemmel mint Mária lelke. Ezért szívesen nevezzük őt az atyák egyenesen „Isten leányának”. A hittudósok felhívják a figyelmünket, hogy tőlünk eltérően épp az istenanyai méltóságra való kiválasztás által különös igénye volt a kegyelemre, és hogy ezt a kegyelmet ugyanebből az okból el sem veszíthette. Kiemelik, hogy mint a mi anyánk, mint az isteni kegyelem anyja, a kegyelem oly teljességét mondhatja magáénak, hogy mi mindannyian az ő teljességéből meríthetünk és kell merítenünk. Valóban nem lehet kegyelemben részünk, ha ő valamilyen módon nem adja hatékony beleegyezését hozzá. Ez Isten rendelkezése.

Miután Mária „fiat”-ját Názáretben kimondta, és ezáltal önként felajánlotta anyai méhét a második isteni személynek, s életet adott a Megváltónak; és miután a kereszt alatt megváltásunkért nevünkben visszaajándékozta Jézust a Mennyei Atyának, valamelyest megértjük ezt az isteni rendelkezést.

Különösen akkor, ha helyesen fogjuk fel a keresztt alatti magatartását. Bach a híres Máté passiójában Mária hűségét ezekkel a szerény szavakkal fejezi ki: „Itt akarok állni Nálad, nem akarok elmenni Tőled, amikor a szíved megszakad.” (J. S. Bach: Máté passió, Nr. 23 Choral)

Vajon itt el tudjuk-e jól képzelni, hogy az isteni kegyelem anyja milyen gyengéd figyelmességgel gondoskodik kegyelmi életünkről? Ez neki és isteni Fiának is oly magas váltságdíjba került, és bennünket valóban Isten gyermekeivé és az ég örököseivé tesz. Keressük ölét és szívét. Felkeressük szentélyeit is főleg azzal a nagy elvárással, hogy ott a kegyelem kincsét biztonságba helyezzük és megtaláljuk. Azt a kincset, ami által mi is az ő gyermekei lettünk. „Ezért adta oda Fiának ereiből kifolyó drága vérért, és áldozta fel a Mennyei Atyának saját szívét a legizzóbb szeretet és a legégetőbb fájdalom lángjaiban.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 652. old.)

A kegyelem nagyságához és méltóságához való viszonyunk

Sajnos nekünk, mai embereknek, már nincs helyes érzékünk a nagyság és méltóság iránt, amit sajátunknak mondhatunk a kegyelem által, azaz az isteni természetben való részesedés által. Ezért nem sok gondot csinálunk belőle, akár magunkról akár másokról legyen szó. Az érdeklődésünk túl egyoldalúan a külső dolgokra irányul. A földiek rabul ejtettek és behálóztak bennünket. Imádságunk is túl erősen az evilágiakra irányul. Istenhez majdnem csak mint kenyérapáéhoz és ugyanúgy a Szűzanyához, mint kenyéryanához fordulunk. Túl könnyen elfelejtjük őt, mint az isteni kegyelem anyját. Ezért érvényes ránk is az apostol figyelmeztetése: „Azt keressétek, ami fönt van, és ne azt, ami itt lent a földön!” (Kol 3,2) Ami fönt van, azt kell megízlelnetek!

Szent Lajos, Franciaország királya, a magánleveleit nem úgy szokta aláírni, hogy Lajos, Franciaország királya, hanem mindig csak mint Poissy Lajos. Poissy egy kis városka volt Párizs közelében. Itt keresztelték meg Lajost. Ez volt e hely iránti előszeretetének és a magánlevelein szereplő aláírásának oka. Amikor sürgették, hogy magyarázza meg a szorosabb összefüggést, ezt mondta: „Poissy-ben kaptam meg a keresztséget, és ezáltal egy olyan méltóságot, mely magasabban áll a királyi méltóságnál. Ott lettem Isten gyermekévé.” Amit ezáltal mondani akart, egy híres francia hitszónok, Mac Carthy, a hallgatói előtt lelkesült szavakkal így fejtett ki: A beszéde kö-

zépén hirtelen megállt. Csodálattal telve köröskörül hallgatóira tekintett, és úgy folytatta, mintha egy álomból ébredt volna: „Ah, Istenem, hol vagyok és mit látok? A testi szemem, mellyel Rátok nézek, azt mondja: Ezek itt cselédek, kézművesek, üzletemberek, parasztok, polgárok, tisztviselők. Az egyik szegény, a másik gazdagabb; az egyik alacsonyabb rangú, a másik előkelőbb. De a lelki szemem átlát testetek köpenyén, és a hit fényében lát Benneteket. Akkor pedig a földkerekség legelőkelőbb személyeinek körét képezitek itt körülöttem. Csupa arisztokrata főrangú személyiség.” — És ezzel meghajolt hallgatói előtt. — „Mennyei Atyátok nevében hódolattal üdvözöllek Benneteket, Istenem méltóságos gyermekei!”

Csak aki a hit fényében a lélek mélyére néz; vagy másképp kifejezve, aki ismeri és helyesen alkalmazza azt a törvényt, mely hittel minden teremtményt átlátszóvá tesz, csak az fogja fel az ilyen elrejtett valóságokat és hajlik meg előtte. A zarándoklatokon mindenekelőtt a kegyelem-anyát keresi fel. Minden földi gondot csak az isteni étellel való összefüggésében visz elébe. Nem esik nehezeére, hogy Szent Cipriánnal együtt vallja: „Emberi művet sohasem fog túlzottan megcsodálni az, aki önmagában Isten gyermekét felismerte. Aki még tud valami máson csodálkozni, mint Istenen, leveti magát méltósága csúcsáról. Semmit se sejt abból a méltóságból, melyet a jelentéktelen, a gyámoltalan, kiskorú gyermek a keresztségben kap.” (Szent Ciprián: De spectac. c. 9.) Nem érti a költő dicsőítő énekét, melyet egy ily jelentéktelen lény természetfeletti méltóságáról mond és énekel:

„Mily nagy rangja van egy gyermeknek!
Az eredeti bűn miatt járulunk a keresztséghez,
és a kegyelem által Isten gyermekeivé leszünk.
Mily nagy rangja van egy gyermeknek!
Aki ezt valaha egyszer megérezte,
a gyermek Jézussal együtt gyermek marad.

Mily nagy titok egy gyermek!
Isten is volt gyermek.
Hogy Isten gyermekei legyünk,
egy gyermek jött megváltásunkra.
Mily nagy titok egy gyermek!
Aki ezt valaha egyszer megérezte,
a gyermek Jézussal együtt gyermek marad.

Mily szent a gyermek!
Az Istenfiú szava szerint
a gyermekek angyalai tanúskodnak
a bíró trónja előtt:
Mily szent a gyermek!
Aki ezt valaha egyszer megérezte,
a gyermek Jézussal együtt gyermek marad.

A gyermek hírnök!
Az Úr mondta e szavakat:
Nem mehetsz be az ég kapuján,
ha nem leszel olyan, mint egy gyermek.
A gyermek hírnök!
Aki ezt valaha egyszer megérezte,
a gyermek Jézussal együtt gyermek marad.”

A szeretet mint részvétel az isteni szeretetben

A kegyelem részvétel az isteni természetben, mely kimondhatatlan módon egyesít a Szentháromsággal. Ugyanígy a benne gyökerező és belőle származó szeretet pedig részesít az isteni szeretetben. Belénk öntött szeretetnek nevezzük, mivel a Szentlélek önti belénk.

„Izzó parázshoz hasonló, mely szent tüzét a lelkünkben szétárasztja. Ilyen tűzből ered az isteni szeretet. Hasonló módon, ahogy az égben Isten közvetlen szemlélése egyúttal abban az isteni ismeretben való részesedés is, amelyből az örök Ige ered. Éppen ezért a szeretet oly szorosan összefügg Isten legbenső életével, hogy Szent Ágostonnal együtt mondhatjuk: Isten önmagát ajándékozta nekünk benne.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 333. old.)

Isteninek nevezzük a szeretetet, mivel a tárgy Isten, mert Istennel hoz bennünket kapcsolatba, mindenekelőtt pedig azért, mivel általa úgy szeretjük Istent, ahogy isteni természeténél fogva csak a Szentháromság szeretheti önmagát; vagy ahogy Isten egyszülött Fia szereti Atyját. Életszerűen ezt a képet utánozzuk, ebbe kapcsolódunk bele.

Szent Pál, Krisztus titkának tüzes hirdetője nem fárad bele, hogy rámutasson Krisztusra, mint a láthatatlan Isten képére (Kol 1,15). Hirdeti: „Akit előre kiválasztott, azt előre arra is rendelte, hogy Fiának képéhez hasonlóvá váljon.” (Róm 8,29) Isten elküldte Fiát, saját képét, „hogy ebbe a kép-

másba átalakuljunk dicsőségről dicsőségre, ahogy az Úr Lelke által ez meg is történik.” (2Kor 3,18) „Örömmel adunk ezért hálát az Atyának..., hogy átültetett bennünket szeretett Fia országába.” (Kol 1,12)

Isten irántunk való szeretete

Isten, a Szentháromság, titokzatos módon a kegyelem által részesít bennünket isteni természetében, és ezáltal érdemessé tesz minket kimondhatatlan szeretetére. Szintén Ő az, aki megadja nekünk az erőt és a képességet, hogy ugyanazzal a szeretettel szeressük viszont, amivel önmagát és gyermekeit szereti. Ezáltal minden további nélkül létrejött egy olyan szeretetszövetség közte és a kegyelemmel eltelt ember között, aminél bensőségesebbet csak nehezen lehetne elgondolni. Valóban zavarban vannak a hittudósok, amikor mélységét és bensőségességét közelebből kell leírniuk. Valóban nagyon erősen titkok burkolják be és lengik körül. Ahogy hasonló esetekben mindig, úgy tesznek itt is: A természet rendjéből származó hasonlatokhoz nyúlnak. A titokzatos szeretetszövetséget egyszer gyermek-atyainak nevezik, majd jegyesinek, majd barátinak. Minden hasonlat messze elmarad a valóságtól. Nem képesek kimerítően és világosan ábrázolni a folyamatot.

Szabadjon itt emlékeztetnem arra, hogy mit is kell itt bizonyítanunk és ábrázolnunk. Arról van szó, hogy érthetővé tegyük, hogy a szentelés szeretetszövetsége a kegyelemmel eltelt természet törekvésének teljes beteljesülését jelenti. Érezzük, sejtjük már a belső összefüggést a szeretetszövetség és a vágy, a kegyelemmel eltelt ember törekvése és célja között? A következőkben részletesebben ki akarjuk fejteni, ami így a lelkünkben sötétben felemelkedik.

Hogy kapcsolódási pontot találjunk, vegyük kölcsön Richard von Sankt Victor gondolatait. Ő megkülönböztet legyőzhetetlen, elválaszthatatlan, kizárólagos és kielégíthetetlen szeretetet. (Richard von Sankt Victor: *De gradibus charitatis*, c. 1-4) Ezzel jellemzi az eksztatikus szeretet négy tulajdonságát, amelyet a Szentháromság a kegyelemmel eltelt ember, mint egyenrangú szerető társa iránt magában hordoz és tettekre vált. Nem nyugszik addig, amíg szerelmese nem válaszol szerelmére szerelemmel, legyőzhetetlen szerelemre legyőzhetetlen szerelemmel, elválaszthatatlan szerelemre elválaszthatatlan szerelemmel, kizárólagos szerelemre kizárólagos szerelemmel és kielégíthetetlen szerelemre kielégíthetetlen szerelemmel. Egy ilyen csodálatraméltó szeretet- és életfolyamat csak általa lehetséges

és gondolható el, hogy a Szentháromság az embert bizonyos értelemben előbb önmagával mintegy egyenrangúvá tette. Azaz a kegyelem és a szeretet által ily magasra felemelte és isteni természetében és isteni szeretetében részesítette. Ha ezt nem tette volna meg, akkor mind az emberek iránti szeretete, mind az emberek viszontszeretete az említett mértékben végül is lehetetlen lenne. Ha csak természetes képmásai lennénk, akkor nem tudnánk a szívét ily fokban mozgásba és izzásba hozni és szívünket az övének lánggra lobbantani.

Isten legyőzhetetlen szeretete

Istennek irántunk való szeretetét legyőzhetetlennek nevezzük. Először azért, mert oly erősen áthevíti lényét, hogy semmi más indulat el nem nyomhatja. Itt mindenekelőtt az isteni igazságosság és az isteni szeretet közti feszültségre gondolunk. Isten szeretete oly nagy, oly mérhetetlenül erős, mély és bensőséges, hogy igazságossága karjába omlik. Ezért határozottan mondhatja Szent János: „Isten a szeretet” (1Jn 4,8) Úgy áll itt ez a mondat, mintha kőből faragták volna. A világ semmilyen hatalma sem képes megingatni. És Isten maga tesz vallomást: „Örök szeretettel szerettelek, és teljes irgalommal vontalak magamhoz.” (Iz 31,3) „Elfelejtheti-e az anya gyermekét, hogy ne könyörülne méhének gyermekén? És ha mégis elfeledkezne róla, én nem feledkezem meg Rólad. Nézd, a tenyerembe írtalak.” (Iz 49,15) Nem nehéz kiegészíteni: Miután Üdvözítőnk engedte, hogy a szívét a kereszten lándzsával átszúrják: *Nézd, beírtalak a szívembe!*

A népek általános felfogása szerint az anyai szeretet a legteherbíróbb, a legáldozatosabb, a leginkább legyőzhetetlen szeretet. Isten szeretete azonban — saját vallomása szerint — messze maga mögött hagyja. Így énekelhet a zsoltáros: „Apám és anyám elhagyott: Az Úr azonban felemelt és gondoskodott rólam.” (Zsolt 27,10) Szeleuciai Baziliosz megállapítja: „Az Istenség természete, mely mindent legyőz, megadja magát az emberek iránti szeretetének.” (Szeleuciai Baziliosz: Or. in Genes. 4,1) Isten nem tud eléggé kielégülni és betelni az emberek iránti szeretetében. „Nézd, mily sok alkalmat kigondol, hogy találjon egy embert, aki akarja, hogy megmentse.” (Szeleuciai Baziliosz: Or. in Genes. 4,1) A leggyengédebb szerelmes szavakkal csalogatja magához a kegyelembe öltözött lelket, míg egészen magáénak mondja és mint megfeszített vőlegény a menyasszonyát magáévá teszi.

Az Énekek Éneke gondosan és tisztelettel elhúzza a fátylat a vőlegény és a menyasszony, azaz Isten és a kegyelembe öltözött lélek benső szerelmi vi-

szonya elől. Erről szól bensőséges, boldog és naiv gondtalansággal a szerelmi párbeszéd, melyet a két szerelmes egymással folytat. „Megsebzted a szívemet Nővérem, Menyasszonyom. Elvarázslod a szívem minden pillantásoddal.” (Én 4,9) Úgy el van ragadtatva Isten a kegyelemben öltözött lélek szépségétől, hogy ilyen szerelmi vallomások folynak az isteni szájból egyszerű magától értetődőséggel. Újra és újra teljes csodálattal és rajongással ujjong neki, amikor találkoznak. „Milyen szép vagy, Barátnőm! Milyen szép vagy!” (Én 1,15) Ahogy egy földi szerető szív szerelmén mindent szépségnek és helyénvalónak talál, ugyanúgy itt is. Egyszer a cipője, majd a járása hívja elő az isteni vőlegény tetszését. Teljes boldogsággal áradnak szájából a szavak: „Milyen szépek cipőd léptei, királynak leánya! (Én 7,2) Majd megcsodálja szeméit és tarkóján haját. „Megsebezted szívemet... tarkód hajával! (Én 4,9) Máskor meg elakad lélegzete ajkai szépségétől és szerelmi vonzerejétől. „Báj ömlik el ajkaidon. Ezért áldott meg Téged Isten az örökkévalóságban.” (Zsolt 45,3)

Mit jelent az isteni vőlegénynek ez az eksztatikus magatartásmódja? Szemek, haj, ajkak, cipő és járás, mindezeknek a külsődleges, érzéki, tökéletes formában való megnevezése és felemlítése nyilvánvalóan a kegyelemben öltözött lélek szépsége jelképeiként akarnak szolgálni. Mindezek ellenére Isten érthetetlen marad számunkra. Meg szeretnénk kérdezni, hogy hogyan szerethet valósággal ennyire belénk Ő, aki nem teremtmény, aki végtelen, aki maga az ős szépség? Ezt csak akkor értjük meg, ha leszögezzük: Isten a lelkünk szépségében saját szépségét szereti. A szíve tőlünk — igen, mitőlünk, akik oly gyengének, gyámoltalannak, bűnösnek és piszkosnak érezzük magunkat — ugyanúgy el van ragadtatva, mint önmagától. Ez egy szerfelett boldogító, de kevésbé ismert és értékelt igazság. Mivel nekünk a kegyelem világa idegenné vált, ezért sejtelmünk sincs az irántunk való isteni szeretet teljes nagyságáról és kimondhatatlan legyőzhetetlenségéről. Ahogy Isten a kegyelemmel egy teremtett képmás formájában nekünk ajándékozta saját természetét, ugyanúgy egyidejűleg belékvéste az ezzel kapcsolt szépséget is, vagyis a saját teremtetlen szépségének visszfényét. Mindazok után, amit eddig az isteni kegyelemről mondtunk, nem ejt csodálatba egy ily merész állítás. De vajon sejtjük-e teljes horderejét?

A kegyelemben öltözött lélek szépsége

Megpróbálunk világosabban beszélni, hogy így a kereső szívet és a gondolkodó értelmet nagyobb világossághoz és mélyebb belátáshoz segítsük.

Szent Ágoston a szépségen a sokféleségben megmutatkozó egységet érti. (Szent Ágoston: Ep. 18 ad Coelistin; ill. Vallomások 13. könyv, 28) Ha a szépség érzékelhető módon külsőleg megjelenik, akkor testi szépségről beszélünk, egyébként pedig lelkiről. A mi esetünkben itt nyilván az utóbbi eset áll fenn. Mivel lelki szépségről van szó, ezért igazán csak maga Isten és az égi boldogok észlelhetik és válaszolhatnak rá tetszéssel és elragadtatással. Mi pedig e szépséget, ameddig halandó ruhánkban vándorlunk, csak a hit fényében észleljük. Mivel a hit lelke oly gyenge bennünk, vagy pedig nem sokra jutunk a teremtmények hittel való átlátszóvá tétele törvényével, továbbá mivel Isten-szeretetünk oly nagyon elsorvadt, csak nagyon nehezen vagy egyáltalán nem vagyunk képesek a földi, múlékony, testi szépséget az égi és isteni szépség kifejeződéseként felfogni. Továbbá mint hajtóerőt és ösztönzést felhasználni a kegyelem belső szépségének megízlelésére és megköstölésére, valamint tiszteletteljes tartózkodás és hódoló tisztelet mellett a nemek között egy nemes és tiszta viszonyhoz felőni.

A zsoltáros szava, hogy „a királynő minden gyönyörűsége bensejében van” (Zsolt 45,14), ma sokfelé teljesen feledésbe merült. A szöveg összefüggése megmondja, hogy a királyi dalnok mit ért a belső gyönyörűség és szépség alatt: „A királynő jobboldon áll arany ruhában, tarka köntösben. (Zsolt 45,10) A királynő az, akit a király szeret. Ez vagyunk mi (akit Isten szeret). Az arany ruha alatt a szentatyák a szeretet külső tetteit értik; a tarka köntös alatt pedig a többi erény külső tetteit. Aztán itt áll, hogy „a királynő minden gyönyörűsége bensejében van.” Ezzel a zsoltáros azt akarja mondani, hogy a kegyelembe öltözött lélek erényeinek külső köntöse akármilyen szép és ígésző lehet, de a belső szépséggel szemben jelentéktelen semmiség.

Amit Szent Ágoston mint élete átmeneti eltévedését megsirat, ma állandó állapottá vált számtalan sok embernél. A keresztényeknél is, sőt éppen az elit-keresztényeknél, anélkül hogy igazán tudnának róla, és mindenképp anélkül, hogy szenvednének miatta. Nem találják az utat az ős szépséghez, az élő Istenhez. Elakadnak útközben az isteni szépség testi visszfényénél, mint valami bálványnál, amely előtt imádón állandóan térdre borulnak. Elválasztják a teremtett és az isteni szépséget egymástól. Vakond módjára befúrják magukat a földbe, a földiekbe. Megállnak az útjelző táblánál. Nem engedik, hogy irányt mutasson nekik, és ezért sohasem jutnak célba, sohasem jutnak el Istenhez, a szépség és a szeretet eredetéhez. Szent Ágoston becsületos nyíltsággal megvallja: „Ó Istenem, Te alkottad az eget és a földet. Minden szép, mert Te szép vagy. De semmi sincs olyan szép mint Te: igen,

Hozzád mérten egyáltalán nem szép semmi... Téged, az örökké régi és örökké új szépséget túl későn kezdtelek szeretni. Bennem voltál, de én magamon kívül voltam és rabul ejtett a külső szépség.” (Szent Ágoston: Vallomások 11. könyv, 4, 6; 10. könyv 27)

Nemde mi is így vagyunk? Mert mi mástól lenne egyébként, hogy semmi időt és fáradságot sem fordítunk a szerves továbbvezetésre? Mi más magyarázná, hogy amíg egyrészt minden eszközzel megpróbáljuk a testet, a test formáit, a haját, a ruházatot, a testtartást, a mozgást, a házat és otthont széppé, kellemessé, vonzóvá és megnyerővé alakítani, hogy ily módon elnyerjük a környezet tetszését és ezáltal belső kielégüléshez jussunk, addig másrészt pedig a lélek ékessége és ezen át Isten elragadó mivolta iránt teljesen érzéketlenekké váltunk? Mi az oka annak, hogy szeretetünk nem tud túllépni az érzékelhető és érzéki értékeken és javakon? Szeretet és szépség ugyanis belsőleg összefüggnek. Csak az — és oly mértékben —, ami széppnek tűnik, ébreszti fel a vágyunkat és szeretetünket. Nyilván a szépérzékünk nincs eléggé kiművelve. Ezért elakad a külső dolgoknál. Nem hatol mélyre. Nem emelkedik fel a végső és legmagasabb szépséghez.

A kegyelembé öltözött lélek Isten képmása

Isten az abszolút, lényegi szépség és ezért az abszolút, lényegi szeretet. Benne az egység és sokféleség nemcsak csodálatos harmóniában egyesül egymással, hanem sajátosságainak és tökéletességének végtelen gazdagsága magával a lényegével egyezik meg. Ezért emlegetjük Őt mint az abszolút, lényegi ős szépséget. Origenes ezt a tényt a kegyelembé öltözött lélekre alkalmazza, aki részesül az isteni természetben. Így magyarázza: „Az emberi lélek nagyon szép. Igen, csodálatos szépséggel van felruházva. Mert a művész, amikor őt alkotta, így szólt: Alkossunk embert a képünkre és hasonlóságunkra. Mi lehet szebb egy ilyen szépségnél és hasonlóságnál?” (Origenes: Hom. 7 in Ezech.)

Szemléljük most a kegyelmet a természetből és természetfelettiből álló teljes organizmussal való összefüggésben! Így új, világos fény esik a kegyelembé öltözött lélek szépségére és kimondhatatlan kedvességére. „A lélek szép a természet rendjében lényegének egysége és egyszerűsége által, jóllehet képességei és erői harmonikus egységbe foglalt sokféleséget alkotnak. De természetfelettien is szép a megszentelő kegyelem által, mely mint unica causa formalis (a maga nemében páratlan alkati ok), a lélek egész valóságát központilag birtokolja. A megszentelő kegyelem belsőleg egységbe olvaszt-

ja a természetet és a természetfelettit, középpontjából kihajtanak a teológiai és erkölcsi erények, harmonikusan magához kapcsolja a Szentlélek hét ajándékát és így egy igazi remekművet hoz létre, amiben a szoros egység gazdagon tagolt sokféleséggel párosul.” (J. Pohle: Dogmatik, Bd. 2, 737. old.) Ha még mélyebbre akarunk ásni és előrenyomulni a végső okig, akkor emlékeznünk kell arra, hogy a kegyelem — ahogy már sokszorosan bemutattuk — a Szentháromság képmásává tesz bennünket. Annak a Szentháromságnak a képmásává, aki a valóságos háromság abszolút egysége, és ezért a valódi szépség legmagasabb csúcsa. Ezért hangsúlyozhatja Nazianszi Szent Gergely: Isten „teljes szépsége felülmúl minden szépséget.” (Nazianszi Szent Gergely: Or. theol. 2; MG 36,25)

Nem szabadna, hogy nehezünkre essen, hogy a Szentháromság teremtett képmásának hasonlóságától és szépségétől felemelkedjünk a nem teremtett Szentháromsághoz, aki a kegyelembe öltözött lelkünk legbenszejében lakik. A szentháromságos Isten — hogy képekben beszéljek — mint egy bölcs építőmester, először egy ragyogó palotát, egy pompás, remek templomot épített — ez a teremtett kegyelem —, és aztán annak legfőbb díszeként beleköltözött. „A kegyelemmel felékesített lélek egy arany foglalát, amely a legértékesebb drágakövet, a Szentlelket és magát Istent zárja magába. Ahogy egy gyűrűben az arany a drágakőtől ugyan megkülönböztethető, de mégis oly szoros kapcsolatban vannak egymással, hogy ketten egyetlen egészet és szépséget alkotnak, ugyanígy Isten is különbözik a kegyelembe öltözött lélektől, de szeretete által oly bensőséges kapcsolatban van vele, hogy a kettő szépsége egynek és ugyanannak látszik.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 225. oldal)

Engedjük negyedszer is, hogy a kegyelembe öltözött lélek szépségének hatása alá kerüljünk! Szeretnénk most tudatosítani magunkkal, hogy a kegyelem átformál bennünket Isten Fiának képére, és ezért benne és vele Isten gyermekeivé leszünk. Isten Fiát a szentatyák „igaz szépségnek” nevezik (Alexandriai Szent Kelemen: Strom. II, 5-MG 8, 954). Egyrészt a hiposztatikus unió miatt, ami által „az isteni és az emberi természet, mint valóságos kettős egység lényegi és fizikai egységgé kapcsolódik össze”. Így a szépség fogalma — egység a sokféleségben — fölöttébb tökéletes módon megvalósul. Másrészt azért, mivel emberi természete a kegyelem legmagasabb teljességével rendelkezik. (Alexandriai Szent Kelemen: Strom. II, 5-MG 8, 954)

A lélek leplezetlen természetfeletti szépségét majd csak a mennyben láthatjuk és csak ott örvendhetünk neki igazán. Addig csak a hit sötétjében nézhetjük. Mégis Isten jósága néha már itt a földön is félrehúzza egy kicsit a fátylat. Azok a szentek, akik megtapasztalhatták ezt a kegyelmet, teljesen el voltak ragadtatva az elrejtett nagyszerűségtől, amit megpillanthatnak. Sziénai Szent Katalin mondta egy ilyen élmény után a gyóntatójának: „Atyám, ha láttad volna a kegyelemmel felékesített lelkek szépségét, egyetlen egy ilyen kedvéért biztosan ezerszer halálba mennél.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 225. old.) Ugyanezen okból meg szokta csókolni azok lábnyomát, akiknek a feladata abban állt, hogy a bűnösöket visszavezeesse a kegyelemre.

Szent Brigittának kinyilatkozta az Üdvözítő, hogy megvakulna és leterítve mintegy élettelenül rogyna össze, ha a kegyelembe öltözött lélek szépségét láthatná. (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 225. old.) Szent Teréznek megengedte, hogy egy kristálygömb szim-bólumban megnézzen egy ilyen lelket. Nemcsak a kegyelem isteni napjának sugarai világították meg kívülről, hanem a legbelsőbb közepében magába foglalta a napot, magát Jézus Krisztust, aki isteni ragyogásával az egész gömböt bevilágította. Amint azonban az Úr visszahúzódott, nem maradt más, mint borzongató éjszaka. (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 228. és 231. oldal)

*Az egyház, a Szűzanya és a kegyelembe öltözött lélek
mint Isten legyőzhetetlen szeretetének tárgyai*

A menyasszony, akiről az Énekek Éneke szól, akinek benső szépségétől a vőlegény oly nagyon el van ragadtatva, először is az Egyház lehet. A vőlegény oly bensőségesen szereti őt, hogy tisztaságáért odaadta önmagát és drága vérért. De a menyasszony alatt a Szűzanyát is érthetjük. Hiszen kegyelemmel teljes volt. Ezért szépségesnek is kellett lennie, az isteni művész felülmúlhatatlan pompás remekművének kellett lennie. (J. Pohle: Dogmatik, a.a.O., Bd.1, 254. old.) Így köszönti őt az angyal: „...kegyelemmel teljes...”, és „...kegyelmet találtál Istennél...” (Lk 1,28) Gábor főangyal ezzel személyiségének legjellemzőbb vonását mondja ki. Sem az égen, sem a földön nincs senki más, aki osztozna vele ebben: a kegyelem teljességében. Szent Hieronimusz tanítja: „...Bizonyára azért kegyelemmel teljes, mivel a kegyelmet más teremtmények csak részlegesen kapták meg. Máriába pedig

egész teljességében beleömlött. Krisztus minden kegyelmének teljessége, ha más módon is, de belejött. (J. Pohle: Dogmatik, a.a.O., Bd.1, 345. old.)

Ha most, ahogy ábrázoltuk, kegyelem és szépség feltételezik egymást, akkor mily mérhetetlenül nagyoknak kell lennie „az isteni kegyelem anyja” szépségének! Ő egyúttal anyja és mintája a szép, azaz a gondosan elrendezett, Istenen függő szeretetnek, akinek Isten egyben mindent és mindenben egyet jelent. Az egyház így énekel róla: „Egészen szép vagy Mária, semmilyen folt sincs Rajtad!” (A szentmisében a Szeplőtelen Fogantatás ünnepén) Szent János nemcsak az egyházra gondol, hanem órá is, amikor az apokalipszis asszonyát ragyogó színekben ábrázolja: a napba öltözött asszonyt, feje körül 12 világító csillaggal és a lába alatt a holddal. (Jel 12,1) Így érthető, hogy a király miért vágyódik oly nagyon szépsége után. (Zsolt 45,12) Ez egy olyan szépség, amelyet ő maga pazarló mértékben öntött rá. Ezért üdvözlí így az angyal: „Az Úr van Teveled!” (Lk 1,28)

Szent Bernát így magyarázza ezt a gazdag tartalmú áldást: „Nemcsak az Úr, a Fiú van veled, akit húsba öltöztetsz, hanem az Úr, a Szentlélek is, akitől őt fogantad, és az Úr, az Atya is, aki nemzette őt, akit Te fogansz. Mondom, az Atya Veled van, aki Fiát a Te Fiaddá teszi, hogy Krisztust csináljon belőle, vagy még inkább, hogy Krisztussá legyen, aki jóllehet nem kizárólag Istentől és nem kizárólag a szüztől van, mégis egészen Istené és egészen a szüze és nem két fiú, hanem kettőjük egyetlen fia.” Kiegészítőleg hozzátesszük, ahogy az Úr vele volt, ugyanúgy ő is az Úrral volt. Mindketten átölték egymást az elképzelhető legbensőségesebb szerelem szövetségében, ahogy azt az Énekek Éneke megénekelte.

Az isteni szerető, aki kedvesét legyőzhetetlen szeretettel szereti és kimondhatatlanul megajándékozza, hasonló viszonszerelmet kíván tőle. Az Énekek Énekében kéri: „Tegyél engem, mint egy pecsétet a szívedre” (azaz add nekem a szívedet, add nekem magadat), „tégy mint egy pecsétet a karodra” (azaz, add nekem valamennyi művedet is; légy egészen az enyém), „mert erős a szerelem mint a halál” (ami mindent elvesz) „és kemény mint a pokol” (amely semmit vissza nem ad), „a szerelem hevét: fényeit, tüzes és lángoló fényeit nem képes eloltani sok víz sem”(azaz a bánat, szenvedés, üldözés sem), „és nem ragadja el a sodrás sem” (a harcok és áldozatok sem). „Ha az ember házának minden vagyonát odaadná a szerelemért, semmit sem adna” (Én 8,6). Mert ezt a szerelmet semmivel sem lehet összehasonlítani; ez a legdrágább és legértékesebb kincsünk.

Ismerjük a királyi menyasszony, a Szűzanya válaszát erre a hívogató udvarlásra. Miután az isteni vőlegény kegyelemmel és szeretettel bőven betöltötte, és ily módon hősiek viszonszeretetre, egyedülálló szeretetegységre képessé tette, megértjük és elismerjük Szent Antal megállapítását: „Máriát az isteni szeretet, ez az állandó tűz és a ráömlő szeretettől való ittasság úgy áthévitette, hogy nem volt benne semmi, amihez egy világias vonzalom közel férközhetett volna.” Megértjük, hogy a Szentírás minden róla szóló szava — hét ilyen van — a szeretet megannyi tüzes lángnyelve.

Szent Bernát így magyarázza ezek értelmét: „A legszentebb Szűz szívéből, mint az isteni szeretet kályhájából jó szavak, azaz a legtüzesebb szeretet szavai jöttek elő. Ahogy a legjobb borral telt hordóból csak a legjobb bor folyhat; vagy ahogy a legjobban felfűtött kályhából csak izzó zsarátnok jöhet ki, úgy Krisztus anyjának szívéből csak a legmagasabb és legistenibb szeretet és áhítat szavai származhattak. Krisztus áldott anyjának hét csodálatos tartalmú és erejű szavát olvassuk. Ezekből kettőt az angyalnak, kettőt Erzsébetnek, kettőt fiának és egyet a kánai mennyegzőn a szolgálknak mondott. Ez a hét szó, mely a szeretet hét aktusa, csodálatos lépcsőt és rangsort mutat, és egyúttal szívének hét tüzes lángnyelve is.”

Ki képes a mélyére hatolni Isten és Mária közti titokzatos kölcsönös szeretetnek?! Egyetlen teremtmény sincs ebben a helyzetben, mert mindannyian képtelenek vagyunk felfogni a két szív teljes nagyságát, felmérhetetlen szeretetképességét és szeretetegységét. (Liguori Szent Alfonz: Die Herrlichkeiten Mariens, 536. old.)

Szent Gertrúdnak szabad volt egy égi történetben képszerűen legalább egy kicsit látnia ezt a két szívet kölcsönösen egyesítő szeretetet Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén. A szentmise alatt, amikor éppen az Ave Máriát énekelték, látta Szent Gertrúd, hogy a Mennyei Atya szívéből, a Fiú szívéből és a Szentlélek szívéből három tűzfolyam tör elő, lezuhan a Földre, egyesül Máriában és beleömlik az ő szívébe, hogy ugyanabban a pillanatban ebből a szívből ismét teljes erővel fellángoljanak és visszaömljenek szentháromságos forrásukba, melyből előjöttek. Ez a kép rendkívül érzékletes módon megmutatja annak a szeretetnek a nagyságát, erejét, bensőségességét és legyőzhetetlenségét, mely összeköti a két szívet. Rámutat az Énekek Éneke rendkívül gyengéd és bizalmas ábrázolásainak végső tartalmára. Az a keresztény felfogás, hogy a kedves Szűzanya halála egy mélyreható szereteteksztázis, teljesen rendben van. A Szentírás az igazak útját ragyogó fényként látja, mely végigvonul és növekszik a napok teljességéig (Péld 4,18)

Hasonlóképp képzelhetjük el Mária szeretet-életét is. Kezdetben pirkadó hajnalhoz hasonlít, mely idővel mindent túlsugárzó nappali fénné változik, melynek heve felemésztí Mária életét.

Amit keresztény érzületünk magától értetődőnek tart, a Szűzanya így írta körül közelebről egy látomásban Szent Brigittának: „Midőn egy nap, Fiam mennybemenetele után néhány évvel nagyon vágyakoztam Fiam látása után, egy ragyogó angyalt láttam. Láttam már őt régebben is. Így szólt hozzám: Fiad, a mi Urunk és Istenünk, küldött, hogy hírül adjam Neked, itt az idő, hogy testileg is hozzá jöjj, hogy megkapd a koronát, amit készített Neked. Felkészültem a távozásra. Egy nap aztán szemlélődés közepette oly örömteli elragadtatásba estem, hogy alig foghattam fel, és eközben lelkem eloldódott testemtől.” (Liguori Szent Alfonz: Die Herrlichkeiten Mariens, 438. old.: Mária szeretetből halt meg)

Szeretetjáték Isten és a kegyelembe öltözött lélek között

A Szűzanya a maga módján a teremtés csúcsképviseelője Istennel szemben. Az ő kapcsolódása Istenhez és Isten kapcsolódása őhöz sokféle módon a számunkra tükörként szolgálhat. Innen jön, hogy a lelki élet tanítói az Énekek Éneke menyasszonya alatt a kegyelembe öltözött lelket is értik. Őt is átöleli Isten szeretete, hiszen kegyelembe öltözködött, vagyis bekapcsolódott az isteni életbe és az isteni szeretetfolyamba legyőzhetetlenül bensőségesen, áhítattal és erővel. Őrá is vonatkozik ezért a vőlegény boldogító szerelmi vallomása: „Megsebzed a szívem, Nőverem, Menyasszonyom, elvarázsolod a szívem szemeiddel.” (Én 4,9) Ha éber és nyitott az ilyen szerelmes udvarlásra, akkor felujjong: „Hah! Kopogtat szerelmesem!” (Én 2,8) Igen, Ő az, aki kopogtat, és bebocsátást kér. Számtalan sokszor válaszolt neki. Újra és újra eléjemeget ajkán a kéréssel: „Csókoljon meg engem szájának csókjával!” (Én 1,2) Így a vőlegény és a menyasszony, Isten és a kegyelembe öltözött lélek között sokrétű változatossággal szerelmi játék bontakozik ki.

Előbb vagy utóbb azonban eljön az idő, amikor a vőlegény egészen más alakban kopogtat a menyasszornál. Felkínálja neki a keresztjét, hogy hozzá egészen hasonlóvá váljon és szeretetének hitelességét újra és újra bizonyítsa. Vággyal telve udvarol ezért menyasszonyi „igen”-jéért: „Engedj be, Nővérem, Barátnóm, Galambom, Tisztaságom, nedves a fejem a harmattól, az éjszakai harmatszítalástól nedves a hajam.” (Én 5,2) Az éjszaka harmata a töviskoronát jelképezi, melyet hord és amelyet felkínál a menyasszornak. A menyasszony megrémül. A természet védekezik. Még túl erősen függ ön-

magán. Megtagadja szerelmesét. Gyávaságát jelentéktelen és lapos kifogások mögé rejti: „Már levettem köntösömet. Föl kellene újra öltöznöm. Megmostam már a lábamat. Ah, újra be kellene piszkolnom.” (Én 5,3) Ezek a menyasszony felszínes mentegetődzései, melyek még túl énközpontúak. És mit csinál az isteni vőlegény? „Szerelmelem a résen át nyújtotta kezét, megremegett a bensőm előtte. Felugrottam, hogy ajtót nyissak Szerelmemnek.” (Én 5,4) Vagyis a kétszínűség ellenére szerelmének kinyilvánításával egy pillanatra kivívta menyasszonya odaadását, de aztán eltűnt. Visszahúzódik, egyedül hagyja és ezáltal felébreszti és határtalanul felfokozza szerelmi vágyát: „De szerelmelem nem volt sehol, hirtelen eltűnt. Elakadt a lélegzetem, miközben beszélt. Kerestem őt, de nem találtam. Kiáltottam, de már nem válaszolt.” (Én 5,6) Így hát a keresésére indul. Panaszkodik, sóhajtozik és kéri a járókelőket: „Jeruzsálem leányai, könyörgök nektek, ha szerelmelemmel találkoztok, mondjátok meg neki, hogy belebetegszem a szerelemben.” (Én 5,8) Most már engedi, hogy megint ráataláljon. Most már megérett rá, hogy egészen és osztatlanul az övé legyen önmagára való tekintet nélkül. Csak most mondhatja: „Szerelmelem az enyém és én az övé.” (Én 6,3)

Ahogy itt bemutattuk Isten és a kegyelemben öltözött lélek közti szeretetkapcsolatot és szeretetjátékot, valóban ily feszültséggel megy végbe mindaddig, amíg a lélek be nem zárkózik, amíg szeretetre szeretettel, amíg a legyőzhetetlen szeretetre legyőzhetetlen szeretettel válaszol. Természetes dolog, hogy az isteni vőlegény maga szabja meg az időt és a mértéket, hogy mikor és hogyan közelít szívének szerelméhez.

Kettőjük érintkezése gyakran felettébb gyengéd és bizalmas formát ölt, amiről sejtelve sincs a felületes evilági embernek. Hiányzik belőle ugyanis a megértés, mert a túlvilági, a természetfeletti valóság idegen neki, jóllehet magában hordozza. A Szentháromság, aki mint állandóan csalogató és hatást kifejtő szerelmi partner él benne, számára egy olyan világot jelent, mely hét pecséttel van lezárva. Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy a szó igaz értelmében vett szerelmi mámorra emlékeztető szeretetforma hívőknél hétköznapi dolog. Ha ilyen kegyelmi ajándékot nem is kapunk máról holnapra, sőt ha soha sem leszünk méltók rá, nem nélkülözi a vonzóerőt, ha néha alkalmunk nyílik egy ilyen szerelmi játékot legalább távolról tisztelettel észlelni és magunkra vonatkoztatni. Gyakran a misztikus kegyelmekkel megáldott személyeket tölti be ilyen módon az isteni szeretetfolyam.

Isten és a lélek közötti párbeszéd sokszor nagyon gyengéd és bensőséges és mégis visszafojtott; naiv és természetes, és igen, csaknem tréfásan vidám.

Így a lélek a szeretet fanyar követelményeit, melyek a gyengédség köpenye alatt találhatók, egy könnyed kézmozdulattal könnyen elintézi. Oly sok megköthető erő és megigéző bensőség kapcsolódik össze titokzatos módon az ilyen lelkek mélyén. Itt a szeretet legmélyebb titkairól van szó, melyeket többszörösen áthatolhatatlan fátyol takar. Csak ritkán sikerül észrevétlenül mögéje lesni.

Pazzi Szent Mária Magdolna feljegyzései segítségével részt vehetünk egy ilyen párbeszédben. Így ír: „Pénteken, 1584. július 6-án, a szentáldozás után láttam Jézust, akit egészen betöltött a szeretet. Úgy tűnt, hogy játszani hív, amikor gyengéden, szerető párbeszédet kezdve így szólt hozzám: „Hívtalak és nem válaszoltál!” Erre ezt mondtam: „Kerestelek és nem találtalak!” Mire Ő: „Hívtalak, Galambom, és nem válaszoltál!” És én: „Hívtalak, Szerelmem, vágyakoztam utánad, Szerelmem, és nem találtalak!” És Jézus, akit én mindig *Amore*-nek neveztem, így szólt: „Ó Menyasszonyom, annyira hívtalak és nem feleltél!” És válaszoltam: „Annyira kerestelek és nem engedted, hogy Rád találjak, *Amore*.” Jézus: „Tudod, hogy miért nem találtál rám? Mert nem jól kerestél.” Ezt feleltem: „Tudod, *Amore*, hogy miért nem feleltem Neked? Mert nem elég hangosan hívtál, hogy meghalljam!” Jézus, *Amore*: „Keressél jól és meg fogsz találni!” És én: „Hívjál hangosan és meg foglak hallani!” Jézus: „Rajtad múlik, Menyasszonyom, hogy megkeress engem.” És én szerelmes türelmetlenséggel mondtam: „Ó *Amore*, Te mondtad, hogy akinek több van, az többet ad. Te gazdagabb vagy nálam. Neked kell adnod!” Erre így kezdte a válaszát: „Jöjj, Galambom, Szépségem, jöjj!” És egészen egyesített magával engem. Ebben az egyesülésben mint barát a barátjával nagyon gyengéden beszélgettünk, amiből azonban egyetlen szót sem tudnék visszaadni. Mégis az egyesülést észlelve mondtam: „Ó most megtaláltalak, *Amore mio*, most boldog vagyok, mert egy vagyok Veled, *Amore!*” (*Extases et Lettres de Sainte Marie-Madelaine de Pazzi*. Ed. de Seuil, Paris. Collection „La Vigne du Carmel” p. 46) Oda Schneider, a német fordító a párbeszéd lezárásaként elmondja: „Ezután Szent Mária Magdolna egy kérésére válaszként itt következik a híressé vált korona-választás, a virág- és a töviskorona felajánlása. És ez is gyengéd, játékos módon: Mert Urunk megkérdezi menyasszonyát: „Mondd csak, melyiket akarod?” — és fel akarja tenni neki a virágkoronát, miközben mosolyogva mondja (a szent kifejezetten így ír: mosolyogva): „Nemde ezt?” De akkor ő gyorsan felkiált: „Nem, nem, *Amore*, nem ezt, *Amore*, Te jól tudod, melyiket akarom!” Erre Jézus azonnal a szívébe süllyeszti a töviskoronát a többi kízóeszközzel együtt, miközben mondja, hogy a virágkoronát megőrzi a számára. De a szentre ez

nem tesz nagy hatást: Igen, igen, Amore, ahogy Te akard!” — mondja könnyedén, de aztán teljes buzgalommal: „Most, Amore, minden megvan, már semmi sem hiányzik. Megvannak a fegyvereim, hogy megvédjem magam az Ördöggel szemben.” Majd jön egy gondolat és minden további nélkül így szól: „Mégis adj nekem még egy láncot, hogy megbilincselhessem; mert olyan erős ő, Amore, és később esetleg legyőzhet!” Erre Jézus azt mondja, hogy az alázat egy nagyon erős lánc. Továbbá még neki adja legszentebb emberségét az öt nagy és a sok kis sebbel, amelyek mind menedékkül szolgálhatnak. A szent ujjong: „Most pedig, Amore, már biztonságban vagyok. Vannak menedékhelyeim és harci fegyvereim!” És tréfálkozik: „Tudod, Amore, ha félek az egyik erődben, elbújok egy másikban.” Pedig félelmetesen komoly dologról van szó: a rendkívül fájdalmas részvételtől Urunk keserű szenvedéseiben. Erre kapott meghívást, erre készült. Hallatlan testi és lelki kínokról van szó, melyek meg fogják ölni még a halála előtt. Tudja és akarja ezt, és mégis a szeretete gyengéd játék. Így folytatja a tudósítás: Aztán még más dolgokat is mondott nekem Amore, majd tréfálkozni akart velem úgy, mint az elején. Nevettem és mondtam: „De Amore, Te nem beszélsz komolyan!” (Extases et Lettres de Sainte Marie-Madelaide de Pazzi. Ed. de Seuil, Paris. Collection „La Vigne du Carmel” p. 46)

Ha ilyen életfolyamatokról olvasunk vagy hallunk, kicsit hajlamosak vagyunk azzal a megjegyzéssel napirendre térni, hogy mindez csak Isten Országá sasainak vagy vallási ingyenceinek való, nem pedig a hozzánk hasonló közönséges halandóknak.

Nyilvánvaló, hogy nem nyújtjuk a kezünket az igaz Isten szeretet rendkívüli kíséreléseinek után. Ha így tennénk, félnünk kellene, hogy a természet veszélyes csalódásainak és az Ördög veszélyes csapdáinak éjszakájában elpusztulunk. Hiszen ő „körüljár, mint ordító oroszlán, keresve, hogy kit nyeljen el.” (1Pt 5,8) De nem szabad, hogy ez megakadályozzon bennünket abban, hogy hívő érzéssel kitartsunk amellett, hogy mint Isten-gyermekek fölöttébb jogosultak és képesek vagyunk, sőt a saját módunkon kötelesek is vagyunk az Istennel való bizalmas kapcsolatra.

Ennek a létszerű oka innen és túl: Isten beköltözése a kegyelem által. Az Úr szava kezeskedik erről: „Ha valaki szeret engem, megtartja a szavamat, és Atyám szeretni fogja, és hozzá fogunk menni, hogy lakást vegyünk nála.” (Jn 14,23) Ezért a zsolttáros figyelmeztetése ránk is érvényes: „Halld, leány, halld, lásd és hajlítsd füledet és felejtsd el népedet és apád házáat, a király kívánja szépségedet; mert ő a te urad, Istened.” (Zsolt 45,11)

Isten iránti szeretetünk

Még bizonyára eltart egy jó ideig, amíg mi, mai emberek, egy kissé megsejtjük belső világunk teljes nagyságát és felmérhetetlen gazdagságát. Mint az Istenember képmásai, a Szentháromság isteni életében való részvétellel által jutottunk e gazdagság birtokába.

Ahogy a szentháromságos Isten bennünk lakik, ugyanúgy szabad és kell nekünk is Benne laknunk. Neki örömet jelent az emberek közti elidőzés (Sir 24,1-12), mert és amennyiben gyönyörű templomot épít a kegyelem által a szíveikben. Ugyanígy nekünk is örülnünk kellene a bizalmas érintkezésnek a bennünk lakó isteni szeretővel. Ő forrón kívánja a mi viszonzszeretetünket, és belénk ültette saját természetfölötti szeretetképességét.

Titokzatos szentháromságos jelenléte és hatékonysága által lelkünket már most itt a földön igazi mennyországgá teszi. Ezt a magunkban és felebarátainkban levő mennyországot evilági otthonunkká akarjuk tenni, hogy ilyen módon bizonyos fegyverhez jussunk, amivel majd egykor a túlvilági otthon kikötőjét elérjük.

Szent Ágoston — arra emlékezve, hogy Isten mindenhol jelen van — egy alkalommal felteszi a kérdést, hogy mit jelent az Úr szava és imája: „Miatyánk, aki a mennyekben vagy”. Ezt a választ adja: Ebben az esetben az ég alatt az igazak lelkeit kell érteni itt a földön és az angyalok lelkeit odafent. Az Atya a Fiúval és a Szentlélekkel ugyanis a kegyelem által bennük lakik, mint egy királyi palotában, melyet előzőleg mindenhatóságával és jószágával maga épített magának. (Szent Ágoston: *Sermo Domini in monte I*, 2, c. 6, n. 20-24)

Nem tud áthatni elég gyakran és elég mélyen az igazság, hogy a kegyelem mint természetfölötti természet a legszentebb Szentháromsággal nemcsak létszerűen hasonlónak tesz, hanem létszerűen titokzatos mélyen és kimondhatatlan közelségben és bensőségben össze is kapcsol. Szándékosan és tudatosan mondom: Létszerű kapcsolatban vagyunk Vele. Ebből kétségtelenül következik, hogy érzületben és az életben is ápolnunk kell a Vele való kapcsolatot.

Ez itt egy áthatolhatatlan titok, melynek mi magunk vagyunk a hordozói. A lelki élet tanítói ezért azon fáradoznak, hogy képekkel és hasonlatokkal tegyék érthetővé e kölcsönös kapcsolat mélységét és bensőségét. Ez okból hivatkoznak a völegény és menyasszony, az apa és gyermek, a barátok közötti viszonyra, és csodálatos ábrázolásokat adnak. Mindig világosan és érthetően kihangsúlyozzák az ábrázolt kapcsolatok létszerű alapját. A végén

pedig Scheebennel együtt elismerik: „Az Istennel való csodálatos és titokzatos kapcsolatot, mely belénk ülteti a kegyelmet, eddig úgy próbáltuk elmagyarázni, hogy összehasonlítottuk az embereket egymáshoz láncoló különböző kapcsolatokkal. Eközben mindenütt azt találtuk, hogy a kegyelem köteléke messze bensőségebb és tökéletesebb mint az összes többi egyesülés. De elhallgatnánk a legédesebb és legfelelőbb titkot, ha nem tennénk hozzá, hogy a kegyelem bennünket Istennel egy magasabb, egészen sajátos egység által egyesít. Ebben Istennel nagyon igaz és mély értelemben egy lényé, egy testté, egy lélekké forrunk össze.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 225. old.)

Ha a létszerű kapcsolatunk a szeretet Istenével valóban oly titokzatosan mély és bensőséges, akkor jogunk van ebből a tényből a gyakorlati életünk számára jelentős következtetéseket levonni. Mindenekelőtt a következő hármat:

Először is megállapítjuk, hogy ezek szerint soha sincs jogos alapunk elviseletlen magányosságról panaszkodni. Hiszen Isten, mint nagy háromszemélyű Te, bennünk van, nemcsak úgy mint egyébként minden más teremtményben, hanem mint isteni szerelmesünk, a kegyelem által kimondhatatlanul bensőséges és eleven módon minden időben. Sőt: Az egész emberhez — Isten terve szerint — egyszerűen hozzátartozik ez az együttlét az istenivel, továbbá Vele és Benne szeretik az emberek egymást.

Korunk közösség- és szeretetínsége

A mai emberiség ezt a nagy igazságot egyáltalán nem, vagy túl kevésbé ismeri, és főleg nem eszerint él. Ezért darabokra törik a belső elhagyatottság, az önmagába zárkózás és az önszétmarcangolás által. A kor legmélyebb kínja mindenesetre elismerten az ijesztő közösség- és szeretetínség. Az ember nem találja már az istenihez vezető utat, ezért nem talál oda — ahogy ezt később látni fogjuk — az emberi „Te”-hez sem. Gyakran fordítva is lehet. Ezért megfullad önmaga börtönében és keresésében. Egyes esetekben nehéz lehet megállapítani, hogy mi az ok és mi az okozat. Vagyis az isteni „Te”-től való elválás okozza-e az emberi „Te”-től való elszakadást, vagy fordítva. Az ember belsőleg oly kitaszítotttnak tudja és érzi magát, mint ahogy ő maga kitaszította a felebarátját belsőleg a szívéből. Miután az ember lényé nemcsak az énré van beállítva, hanem ugyanilyen mértékben a te-ré is, a személyes te-től való belső elszakadás egyszerűen a lényének szétszakadását jelenti. Ezért van, hogy az emberek a külső közelség ellenére, amit a technika lehe-

tővé tesz és megvalósít, belsőleg egyre jobban elidegenednek. Ezért van, hogy minden külső luxus és az életszínvonal minden emelése belsőleg üressé, szellemtelenné, lélektelenné és mélyen boldogtalanná teszi. Napról napra növekszik azok száma, akikre érvényes Eliot karakterisztikus szava: „Egy férfi, aki látja, hogy már nem tud szeretni.” — És az asszonyra gondolva is meg kell ismételni: „Egy nő, aki látja, hogy egy férfit sem tud szeretni.” (T. S. Eliot: *Die Cocktail Party*, 112. old.)

Itt önkéntelenül is eszünkbe jut az Úr szava, hogy az apokaliptikus időkben általában a világból el fog tűnni a szeretet. (Mt 24,12) Eszünkbe jut a kérdés, amit egy püspök tett fel egyszer egy fiatal papnak, hogy egyáltalán az életében legalább egyszer szeretett-e már valakit. A kérdés megválaszolatlan maradt. (P. Kentenich: *Zeitdiagnose in Grunriss einer neuzeitlichen Paedagogik für den katholischen Erzieher*, 65. old.) Eszünkbe jut, hogy annak idején Görres Döllingert még annak bukása előtt olyan embernek nevezte, akinek csak értelme van, de szíve nincs. Vagyis egy félemlernek. Tegyük fel a kérdést: Hány férfi és nő, lány és fiú élhet ma szív nélkül a világban? Mivel a számuk légiónyi, ezért a mai emberiség hasonlít egy nyüzsgő hangyabolyra, egy szúnyogfelhőre, egy halom természetre. Úgyhogy a cél, öntudat és félelem nélküli társadalom szörnyű teste van előttünk, amelyben az ösztöneik által vezérelt emberek, mint a rovarok, keverednek, harcolnak és ölik egymást.

Az emberek bensőleg csak akkor találhatnak egymásra, ha egyidejűleg az én-re és a te-re vannak beállítva: „Szeretettel egymást megismerni vagy egymással összebarátkozni, túlságosan is elfelejtett ügy. Te nekem csak egy kisfiú vagy, egészen hasonló százezer más kisfiúhoz. És nincs rád szükségem, és neked sincs rám szükséged. De ha tapasztalást szerzel rólam a szeretetben, akkor szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel nekem a földön. És én is egyetlen leszek a számodra. Az ember csak azokat a dolgokat tudja, amiket a szeretetben tud. Az embereknek nincs már idejük valamit is megismerni.” — Azaz a szeretetben egymásnak ajándékozni magukat. „Fix und fertig dolgokat vásárolnak a boltokban. És mivel nincsenek üzletek, ahol barát és szeretet kapható, az embereknek nincs már barátjuk és nincs szeretetük.” (Antoin de Saint Exupery: *A kis herceg*)

Ezzel szemben mennyire másként hangzik Szent János figyelmeztetése: Szeressük ezért egymást, gyermekeim, ne szóval és nyelvvel, hanem tettel és igazsággal. (1Jn 3,18) Aki nem szeret, az a halálban marad. (1Jn 3,14) Szeretteim, szeressük egymást! (1Jn 4,7) Ha szeretjük egymást, Isten ben-

nünk marad. (1Jn 4,12) Mert Isten a szeretet: és aki a szeretetben marad, Istenben marad és Isten benne marad. (1Jn 4,16) Szeretünk, mert Isten előbb szeretett bennünket. Ha valaki azt mondja, szeretem Istent, és gyűlöli testvérét, hazudik. Mert aki a testvérét, akit lát, nem szereti, nem szeretheti Istent, akit nem lát. És ezt a parancsot kaptuk tőle: Aki Istent szereti, annak testvérét is szeretnie kell. (1Jn 4,19-21)

Mi az élet értelme?

Milyen sok modern szellem, aki korunkban a szeretetlenség és a lelki elmagányosodás rémisztő gondját átélte, felteszi a legkomolyabb kételkedő kérdést: „Te hiszed, hogy az életnek mégis van értelme? Vannak napok, amikor már nem vagyok biztos ebben. Az emberek születnek, meghalnak: Mi történik e két időpont között? Semmi. Rohanás és sodródás... Egymás mellett élünk és nem tudjuk megakadályozni a szenvedéseket... Minden ellenkezik bennem és minden szétszakad. Tudatában vagyok annak, hogy az életemnek nincs belső értelme. Üres a szívem, és mégis nagyon szeretne valami más után vágyódni, mint ez a rohanás, ez a távollét, ez a folytonos menekülés! Mégis, ami engem minden másnál jobban kínoz, a magányosságom eluralkodó érzése. Sok hónap óta nem tudok szabadulni tőle... Érzem az ürességet, ezért téves beteljesedés után futok. Utána még magányosabb az ember és még jobban undorodok önmagamtól. Mi marad, mondd, mi marad?” (Daniel-Rops: Das flammende Schwet)

Mi marad? A válasz elméletileg nem nehéz. Csak két választásunk van — legalábbis egyenlőre — a kommunizmus és a teljes kereszténység között. Vagyis egyrészt a teljes belső elszakadás Istentől és embertől, és ennek következtében a diktátor igája vagy ostora, mely az emberiséget külső hatalmi eszközökkel nyomorúságosan összetartja, vagy pedig az Isten által akart természetes és természetfeletti kapcsolatok organizmusának teljes megvalósítása. (Max Picard: Die Atomisierung der Person)

Vagy jobban mondva, mi személy szerint már választottunk. Odaszenteltük magunkat egy tudatos és szívből jövő igennel a szeretetszövetségnek, melyet Isten, a Szentháromság oly kimondhatatlanul gyengéden és mélyen a kegyelembe öltözött lelkünkkel kötött. Ha ezt életformánkká és életünk normájává tesszük, akkor megtaláljuk benne nemcsak a kegyelembe öltözött természetünk értelmének teljes beteljesedését, hanem Isten terve szerint egyúttal a legegységesebb és leghatékonyabb választ is korunk apokaliptikus méretű krízisének értelmére és okára.

A kommunista világ- és emberkép úgy tűnik, hogy minden ellenállás dacára mégis győzelmesen meg akarja hódítani a világot. De ez a győzelem csak átmeneti lesz. Nem győz tartósan, legalábbis nem abban a formában, ahogy ma kinéz és tombol. Mindenfelé hatalmas átalakulások fogják kísérni. Mint hatalmas eszköz Isten kezében, segíteni fog az új kor partjain a világ arcának kimunkálásában. Már ma felsejlik előttünk ez az arc, egyes részleteiben kézzelfoghatóan is, de még nem tudjuk minden részletében pontosan körvonalazni és megrajzolni. Egyben mégis biztosak lehetünk: nem fogja elérni azt a célját, hogy szétrombolja az emberi lét szerkezetét, az embert mint Isten természetes és természetfeletti képmását. Vagy másképp kifejezve, nem sikerül neki a lényegében eltalálni, lerombolni és szétroncsolni a keresztény ember- és társadalomképet. Talán a tisztán külső események logikája közeli végső győzelmüket jósolja. De a történelemfilozófiai összefüggések belső logikája mégis kétségtelenül felettebb világosan és kivehetően ellenkezőleg beszél. A csillogó külső sikerek, a látszólag ragyogó kilátásaik ellenére legalábbis a jelenlegi formájának előbb vagy utóbb siralmasan össze kell omlania. Mert nem számol a világ gazdájával.

Először is nem számol a kitörölhetetlen adottsággal, az ember természetes, Istenre irányuló felépítésével, mely természetes Isten-kép jellegén alapszik. Ezt el lehet egy ideig hanyagolni, el lehet temetni és meg lehet ingatni. De nem hagyja magát tartósan elnyomni. Ehhez túl egyértelmű az emberi természettel való kapcsolata. Minél radikálisabban és hosszabban elnyomják, annál hatalmasabban fog egy nap előtörni.

Ugyanez érvényes a természetben gyökerező adottság ugyanazon okából az emberi „te”-re és az elidegeníthetetlen személyes „én”-re. Az emberi természet lényegi szükségszerűséggel az „én”-re és a „te”-re irányul. Akarja, muszáj neki mindig mindkettőt egyidejűleg — ha nem is egyenlő mértékben — igenelni és kibontakoztatni. Szükségszerűen „én”-t és „te”-t kell mondania. Sem az egyiket sem a másikat nem lehet tartósan szétrombolni anélkül, hogy a természet spontán fel ne lázadna, és az erőszakosan rárakott láncokat öserővel el ne szakítaná és szét ne törné. Mégis ez nem zárja ki, hogy az ember mint személyiség és mint közösségi lény, az eddig szokásos formákon túl másokat fogadjon el. Ha nem csap be minden, akkor a körülményeken át Isten mindkettő erősebb belső rögzítésére törekszik.

Az első számítási hibához jön egy második. A természetes Isten-képiségnél még kevésbé számol a kommunizmus a természetfeletti Isten-

képiséggel: vagyis a kegyelem hatalmával, a pütkösi viharral és a szellemi morajlással, a pütkösi lángnyelvekkel és a pütkösi áldással, ami egészen más törvényszerűségekhez igazodik.

Egyébként nem szabad elfelejteni — mellékesen jegyzem meg —, hogy az emberiség történelmét az evolúció és a revolúció közti örök feszültség törvénye határozza meg. Az egyéni személyes élettörténethez hasonlóan nemcsak az organikus fejlődés és érlelődés törvénye ismeretes, hanem a szakasztörvény is. Így gyakran előfordul, hogy a revolúció hazugságként bünteti azt, amit az evolúció győzelme biztos tudatában megígért. A történelemben számtalan sok esetben ez így volt, és így marad a jövőben is.

Más kísérletek a nyomasztó közösség hiány megoldására

Léteznek még más kísérletek is a nyomasztó közösség hiány megoldására, de ezek is mind össze fognak roppanni, mert nem veszik figyelembe a természetes és természetfeletti élettörvényeket. Közülük mindenekelőtt kettőt kell itt kiemelni.

A modern egzisztencialisták küzdelme

Itt először is a modern egzisztencialistáknak arra a görcsös erőfeszítésére gondolok, amellyel a maguk módján az ínségből erényt kovácsolnak. Tudatosan megtagadnak minden belső közösséget, sőt ebben a lelki egyedülletben, ebben a lelki elmagányosodásban látják teljes nagyságukat, legmagasabb életeszményüket és heroizmusuk csúcsteljesítményét. Mivel ezzel a lemondással az emberkép egy lényeges alkotórészét megtagadják és eltapsák, előbb vagy utóbb a semmiben kell kikötniük. Ezért nevezzük őket nihilistáknak.

„Az igazi élet — így magyarázzák — kihunytan és némán járni az utunkat egy olyan világban, ahol csak szokásból vánszorgunk tovább.” (Georges Bataille)

„Semmi bajom veled, és semmi dolgom veled. Semmi! Egész egyszerűen. Így tehát: mindenki a saját sarkában... Te ott, te amott, én itt. És hallgass! Egy szót se! Ez nem nehéz, ugye? Mindegyikünknek elég dolga van önmagával. Azt hiszem, tízezer évig is néma maradhatnék.” (Jean Paul Sartre: Bei geschlossenem Türen)

Ily erősen elutasítja a nihilista az emberi „te”-hez, és még inkább az Istenhez fűző kapcsolatot. Ezért sajnálatot sem igényel. Nem akar a maga ré-

szére kapni, sem mások számára adni. Ezért a gúnyosan nevető, galádul odavetett vallomás: „Szeretném, hogy a fájdalom felfaljon; szeretnék lán-gokba burkolózni; szeretnék hallgatni. Itt minden üres: a várakozás, a szerel-med... Ki vagyok száradva. Nem tudok sem adni, sem elfogadni. Hogy segítsek hát valaki máson? Egy kiszáradt ág megérett a tűzre... Üres vagyok, magányos vagyok, csak magamra tudok gondolni.” (Jean Paul Sartre: Tote ohne Begräbnis)

Csak magamra tudok gondolni, ez a legfőbb nihilista eszmény. Ez a „te-ösztön” megfojtását jelenti az emberi természetben mind a természetes, mind a természetfeletti Isten-kép szempontjából tekintve. Ezért ezt az utat összeomlás és szétszakadás jellemzi. A nihilista már a poklot hordozza ma-gában ebben az abszolút elszigeteltségben és magányban. Ennek tudatában van. Sőt büszke is rá, mert — ahogy elképzeli — összeszorított ajkakkal hő-siesen kitart; büszke arra is, hogy — ismét a saját felfogása szerint — nincs szüksége az ördög-re. A „te”-hez fűző minden belső kötődés szétvágásával ő lesz az ördög saját maga számára.” (Jean Paul Sartre: Az Ördög és a Jóisten) És ezt legfőbb becsületként, hősi magatartásának kifejezéseként értékeli.

Két szót írhatunk e nihilisták törzskönyvébe. Az egyik Nicolai Hartmann filozófustól származik, és Isten természetes képmására vonatko-zik: „Ahhoz, hogy önmaga lehessen, mindenki igényli, hogy (élete) értelmé-nek beteljesedése szerint értékeljék, értsék meg, fogadják el, hogy tisztán erkölcsi szempontból vegyék tekintetbe.” (Nicolai Hartmann: Das Problem des geistigen Seins)

A másik szó a természetfeletti képmásra vonatkozik, és Szent Ágoston zsenije formálta ki. Mindazok után, amit eddig együtt megfontoltunk, e szó mély tartalmát minden további magyarázat nélkül megértjük: „Az Atya min-dent „logoszossá” formált a vele mindig kapcsolatban álló örök Logosz ké-pére és e Logosz által, amit csak meg akart teremteni. Aki magában ezt a hasonlóságot elrontja, fokozódó idomtalansággal a semmibe zuhan.” (Szent Ágoston: De Gen ad litt. 1, c. 4) „Az örök Logosz — mondja Szent Bona-ventúra — először is az Atyára irányul és ennek következtében a teremtmé-nyekre is.” (Szent Bonaventúra: Sent. 1 d. 31. old.)

A modern pszichoterápia válasza

Nem annyira téves, de mégis nagyon egyoldalú és ezért kiegészítésre szorul az a válasz, amit a modern pszichoterápia, lélekgyógyászat ad a mai ember elmagányosodási kínjára.

A felállított diagnózisa lényegében helyes. Az életszerű én-te kapcsolatok hiányára vezet vissza joggal a testi és lelki összeomlások egész seregét. A mi nyelvünkön pontosabban és átfogóbban így mondjuk: A természetes és természetfölötti organikus kapcsolatok mind önmagukban, mind kölcsönhatásaikban részben vagy egészben fejletlenek maradtak; vagy pedig a siralmas körülmények miatt később szétszakadtak vagy elpusztultak. Érvényes ez a helyhez a dolgokhoz és eszmékhez való kötődésre, de különösen is érvényes a személyes kapcsolatokra és a kötődésekre azok egyedi Istentől akart és kialakított jelentésük miatt.

A feltörő individualizmus eltelt négy évszázada alatt az ember rémisztően magányos lett. Először is rendkívül egyoldalúan az énre, az önmagában való létezésre állítódott be. Nem élte át frissen és vidáman az együttléteket. Elfelejtette, hogyan kell az én-te kapcsolatban telítetten odafordulni a te-hez, az emberi és az isteni te-hez. Hasonlóképpen súlyosan vétkezett lényének felépítése ellen. Ha karakterisztikus vezérszót keresünk e korszakra, akkor lényegében ez csak Max Stirners jelszava lehet: „Az egyke és tulajdona”. Ma ez a bűn az emberi természetén nagyon keserűen bosszút áll az egész emberi társadalomban.

Továbbá az eltelt évszázadok egyre jobban eloldották az embert a rögtől, elrabolták tőle az egészséges, lélekkel áthatott talajfolytonosságot, az otthonát. Belerángatták a belső és külső népvándorlás örvényelésébe, az eszmék forgatagába, amelyből, úgy tűnik, minden görcsös igyekezet ellenére sem lehet már kijönni. Így tehát egy olyan kulturális földrengés következett be, amelyet a világ még soha nem élt meg.

A kétségbeesés vad erejével próbál ma az emberiség az énbizártság, az önimádat és az én-rabszolgaság maga ácsolta börtönéből kitörni, és az önbezárás, az önimádat, az önszétmarcangolás és az önmegsemmisítés vasláncait szétrobbantani. Mivel a belső kötődőképessége, mind pedig mindenekelőtt a személyes közösségre irányuló képessége nyilvánvalóan a legnagyobb mértékben leromlott és lecsökkent az évszázados semmibe vétel által, vaktában a tömegbe veti magát és így újlag elvadul. Sem az „én”, sem a „te”-ösztön nem jut a számításához. Egyidejűleg a helyhez, a dolgokhoz és az eszmékhez való kötődés is kiszakad az organikus összefüggésekből, és kész a

tömegember; pontosabban szólva a belsőleg eltömegesített ember. Ez alakítja és uralkodik a mai kor arculatán.

Így érthető a sürgetés, mely egyre hangosabban hangzik minden komolyan kereső részéről: az embert ismét képessé kell tenni a sokoldalú kapcsolatokra. Azaz képessé és hajlandóvá tenni a helyhez, dolgokhoz és eszmékhez való kötődésre, de mindenekelőtt ismét a mély benső személyes közösségre.

Aki a nevelésben és a lelkipásztorkodásban ettől a feladattól részben vagy egészben eltekint, homokra építi reformterveit. És az útja végén üres kézzel fog állni. Meg kell majd állapítania, hogy a kifejezhetetlen káoszt nemhogy legyőzte és megszüntette, hanem a munkaterületén tovább növelte és fejlesztette és még veszesebbé tette. Ha pedig hagyja magát a kor hangjai mint Isten hangjai által felvilágosítani és vezetni, akkor a figyelmét széles látókörűen de mégis következetesen és gondosan a szétzilált lelki kapcsolatok teljes organizmusára irányítja: a helyhez, dolgokhoz és eszmékhez való kötődésre, de mindenekelőtt a személyes „én-te” kapcsolatokra. Széleslátókörűen bebarangol minden valóságot mind a természet, mind pedig a kegyelem rendjében is, hogy mindent igeneljen és engedje a gyakorlati életben tetté válni.

A gyakorlati élet mutatja, hogy milyen erősen és sokszorosan meglepett bennünket is az énmegmerevedés és énbzárulás betegsége, jóllehet viszonylag kedvezőbbek a körülményeink. Itt most csupán csak az „én-te” kapcsolatainkra korlátozódunk.

Éppen ott, ahol úgy véljük, hogy lelkünk ajtaját kinyitottuk, hogy a személyes „te”-t beengedjük és általa befogadottak legyünk — legyen szó akár házastársai vagy baráti vagy másfajta közösségről —, gyakran becsapjuk magunkat. Általában ezekben az esetekben a másikat nem az igazi alakjában látjuk. Ínséges énünknek megfelelő vágyképet faragunk róla. Vagyis gyakorlatilag nem őt szeretjük önzetlenül és önfeledten, hanem önmagunkat. Magunkhoz mérjük a másikat, és megpróbáljuk belekényszeríteni saját énünk kényszerzubbonyába és eszerint akarjuk kezelni. Egyszerűen belevetítjük magunkat a másikba. Nem őt, hanem a saját személyes eszményképünket szolgáljuk. Nem bontakoztatjuk ki gondosan szolgálva az ő sajátosságát, ahogy őt az örök Isten a Fiúban kigondolta és a Szentlélekben szerette. Ehhez túlságosan is önmagunk és személyes érdekeink körül keringünk. Nem hallgatózunk őbenne, hanem csak önmagunkban. Magunkat tesszük meg — nyíltan vagy titokban, erőszakkal vagy furfanggal — a másik eszményképévé, amit aztán úgy szemlélünk övele, mint amit róla faragtak. Így szétrom-

boljuk egészséges öntudatát, lerontjuk különálló lényét, ami mindkettőnk testben és lélekben beteggé, boldogtalanná, és az életre alkalmatlanná tesz. Hacsak valami külső erőszak el nem választ, és akkor mindegyik ismét a saját útját járhatja. Mindenesetre ilyen módon nem lehet erőteljes alakokat, sajátgyökerű, zárt személyiségeket kiformálni. Olyan személyiségeket, akik éppen a hozzánk való kötődés által rajtunk keresztül Istenbe és eredeti Istenképükbe belenövekszenek. Akik így boldogok, vidámak és gyümölcsözők lesznek, és másokat is vidámmá, boldoggá és gyümölcsözővé tesznek.

Boldogság, hogy „én”-t és „te”-t mondhatunk

Milyen boldogságot rejt az az adottságunk, hogy önmagunknak „én”-t, Istennek és embernek „te”-t mondhatunk! Ezt írja körül P. Lippert „Der Mensch Job redet mit Gott” (Jób, az ember, beszélget Istennel) c. művében:

„Szereteted hírnökei között van egy, aki hozzám jön és mindig csak egyetlen szót mond nekem: „Te”! És csak egyetlen szót visz tőlem Hozzád vissza: az én „Te”-met!

„Te!” Nos, ez az a név, amellyel Téged állandóan szólítanom kell. Arról hogy Te ki is lehetsz valójában, most csak ezt az egyet tudom: Te egy „te” vagy. És Te az én „te”-m vagy. Mióta ezt tudom, mintha mindent tudnék Rólad. Ismerem az arcodat és a szemedbe néztem.

Mivel Te egy „te” vagy, kell, hogy egy „én” is legyél. Tehát van belső képed a kinézetedről, igen a szíved életéről. Úgy mint ahogy nekem is van ilyen képem magamról, mert hiszen én is egy „én” vagyok. Ezért most már tudom, hogy milyen kedved van. Semmit sem tudtam ugyanis elképzelni a parttalanságodról, a határtalanságodról, az alaktalanságodról. Minden dologról, melyet a szemeim látnak, kezeim megfognak, tudom, hogy nem hasonlítanak Rád. De ismerem az „én”-nek ezt a csodálatos belső világosságát és édességét, és tudom, hogy ez van Benned. Ez a fényes, fehérén izzó pont, amelyben megérinted és birtoklod önmagad, Benned van. Az egész természeted benne van összesűrítve ebben az én-gondolatban, mint ahogy én is megtalálom benne összesűrítve egész lényem és természetem. Csak benne birtoklom önmagam. Ha ez a pont kialszik az öntudatlanságban vagy álomban, akkor mintha nem is léteznék; akkor a léteimből semmi sincs a birtokomban. Csak ha a tudatban egyetlen átkaroló fogással megragadom, akkor lesz az enyém. Ah, mily édes ez! Milyen fényes! Milyen bensőséges!

Ebben az én-gondolatban a lételem lehatárolódik és elkülönül minden más létezőtől. Olyan ez mint egy sziget a tágas tengeren, mely az enyém. Olyan,

mint egy csillag, mely az űrben lebeg. Mint egy kis szikra, ha talán mérhetetlenül kicsi is, de a maga számára létező és önmagáé. Önmagát átkarolja és körülhatárolja. Elrejtőzik és elkülönül a semmitől és minden más dologtól. Mint egy magas trónon trónolok a saját országomban, mert én „én” vagyok.

„Én vagyok” — mondhatom. És ez úgy jár át, mint az elragadtatás má-mora, mint a létöröm forró hulláma. Mintegy magas szirtről tekintek le a feketén örvénylő semmibe, és tudom, hogy nem érhet el, nem érinthet meg engem. Az énemben, mint erős várban, biztonságban vagyok.

Így van ez tehát Benned is. Csakhogy Benned, abban a fehéren izzó pontban, melyben megérinted és birtoklod önmagad, a létnek, a lét akarásának és az én-létnek elképzelhetetlen szenvedélye sűrűsödik. Mint tűzlabda emelkedsz föl a semmiből meredeken, hevesen és parancsolón, és lebegsz magányosan a messzeségben, tüzesen, féktelenül, győzelmesen. Az én-gondolatod úgy vesz körül, mint a létöröm áhítatos sikolya.

Mivel pedig egy „én” vagy, azért a számomra egy „te” vagy. És mivel én is egy „én” vagyok, ezért a számodra egy „te” vagyok. Ó, ez a megszólítás: „Te”! Mint egy könnyű és végtelenekezt átívelő hídon való átlépés, egy fényhídon, mely azonban elég erős ahhoz, hogy Téged és engem hordozzon. Miközben azt mondom: „Te”, átmegyek Hozzád. És amikor így szólsz hozzám: „Te”, te is átjössz hozzám. Ó, ez a megszólítás: „Te”! Ezzel célbaveszlek Téged, és egy fénynyíllal a közepedbe találok. Ezzel átkarollak és a léte-mel beburkollak. Ez egy kimondhatatlan Nálad-lét és együttlét, összekötöttség, a legmélyebb és legbensőségesebb bizalmasság. Minden bizalmasság, minden gyengédség, minden otthonosság gyökere és csirája itt van ebben a kamrában, amelybe akkor lépünk be, ha egymásnak azt mondjuk: „Te”. Átviszem Hozzád az én „te”-met, és magamba fogadlak Téged. Ezzel a megszólítással: „Te”, mintegy mindenható kulccsal megyek Hozzád. Kinyitok egy ajtót és bemegyek. Egész egyszerűen. És letelepszem ott Benned. Kézen fogjuk egymást és közel vonjuk magunkhoz egymást, amikor azt mondjuk: „Te”. Ó, Te! Milyen felfoghatatlan és édes, hogy így szólhatok Hozzád, hogy így lehetek Nálad!

Távoli térségben, tágas, kiterjedt, térnyelő messzeségben fordulsz felém. Pont Te! A Te éned! Mint egy csillag a tágas űrben, úgy vagy ott fenn. Vajon mennyi idő kell a fénynek, hogy Tőled hozzám érjen? De nézd, most „Te”-t mondok, egy lendületes, szárnyaló „Te”-t, és már Nálad vagyok. Egészen közel. Megérintlek, megölellek, megcirógatlak a „Te”-mmel. Sokkal előbb elér Hozzád a hangom, mely hangtalanul a szívemből jön, mint ahogy a fény

egyik csillagtól a másikhöz siet. Te rajtam kívül vagy; létezik tehát egy világ, amerre elmozdulhatok; kiléphetek szűk világomból, falaim közül, kimehetek a szabadba azáltal, hogy Hozzád megyek. És az én „Te”-mmel el is érlek, és magamhoz vonlak Téged. Az enyém leszel. Valaki más vagy mint én, és mégis az enyém: két végtelen boldogság egyszerre!

Istenem, hozzád tartozol. Mivel ismersz engem, rám gondolsz, megéretesz és szólítasz. Lelki szemeid rám irányulnak. Megszólítottál, igen, azért, hogy megszerezsz. Kiválasztottál, a lét tágas, meleg tengeréből kiemelted ezt a forró cseppet, egyenesen, teljesen és világosan magad elé állítottad és így szóltál hozzám: „Te”. Tehát a mi kettősünk két dolgot jelent: azáltal, hogy azt mondom neked: „Te”, megengeded, hogy melletted én is lehessen valaki. És szoroson Melletted, mintha hasonló volnék Hozzád; azáltal, hogy így szólsz hozzám: „Te”, magadhoz veszel engem, együtt vagyunk, és egymással vagyunk mint olyan kettő, aki egy.

Van itt tehát egy egészen saját híd, amelyen csak mi ketten járunk. Először Te jöttél át rajta hozzám. Először Te szólítottál meg így engem: „Te”! Már ilyen megszólítottnak fedeztem fel önmagam, és így tudtalak tehát én is Téged megszólítani. Másképpen soha sem találtam volna Rád. Tehát kezdetől fogva volt Közted és köztem egy kis édes titok, titkos egyetértés; szövetségben álltunk egymással, mi ketten, Te és én.

Milyen édes, mély és mérhetetlen és megrészegető e tudás, hogy: Te és én! Ez az együttlét kettőnk kamrájában! És itt nincs semmi és senki, csak Te és én. Mintha nem is létezne kívülünk senki más. Jóllehet ez nem így van, és ezt egyáltalán nem is szeretném. Kell, hogy még más is ott legyen, mindaz, amit szeretsz, és mindaz, amit Rajtad kívül egyébként még szeretek. Kell, hogy azok is ott legyenek. Hiszen Te nem az egyetlen létező vagy, akit szeretek. Ezt Te egyáltalán nem is vártad és soha nem is kívántad. Amióta tudom, hogy Te rajtam kívül még másokat is szeretsz, és sok mindent szeretsz, követnem kell szereteted tekintetét és mindarra szeretőn nézni, amire tekinteted fordul. Tehát minden szeretetről mesélhetek Neked, amit csak érzek, hiszen az a Te tulajdonod. És mindent együtt Beléd helyezhetek, mivel már beágyazva ott vannak.

Kettősünk kamrájának tehát van egy ajtaja. Ezt bezárhatjuk és kinyithatjuk akaratumk szerint. Mi ketten, és mindaz, amit oda beengedünk, hozzánk tartozik.

Az én és a te félreértésének tragédiája

Aki emberekkel erőszakoskodik, illetéktelenül nyúl énjükhöz és szétrombolja saját együttlétét. Itt is, ott is vétkezik a Szentháromság természetes és természetfeletti képmásának létszervezete ellen. Eliot leírja egy férfi panaszt, akit a felesége ilyen módon lelkileg gyötört:

„Ó, Istenem, mit tettem? A végén mégiscsak azzá kell válnom, amivé az asszony engem tenni akar? Vonzóan hat rám Uram, meggyőződésed biztonsága, hogy jobban megértesz engem, mint én saját magamat. És mindig is vonzott Hozzád nyugalmad, mellyel elfogadsz. Nemde neki is megérné a fáradságot, hogy megértsen...”

„Mi a pokol? A pokol maga az ember, egyedül. Minden más alak csak kivetítés. Nincs senki, akitől, és senki, akihez menekülhetne. Az ember örökre egyedül van...”

„Ő — a feleségem — tett azzá, aki vagyok..., a szerep által, amit mindig rám erőltetett... Nélküle végül is már csak az üresség maradt. Amikor azt hittem, hogy elhagyott, szétestem, megszűntem létezni. Odajuttatott: nem tudok veled együtt élni, ez már elviselhetetlen; de nélküle sem tudok már élni, mert alkalmatlanná tett bármiféle önálló létre... Olyan helyé tette a világot, ahol nem tudok élni, vagyis az ő feltételei között nem... Egyedül kell lennem; de nem ugyanebben a világban...”

„A történetek tudtomra adták, hogy mindig egyedül voltam, hogy az ember egyáltalán mindig egyedül van. Nem egyszerűen csak vége lett egy kapcsolatnak; nemcsak egyszerű felfedezés, hogy soha nem is létezett, hanem nyilvánvalóvá lett a kapcsolatom a többi emberhez... Úgy tűnik, hogy már nem éri meg a fáradságot, hogy még egyáltalán valakivel szóba álljak...”

„Azt hittem, hogy sok mindent adhatok a társamnak és ő is nekem! És olyan jónak tűnt az adás és elfogadás: semmi számítás sem volt benne... És aztán felfedeztem, hogy csak idegenek voltunk egymásnak. Nem volt sem adás, sem elfogadás, hanem csak használtuk egymást, mindenki a saját céljára. Ez borzasztó! Csak azt tudjuk szeretni, amit saját fantáziánkban meg-elevenedik? Egyikünk sem képes tényleg szeretni és szeretve lenni? Akkor egyedül van az ember! És ha egyedül van, akkor a szerető és a szeretett egyformán valótlán és az álmodozó nem valószínűsőbb mint az álma.”

És az itt szóban forgó asszony később — sajnos túl későn — belátta: „Soha sem ismertem ezt az embert. Egy álmoképpel éltem együtt, amit én magam készítettem az érdekeimnek megfelelően, amibe kivetítettem a vágyaimat: igazságtalan voltam hozzá.” (T. S. Eliot: Die Cocktail Party)

Manapság ilyenfajta árnyképek tömegesen élnek és hatnak. Ezért a világ egy jégkorszak felé tart, ahol számtalanul sok jégpalota, jégház és jégkunyhó található. A képen itt és ott változásokat tapasztalhatunk.

A napokban egy pszichiáter így panaszkodott édesanyjára, aki lelkiileg teljesen megbetegedett: „Sohasem szeretett valóban önfelédten és szolgálatkészen, sem a férjét, sem bennünket, gyerekeket. Mindig csak azt akarta, hogy őt szeressék, és elvárta, hogy mások neki szolgáljanak.” Így érthető, hogy az ilyen asszonyon csak azután lehet segíteni, miután élete végére sikerül megtanulnia, amit kezdettől fogva tennie kellett volna és aminek egész életét meleg napként át kellett volna sugározni és áthévíteni. De kérdéses, hogy ez akkor még lehetséges-e?

A vallásos közösségek életében is léteznek ilyenféle típusok, akik uralomvágyból magukat teszik meg normává a környezetük számára és egy idegen formát akarnak rájuk erőltetni. Az embereket a saját képükre és nem Isten képére formálják. Szent Bernát *zelotáknak* nevezi őket. (Szent Bernát: *Sermones in Cantica*, 8, n. 6) Mindenütt bombaként hatnak.

Mások értik ugyan a módját, hogy az embereket magukhoz vonzzák és kössék, de nem ismerik a hűséget. Csak a saját kielégülésüket keresik. Csak élvezetet keresnek, és mindig készek arra, hogy eltaszítsák maguktól a másikat, és úgy bánjanak vele mint egy kicsavart citrommal. Minden esetben a kapcsolat borzasztó ürességet hagy hátra maga után mind az egyik, mind a másik félben. Még akkor is, ha átmenetileg úgy látszott, hogy belső kötődés jött létre. Kiábrándultság és csalódás követi nyomaikat.

Ha a belső bezárkózás — mindegy, hogy milyen alakban — elér egy bizonyos terjedelmet és fokot, lelki és testi összeomlást eredményez. Ezt csak úgy lehet enyhíteni és gyógyítani, ha a lélek szélesen kitárulkozik és mindennütt a természet és a kegyelem gazdagságában meglátja, keresi és megtalálja a kapcsolatokat. Azokat a kapcsolatokat, melyek létszerkezetének alapját képezik, de amelyek valamilyen okból nem bontakoztak ki. A lelki kapcsolatlanság vagy kötődésnélküliség a lelki kapcsolatok bőségében és gazdagságában akar feloldódni és meggyógyulni.

Ez az a vágy, mely ma a lelki és testi betegek millióit odatereli az ideggyógyászok és pszichológusok rendelőjébe.

A lelki betegekkel való bánásmód hiányossága

A gyógyítási gyakorlat, melyet mindenfelé alkalmaznak, többszörösen is félúton megáll. Itt ismét eltekintünk a helyhez, dolgokhoz és eszmékhez va-

ló kötődés szervezetétől, mellyel — fájdalom — ma mindenütt a pszichiáterek nagyon mostohán bánnak. Csupán csak a személyes kötődésekre korlátozódunk, és erről állítjuk: Nem tekintik ezeket teljességükben és ezért nem tudják kielégítő mértékben a gyógyítás céljára felhasználni. Ennek az az oka, hogy hiányzik az embernek mint Isten természetes és természetfeletti képmásának tiszta szemlélete és kiformalása.

Elfelejtik, hogy az ember lényének felépítéséhez nemcsak az emberi, hanem az isteni „Te”-hez való vonatkozás is hozzátartozik. És hogy ez a természetes Isten-keresés egyúttal magába foglalja az engedelmességre és a kegyelem befogadására való készséget is. Ebben az összefüggésben beszélnek — mint ismeretes — „potentia obedientialis”-ról (engedelmesség-képességről), melyre csak maga Isten indíthat, válaszolhat és realizálhat. Elfelejtik továbbá, hogy az Isten terve szerinti teljes emberhez hozzátartozik ennek az engedelmességnek a megvalósítása.

Így aztán gyógyítási célból az orvos a beteget sokszorosan csak önmagához mint egyedi személyhez köti, nem pedig önmagához mint Isten képmásához és transzparenséhez. Éppen úgy nem köti más személyekhez és tényezőkhöz, amelyekhez a természet és kegyelem ösztönzi, és még sokkal kevésbé a háromságos Istenhez. Erre mondjuk a mi nyelvünkön: Az organikus közvetítés és az organikus továbbvezetés törvényeit nem vették tekintetbe. Az orvoshoz való kötődés nem ismeri és nem törekszik a megfelelő organikus tovább- és mélyebbrevezetésre sem felfelé Isten, a Szentháromság irányába, sem lefelé a teremtmények, a helyek és dolgok felé, sem oldalirányba az emberek felé, amelyekre pedig a természet és a kegyelem világosan utalnak. Ezért aztán a gyógyulás sem következik be, vagy egészen kedvező feltételek között csak egészen ritkán.

Ahelyett, hogy a lelket a saját természetének megfelelően — ahogy mondtuk — hozzásegítenék a sokoldalú kötődéshez és így a természet és a kegyelem világában otthonra találhatna és meggyógyulhatna, felettébb egyoldalúan és szünet nélkül turkálódna a tudatalatti lelkiéletben. Nem nyugszanak, amíg a napfényre nem rángatják a lélek tudatalatti mélyéből valamennyi feldolgozatlan benyomást, mindent, ami a lélek tudatalatti mélyének alapörökségét, alapadottságát, alapfelvételét jelenti. De akkor is még sokszorosan állva marad az értelmezésnél, és nem lép előre a kielégülés irányába: egy olyan kielégülés felé, aminek alapján az említett kettős kötődés-organizmus és azok kölcsönhatása áll.

Az elmondottak megvilágítására képzeljünk el egy hálót, mely kiszakadt kapcsaiból és összegabalyodva a földön fekszik. Önmagában véve nem lenne nehéz gyorsan megint rendbehozni. Csak bátran neki kellene fogni, a kapcsokkal összekötni és felfűzni. Ehelyett ma az emberek végtelen gonddal eloldják egyik hálószeremet a másiktól. De mielőtt végeznének vele, ismét összegabalyodnak az egyes hálószeremek. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy nem kell megpróbálni az összegabalyodott szeremeket óvatosan kitisztítani. De ha elhagyjuk a kapcsokkal való természetszerű rögzítést, akkor az eredmény gyakran rosszabb mint a kezdet. Mit értünk a kapcsokkal való rögzítés alatt? Az elmondottak alapján ez eléggé egyértelmű lehet. Ezalatt értjük a kettős kötődésszervezetbe való bekapcsolódást, vagy a helyhez, dolgokhoz, eszmékhez és személyekhez való kötődés felélesztését úgy a természetes mind a természetfeletti rendben.

A szeretet körforgásának a törvénye

Pontosabban szólva, létezik a szeretet körforgásának a törvénye, amit nem lehet büntetlenül megsérteni. Wöhrmüller így írja körül: „Olyan ez mint a szeretet nagy, isteni körforgása: A szeretet Istentől leszáll ránk, túllünk továbbmegy embertársainkhoz, és mindezen emberektől felszáll ismét Istenhez.” (B. Wöhrmüller: Das königliche Gebot, 1921)

A szeretetnek ezt a körforgását részleteiben énekl meg a „Werkzeugmesse” (Eszköz-mise, Himmelwärts) glóriája. És ezzel a boldogító megállapítással zárul:

„Látjuk a szeretetfolyamok kiáradását,
ahogy előntik a földet és az eget,
az örök szeretetből jönnek,
majd visszatérnek forrásukhoz.”

Minden nemes szeretetkapcsolatra áll, amit Sailer mond a barátságról és a barátságban Istenhez való viszonyáról: A legfontosabb hiányzik, ha a barátok nincsenek annak tudatában, hogy barátságukban harmadikként jelen van Isten. „Krisztus követése” ugyanezt az igazságot így adja az Üdvözítő szájába: Nélkülem nincs a barátságban érték és kitartás; csak úgy létezik igazi és tiszta szeretet, ha én kötöm össze a szíveket. Ugyanerről beszél Prohászka is: „Minden igaz, nemes szeretet az istenszeretet gyökeréből ered. Az Isten iránti szeretet nem zár ki semmi olyan szeretetet, mely Isten szándékának megfelel. Nem fogja ezért száműzni a szívekből a szülői, a gyermeki, a há-

zastársi szeretetet, az igaz barátságot. Az igaz Isten-szeretet megneemesíti, lángra lobbantja és átvilágítja a szeretet minden ösztönös megnyilvánulását. A világ nem azért beteg, mert túl sok benne az emberek közötti szeretet, hanem sokkal inkább azért, mert hiányzik belőle az a szeretet, mely az embereket Isten akaratának megfelelően összekötné. Hiányzik a szeretetből az isteni temperamentum; ezért van olyan hideg a földön.” (Prohászka Ottokár: Élő vizek forrása, 124. old.)

Szent Ágoston beszámol a Vallomásokban arról, hogy a megtérése előtt, mivel Isten képe nagyon elmosódott benne, a lelke nem tudta elszenvedni barátja halálát. Leírása szemléletesen mutatja az ember- és Isten-szeretet közötti összefüggést:

„Abban a mély fájdalomban nehéz sötétség borult a szívemre, és bárhová tekintetem, a halált láttam. Kínzóhely lett az otthon és az apai ház megfoghatatlan boldogtalanság. Minden, amit egykor vele megosztottam — mivel hiányzott —, borzasztó kínná változott. Mindenütt őt keresték szemem és nem találták. És mindent gyűlöltem, mert semmi sem tudta őt nekem visszaadni, és azt mondani, hogy „nézd, ha egy ideig távol volt, vissza fog jönni, úgy mint régen”. És a magam számára is nagy kérdés lettem, és kérdeztem a lelkem, hogy miért olyan szomorú, és miért keserít el annyira? És nem tudott semmit sem válaszolni. És ha azt mondtam neki: Remélj az Úrban! Jogosan nem engedelmeskedett, mert valóságosabb és jobb volt az ember, akit mint legjobb barátját elveszített, mint Isten csalóka álomképe, amely iránt akkor reményre bízattam.” (Szent Ágoston: Vallomások, 4. könyv, 4.)

A közösség- és szeretethiány leküzdésének elvei

Mindezen kijelentések pontosan az énszeretet, a személyes felebaráti szeretet és az Isten-szeretet viszonyát érintik. Mélyen bevezetnek a természetes és természetfeletti Isten- és felebaráti szeretet területére. Nem tudunk itt a felvetett kérdésekkel kimerítően foglalkozni. Csak összegyűjtjük a lényeges alapelveket, amelyeknek jelentőségük van a kapcsolódó problémák leküzdésében vagy a beteges lelkiület gyógyításában, mégis anélkül, hogy a gyakorlati alkalmazás részleteibe belemennénk. Szólni kell a természetes és természetfeletti Isten-szeretetről és egymáshoz való kölcsönös viszonyukról.

Először a természetes Isten-szeretetről. Két alapelv mutatja nekünk itt az utat.

Első alapelv: Az ember természetes ösztönrel vágyódik Isten után

Az eredeti bűn után is ott rejtőzik az emberi természetben a *desiderium naturale ad Deum*, azaz a természetes ösztönös vágy Isten után. Ennek az alapja természetes istenképiségünk, mely az elesett állapotban is megmaradt. („Magadnak teremtettél minket, és nyugtalan a szívünk, amíg meg nem nyugszik Benned.” Szent Ágoston: Vallomások)

Ebből következik, hogy az orvos vagy a lelkipásztor, aki egyáltalán nem vagy nem eléggé veszi ezt a vágyat számításba, nem hoz a betegnek tartós gyógyulást és szabadulást. Sikertelenül fáradoznak, ha nem rombolják le benne a mintegy maga faragta bálványképet és nem kötik oda a személyes Istenhez.

Ebben a vonatkozásban vessük még egyszer kitörölhetetlenül magunkba az igazságot: az emberi természet önmagától végső soron Istenre irányul. Egyszerűen le van foglalva Istennek. Istenhez hajtja őt „a vágy édes sikolya”, ahogy Nietzsche mondja. Ha eloldja magát Istentől, egy bálvány rabságába esik. Végül is előbb vagy utóbb megfullad az önzés rabságában és megszállottságában. Megbetegszik, lelki beteg lesz és ez megtámadja a testét is. Ez az Isten elől menekülő és lelkileg beteg modern ember képe. Gyógyulása lényegében azon múlik, hogy visszatér-e az isteni, a személyes isteni „Te”-hez. Ha nem találja erre az utat, kielégületlen marad a természetem. Nem tud meggyógyulni.

Az Istent kereső, előle menekülő, az Istenen hajótörést szenvedő és mégis mindig újra Hozzá menekülő Nietzsche sorsa ma számtalanszor megismétlődik. Az Istennel való küzdelem nem ölt mindig ilyen szenvedélyesen felizgatott formát. A szellemi eltömegesedés ma túlságosan nagy már ehhez. Mégis a természetes ösztönös Isten utáni vágy nem engedi, hogy büntetlenül huzamosan elhanyagolják.

„A természetfölötti, kegyelmi szeretettől eltérően a természetes vágyat nem bírta Isten az emberi szabadságunkra. Ezért nincs hatalmunkban, nem veszithetjük el mint a kegyelmet. Az emberi szabadság számára elérhetetlenül a Teremtő megőrzi és megvédi nekünk ezt a vágyat, mely az Ő állandó udvarlása, ha a bűnös eltaszítja Megváltóját. A Teremtő boldog csalogatása állandóan felébreszti a lelkünkben ezt a vágyat. A természetes vágyunk és szeretetünk egyúttal a lélek nyitott keze, mely Isten önkéntes szeretetére vár.” (Marianus Müller: *Die Verheissung des Herzens*, 61. old.)

„Augmentum ad Deum” — Isten felé növekvő — mondja ezért Ireneus az emberre. (Ireneus: *Adv. haer.* 4, c. 11, n. 2) Ily bensőségesen és mélyen le

van foglalva Isten számára, hogy a vele való kapcsolat nélkül nem is lehet Isten szerinti igaz ember. Az emberi szabadság képes az Istennel való természetfeletti kapcsolatot elfogadni vagy elutasítani. Ha saját hibájából ez utóbbit teszi, vétkezik. De nem áll hatalmunkban az Isten iránti természetes vágyat végső soron kioltani. Meghamisíthatjuk és tévútra vezethetjük, de hosszútávra nem pusztíthatjuk ki.

Minden emberi arc, melyből nem a mélyen belevésett isteni vonások sugároznak felénk, előbb vagy utóbb csalódást okoz. Elveszíti vonzerejét. Elveszíti fényét és melegét. És minden emberi együttlét, mely nem éreztetni bennünk Isten képét, a résztvevőket mindig újra a lelki elmagányosodás és üresség börtönébe veti vissza. Csak az a szeretet, mely valamilyen módon Isten-szeretet is, nem hagy maga után keserű szájját. Ellenkező esetben a lelket belsőleg üresen és kielégületlenül hagyja. Semmiképpen sem válaszol a léleknek a végtelen utáni, a végtelen szeretet utáni, veleszületett vonzódására. Ez csak ott várható, ahol és amennyiben az emberszeretet Isten-szeretet is, ahol és amennyiben az emberi és az isteni személyes szeretet egymásba folyik.

Létezik minden teremtményre vonatkozóan nemcsak a természetfeletti, hanem a természetes átlátszóság törvénye is. Ez a „desiderium naturale ad Deum”, az Isten utáni természetes vággyal és Isten természetes megismerhetőségével függ össze. Isten az embert a saját képére és hasonlatosságára teremtette. A dolgokat egy személytelen „legyennel” hívta létre. Az embert személyesen megszólította. A saját vonásait mélyen belevésztette. (Ter 1,3; 1,26) Személyes „Te”-ként, személyes szeretőként magával szembeállította azzal a meghívással, hogy saját szabad döntéssel szeretetből magát neki kiszolgáltassa. Amióta a teremtésekor az ember Istennel találkozott, nem tud többé szabadulni az istenképtől és Isten meghívásától. Ezért Ekkhardt mes-ter joggal emeli ki: „Azért, hogy a lélek oda is legyen kötve a szeretetéhez, ezért a saját képére teremtette őt Isten.” Ez egyaránt vonatkozik a természetes és természetfeletti képmásra, a természetes és a természetfeletti Isten-szeretetre. Itt most csak a természetes szeretetről beszélünk.

Megkapó a „Jugendlied”, amit a 20 éves Nietzsche az ismeretlen Istennek énekel:

„Mégegyszer mielőtt továbbmennék
és pillantásomat előre küldeném,
magányosan kitarom kezeimet
Feléd, akihez esedezem,
akinek szívem legmélyén

ünnepélyesen oltárt szenteltem,
hogy hangod engem mindig újra megszólítson.
Lángolón, mélyen bele van írva a szó:
az ismeretlen Istennek.
A Tied vagyok, jóllehet ez óráig is
a bűnös bandával maradtam:
a Tied vagyok, de érzem az indákat,
melyek lehúznak a harcban,
és szeretnék menekülni,
magamat a Te szolgálatodba kényszeríteni.
Meg akarlak ismerni Téged, Ismeretlen,
ki mélyen belemarkolsz a lelkembe,
és viharként bebarangolod az életemet,
Te Megfoghatatlan, Rokonom!
Meg akarlak ismerni és csak Neked akarok szolgálni.”

Mégis hamarosan a fiatal lázadó elhagyta Istent. Helyette faragott magának egy bálványképet: Ez az „Übermensch”, „az ember legfáradságosabb és legmagasabb megjelenése”, aki magát „a Föld abszolút urának” érzi, aki maga az Isten. „Nézzétek, én vagyok a villám hírnöke és egy nehéz csepp a felhőkből: ezt a villámot pedig Übermenschnek hívják... Mert Isten meghalt, és én csak a saját akaratom nemző és teremtő élvezetét érzem... Ez az akarat elcsalogatott engem Istentől és az istenektől... Végezni akarok ezzel, mert egy árnyék vetődött rám; egyszercsak csendesén és könnyedén hozzám jött minden dolog! Mint árnyék, az Übermensch szépsége vetődött rám. Mi közöm van még az istenekhez... Nincsenek istenek. Mert ha lennének istenek, hogy bírnám ki, hogy én nem az vagyok... Teremteni — ez a legnagyobb megváltás és az élet megkönnyebbülése. Mit lehetne teremteni azonban, ha itt lennének az istenek.” (Friedrich Nietzsche: Zarathustra)

Az Isten ellen vadul kitörő harc mégsem tudta kitörölni belőle Isten-éhségét. Mindig újra elemi erővel tör fel benne. Megrendítően hangzik az üldözött és megkínzott panasza: „Ki melegít fel engem, ki szeret még engem? Adjátok ide forró kezeiteket! Kinyúlva, remegve, csaknem félholtan, ah egy ismeretlen láztól rázva..., Tőled hajszolva, Gondolat! Megnevezhetetlen, Elrejtözött, Iszonyú! Te Vadász ott a felhők mögött! Leterítettél villámoddal, Te gúnyos szem, mely figyelsz engem a sötétből: itt fekszem meggörbülve, megkínozva, eltaláltál Te szörnyű vadász, Te ismeretlen Isten!” (Friedrich Nietzsche: Der Wille zur Macht)

Aztán ismét áttör fellángoló gyűlölete Isten ellen, akitől nem tud szabadulni: „Vágj mélyebbre! Űss mégegyszer! Szurkáld össze, törd meg ezt a szívet! Mi ez a tompa nyilak által okozott kín! Nem fáradsz bele, mit nézed újra az emberek kínjait, Te kárörvendő, ismeretlen Isten?... Haha? Lelopakodsz ilyen éjszakán? Mit akarsz? Beszélj! Űzöl, szorongatsz engem. Ha! Már túl közel vagy! El! El! Minek a létra? A szívembe, a titkos gondolataimba akarsz beszállni. Szégyentelen, Ismeretlen! Tolvaj! Mit akarsz lopni magadnak? Mit akarsz kihallgatni? Mit akarsz kikényszeríteni, Te Kínzó? Te hóhér Isten! Vagy fetrengjek előtted kutyához hasonlóan, odaadóan, lelkesen — magamon kívül —, farokcsóválással szeretetedért? Hiába! Szúrj csak, kegyetlen tüske! Nem, nem vagyok kutya! A vadad vagyok kegyetlen vadász! A legbüszkébb foglyod Te, felhők mögötti Rabló! Beszélj már végre! Mit akarsz tőlem, Útonálló! Te villámba burkolódzó! Ismeretlen! Szólj, mit akarsz, ismeretlen Isten? ... Haha! Engem akarsz? Engem? Egészen? Haha! És gyötörsz engem, bolond vagy, megtöröd a büszkeséget?...

Adj szeretetet nekem. Ki melenget még engem? Ki szeret még engem? Adj forró kezét..., nekem, a legmagányosabbnak... Add nekem magadat, igen, add meg magad nekem, legkegyetlenebb ellenség!” És tele rémülettel a borzasztó káromlások miatt, amiket Nietzsche mindezzel kilökött magából, hozzáteszi: „Hagyjuk ezt! Ott elmenekült ő maga, az én egyetlen végső társam, legnagyobb ellenségem, Ismeretlenem, gyilkos Istenem!” Semmi sem tudja azonban az Isten elől menekülő tátongó ürességét betölteni. Nem tud Isten nélkül létezni. Ezért végül ismét vágyakozva hívja magához őt, aki elől állandóan menekül, akiről úgy érzi, hogy vadászik rá: „Nem! Gyere vissza minden kínoddal együtt! Minden magány után, ó, gyere vissza! Könnyeim patakjai Hozzád futnak! És szívem utolsó lángja Hozzád lobban fel! Ó, gyere vissza, ismeretlen Istenem! Fájdalmam! Végső Boldogságom!” (F. Nietzsche: Zarathustra)

Nietzsche lelki alkata és fejlődése beszédes szemléltető tanítást ad az emberi természetben levő Isten-éhségről.

A teológusok, akik alaposan foglalkoztak ezzel a „desiderium naturale ad Deum”-mal, vagyis a természetes Isten-szeretettel, ezt mondják:

„A természetünk alapján is lehet és kell is szeretnünk Istent mint teremtményt és urunkat, akinek természetes képmásai vagyunk. Önmagában ez a természetes szeretet oly messze van az istenitől, mint a teremtmények természete a teremtőtől; oly messze mint amennyire a teremtmények tükréből nyert természetes Isten-ismeret van Isten lényének közvetlen szemlélésétől.

A természetes szeretet is Istenre utal. De ez az utalás egészen más mint az isteni szeretet esetében. A szolga és a gyermek is szereti ugyanazt a személyt, csak az egyik úgy, mint urát, a másik pedig mint apját, akivel egy természete van. Így marad a természetes szeretet távol állva Istentől anélkül, hogy Hozzá felemelkedhetne és Vele egyesülhetne.

A természetfeletti szeretet azonban felemelkedik Istenhez, és szereti Őt önmagáért. Úgy, ahogy Ő szeret minket és ahogy Őt az örök Fiúisten szereti. Igen, oly nagyon belemerül Istenbe, mintha nekünk is ugyanolyan természetünk lenne, mintha egyik lennénk Vele.

Lásd meg tehát, keresztyén Testvérem, hogy mily nagy és csodálatos, mily dicsőséges és áldásos a kegyelem abban is, hogy képessé tesz Téged a nemes, természetfeletti, szent és isteni szeretetre.

A szeretet egyáltalán a legédesebb és legkedvesebb mindabban, ami csak létezik Istenben és a teremtményekben. Igen, ő maga az édesség és szeretetreméltóság, ahogy ezt már a neve is kifejezi. A szívünk szeretetre lett teremtve. Benne találja meg gyönyörét és boldogságát. Benne nyílik meg legbenseje, hogy magát teljesen odaadja, hogy benne éljen és kivirágozzon. És nem kíván semmi mást, mint hogy szeretetének méltó tárgyat találjon, akivel egészen egyesülhet, akiben egészen kiöntheti magát. Ezért már boldognak tartjuk magunkat, ha szerethetünk egy teremtményt, aki elbájolt szépségével vagy akihez a rokonság vagy barátság kötelékével kötődünk.

De összehasonlíthatatlanul édesebbnek és kedvesebbnek kell lennie, hogy Istent magát, a legmagasabb és végtelen jót, jóságos teremtőnket és legszelídebb Urunkat valamiképpen szerethetjük és Neki örülhetünk.

Mégis mit számít a természetes Isten-szeretet összessége a természetfölötti, szent szeretethez hasonlítva, melyet a Szentlélek a kegyelemmel a szívünkbe önt, mely közvetlenül magától Istentől származik mint az isteni szeretet egy szikrája, lángja, melyben ő maga lánggra lobban, és mint az isteni boldogság egy virága? E szeretettel szemben minden természetes szeretet semminek tűnik, olyannak mint a parázs nélküli tűz, mint egy kiszáradt növény.

Kempis Tamás írja erről a természetfeletti szeretetről szent elragadtatásban:

„Nincs édesebb a szeretetnél, nincs erősebb, nincs magasabb, nincs átfogóbb, nincs kedvesebb, nincs teljesebb az égen és a földön. Mert a szeretet Istenből született és mindenekfelett csak Istenben tud megnyugodni. Ha valaki szeret, tudja, hogy mit hív ez a hang. Erőteljes hívó kiáltás Isten fülében

a lélek ama izzó indulata, amellyel így szól: Istenem, Szerelmem, egészen az enyém vagy és én egészen a Tied!”

E szeretetet az apostol oly csodálatos dicséretben részesíti, amikor így buzdít bennünket: „Vessünk alapot és verjünk gyökeret a szeretetben, hogy az összes szentekkel együtt felfogjuk, hogy mi a szélesség és hosszúság, magasság és mélység, hogy ezzel megismerjük Krisztus minden ismeretet felülmúló szeretetét, és így beteljük Isten egész teljességével.” (Ef 3,17-19)

Ez a szeretet — ahogy Szent Bernát mondja —, elfelejti a teremtmény köteles hódolatát és alázatosságát, és a gyermek elfogulatlanságával és a menyasszony bizalmával merészen maga emelkedik fel Istenhez, hogy Őt mint atyát, testvért, barátot és vőlegényt a legbensőbb és legédesebb öleléssel átölelje.

Mivel egyedül e belénk öntött szeretet által szeretjük úgy Istent, ahogy Ő önmagát szereti, ugyanígy egyedül ezáltal is lesz Isten igazán a mienk.

Ezáltal úgy öleljük át Istent mint Atyánkat, ahogy Ő a kegyelem által átölel minket mint gyermekeit. Ezáltal mindig hasonlóbba válunk Hozzá, amíg végül átalakulunk az ő képmására és Őt színről színre látjuk. Ezáltal fogunk Istennel egy lélekke összekapcsolódni úgy, ahogy két láng egy lánggá egyesül, ahogy két izzó fém egygyé folyik és egy testté kapcsolódik össze. Mivel pedig az isteni természet csupa tűz és a szeretet izzó folyama, ha a mifajtánkban hasonló szeretet-tűzzel találkozunk, szükségképpen oly mély bensőséggel egyesül vele, hogy teremtmények közt ehhez hasonló egység nem létezhet. „Ahol két szerelmes forrón összejön, ott tökéletes a kettős egyesülés.”

Mely földi szerelem fon össze valaha ily szilárd kötéssel szerelme szeretőjével? Mely szerelem képes egyiket a másikba ily mélyen bemeríteni és vele így összeolvasztani? Mely szerelem képes szerelmesét ily bensőséggel önmagába fogadni és ily biztosan birtokolni? (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 334-338. old.)

A természetes és természetfölötti Isten-szeretet összehasonlítása a szembeállítás által a természetes Isten-szeretetet világosabb fénybe állítja, de elő is készíti a talajt a később következő megfontolások megértésére, melyek mélyebben be akarnak vezetni az isteni vagy természetfeletti szeretet titkába.

Második alapelv: A természetes Isten-szeretnek a természetfeletttel való kiegészítése és felemelése

A tisztán természetes Isten-szeretet általában nem elég erős ahhoz, hogy az önszeretetet eléggé önzetlenné tegye és a másik felé irányuló emberi szeretetet jelentősebben felerősítse. Ennek az oka ismét az emberi természetnek az eredeti bűnben gyökerező rendkívül erős önmagába záruló fogsága.

Ennek a figyelemreméltó témának mélyebb összefüggéseivel a következőkben nem tudunk foglalkozni. Itt csak felhívtuk a figyelmet arra, hogy mennyire nem elég a természetes Isten-szeretet arra, hogy a beteges önmagabazárkózást, önmagától való megszállottságot felrobbantsa, meglátsa és megszabadítsa. Egyúttal az is kiviláglik, hogy ebben az esetben a másik felé irányuló emberi szeretet mennyire gyenge és korlátozott, hacsak egészen mélyen bele nem merül a természetfölötti szeretet titokzatos világába.

Nemde ezeket az összefüggéseket a katolikus pszichiátereink is túl kevésbé látják és veszik figyelembe? Nemde ugyanúgy mint másvallású kollégáik, túl erősen és egyoldalúan csupán csak a tudatalatti lelkiélet lazításával és feszültségmentesítésével foglalkoznak, és főleg a természetfeletti világgal való kapcsolatot egészen figyelmen kívül hagyják? Szívesen hangoztatják, hogy ez a lelkipásztor feladata, az orvos küldetése csak arra vonatkozik, hogy a természetet tisztán természetes eszközökkel kezelje. Tegyük fel, hogy ez így van, akkor hol vannak olyan lelkipásztorok, akik megosztóznak a pszichiáterrel ezen a feladaton és kéz a kézben együttműködnek a lelki betegségek gyógyításán? Nemde szükség van továbbá egészséges lélekápolásra és nevelésre — amely a mai és nem a középkori ember formálását célozza meg —, amely nagyon finom beleérzéssel az itt érintett lét- és élettörvényeket figyelembe veszi és minden irányban megvalósítja. Mindezt pedig abból a célból, hogy részben a lelki betegségeket kikerüljük, részben pedig azért, hogy Istennek a korunkból hozzánk szóló hangjára értelemszerű választ adjunk és így egy eredeti, erőteljes és ellenállóképes új nemzedéket neveljünk. Szívesen mondjuk erre, hogy a mi erőfeszítéseink az új embernek az új közösségben való kiformalására irányulnak.

Megérné a fáradságot — a tanulás kedvéért —, hogy megálljunk itt egy pillanatra és egy kis kitérőt tegyünk a dogmatikusok iskolájába, akik két kört mutatnak nekünk. Az egyik kört a természetes énszeretet és a természetes Isten-szeretet viszonya körül húzzák, a másikat a természetes énszeretet és a te-re irányuló természetes emberi szeretet közti viszony körül. Mindkét esetben ismét átadjuk a szót egy szakembernek: Scheebennek, akit általáno-

san elismernek és ezért szívesen hallgatnak. A természetes és a természetfeletti Isten-szeretet viszonyáról ezt mondja Scheeben: „Ha önmagunkban csak a természetet néznénk, akkor magunkat csak önmagunkért szerethetnénk. A szeretet számára legközelebbi tárgyként mi magunk kínálkoznánk. Ugyanakkor azonban, ha tisztán emberi alapon Istent mint teremtőnket magunknál végtelenül magasabbra is értékelnénk és szeretnénk, akkor is mi magunk maradnánk a szeretet tárgya, amelyet a szeretetünk a valóságban úgy magához vonzana, hogy Isten könnyen visszalépne. A legjobb esetben az önszeretetünk és az Isten-szeretetünk két, egymás mellett futó terület lenne, amiket nehéz lenne összeegyeztetni. Ezzel szemben a kegyelem által Istennel oly bensőséges kapcsolatba lépünk, hogy csodálatos módon eggyé leszünk Vele, hogy úgy tűnik fel egyúttal magunknak is, mint a testben egy tag; és jobban belőle élünk mint saját magunkból. Ekkor már Isten a szeretetünknek nem a legközelebbi tárgya, hanem az egyetlen tárgya, mert mi magunkat is már csak Istenben szeretjük, mint ahogy már csak Belőle és Érte élünk.

Továbbá a mi természetfeletti szeretetünk is részvétel abban, amivel Isten szereti önmagát. Ezért csak úgy szerethetünk vele, ahogy Isten szeret. Más szavakkal ez azt jelenti: a természetfölötti szeretettel először is csak Istent ölelhetjük át, minden mást pedig csak annyiban tudunk szeretni, amennyiben hasonlít Istenre, amennyiben egyesült Istennel, amennyiben Istenhez tartozik. E szeretettel tehát önmagunkat sem szerethetjük Isten mellett és Istenen kívül, hanem csak Isten által és Istenben.

Ebből következik tehát, hogy a felebarátaink és önmagunk felé irányuló természetfeletti szeretet nemcsak hogy az Isten-szeretetből ered, hanem azal azonos természetű.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 561. old.)

A természetfeletti „én-szeretet” és a természetes „te-szeretet” viszonya

A természetfeletti „én-szeretet” és a természetes emberi „te-szeretet” viszonyával kapcsolatban Scheeben két leckére emlékeztet. Először is elmagyarázza a természetes felebaráti szeretet természetét: „természetes szeretettel működünk együtt felebarátainkkal, mert ők is olyan emberek mint mi, mert hasonlítanak hozzánk, mert bizonyos természetes előnyökkel rendelkeznek, mert végül összeköt velük a rokonság, valamely jótétemény vagy a társadalom. Így szereti a gyermek az apját, a testvér a testvérét, a barát a barátját, az állampolgár a polgártársát. Ez a szeretet nem csak hogy

nem megvetendő, hanem kötelesség, és ezért jó is. Egészen addig, amíg ellentmondásba nem kerül Isten szeretetével, vagy át nem lépi más kötelességek korlátait. De mindig csak emberi, természetes szeretet, nem természetfeletti és isteni, ezért önmagától az örök élet szempontjából nem érdemszerző Isten előtt. Nyilván a keresztyének is kötelessége a felebaráti szeretetet természetes okokból is ápolni, hiszen a vérség, a hála és az együttélés szempontjai nem szűnnek meg attól, hogy magasabb beteljesedésre is törekszik. Egyedül ebből nem következik, hogy a világnak oka lenne, hogy ez erény miatt — amelyre a legegyszerűbb természetes megfontolások ösztönöznek — dicsekedjen, hogy ezt teszi, vagy éppen nagyszerűbbnek és szebbnek tüntesse fel a keresztyen felebaráti szeretetnél, mely a kegyelemből és természetfeletti indítékból származik, és ezért azt lenézze.

Nekünk, keresztyéneknek, tehát a természet szerint is szeretnünk kell embertársunkat, de még sokkal inkább a kegyelem miatt, azaz úgy, ahogy a kegyelem összeköt bennünket. Szeretnünk kell őt, mert ő is részesült a kegyelem által az isteni természetben és a természete fölé emelkedett, vagy legalábbis ilyen felemelkedésre és megdicsőülésre rendeltetett. Nem annyira az emberi természete, hanem az isteni természet miatt kell őt szeretnünk, mely belevési saját képét; nem annyira önmaga, hanem sokkal inkább Isten miatt kell őt szeretnünk, és ezért őt is ugyanazzal a természetfeletti és isteni szeretettel kell átölelnünk, mely minket magához Istenhez visz.

Nemde embertársunk a kegyelem által valóban Istenből született, az ő gyermeke és természetfeletti képmása? Nemde ki kell terjednie órá mint Isten gyermekére is annak a szeretetnek, amellyel Istent átöleljük?

Nemde a kegyelem által ő a testvérünk és ami még több, Jézus Krisztus élő tagja? Nemde érte is kifizették az isteni élet díját, tehát Isten szemében úgyszólván éppen olyan értékes mint maga az Úr Jézus Krisztus? Szerethetjük-e Krisztust anélkül, hogy vele és benne egyúttal az ő testvérét, tagját, megváltottját ne szeretnénk?

Nemde a kegyelem által ő a Szentlélek temploma? Amelyben nem úgy lakik ott valóságosan és személyes istenségével, mint ahogy az ember a házában, hanem ahogy a lélek a testében. Elválaszthatjuk-e akkor szeretetünkben, amit az isteni szeretet oly bensőségesen és szétválaszthatatlanul összekötött?

Mi, keresztyének, csak Istenben és Isten miatt szerethetjük és kell szeretnünk embertársainkat. Ez nem zárja ki, ahogy már mondtuk, hogy egyik-másik emberrel a rokonság vagy a társaság sajátos kötelékével jobban

kötődünk. De ezeket a kapcsolatokat is Istenre való vonatkozásban kell szemlélünk, hiszen Isten fonta ezeket a kötelékeket is, melyeknek csak így tudunk égi megszentelést és isteni nemességet kölcsönözni.”

Aztán Scheeben kifejti: „A kegyelemnek köszönhetjük ugyanis, hogy felebarátunkat ugyanazzal a szeretettel öleljük át, mint amivel Istent, hogy őt Istenben szeretjük mint Isten gyermekét, barátját, menyasszonyát. Így ez a szeretet olyan bensőséges, oly erős, oly édes és szent kötelékkel kapcsol össze minket, amilyent a természet sem összefonni de még megsejteni se képes.

Biztos, hogy a közösségi természet, a rokonság és a házasság természetes köteléke erős és bensőséges. És a keresztény szeretet távol áll attól, hogy a természetes szeretetet szétrombolja. Ellenkezőleg, inkább fölemeli és meg-nemesíti, anélkül hogy természetes karakterét széttrontaná. Amíg a felebaráti szeretetnek kevés értéke van a természetfeletti Isten-szeretet nélkül, kétszeres értéket és kétszeres erőt kap az Istenszeretettel való kapcsolat által. Mert a keresztény, aki az Úr Isten szavai szerint jobban szereti Istent apjánál és anyjánál, joggal tekinti a hittársaival összekötő kapcsolatát is minden természetes kapcsolatnál magasabbnak. A keresztények nálunk magasabban állnak mint a természetes rokonok. Ezek vér szerinti rokonok, azok pedig Isten szerinti rokonok. A szövetségre emlékeztetnek bennünket, melyet Isten kötött velünk; a nekünk juttatott isteni természetre; a Krisztussal való egységre, akinek a tagjaivá és testvéreivé tett bennünket. Ez a szövetség összehasonlíthatatlanul bensőségebb, mert itt felebarátainkkal egynek látjuk magunkat Istenben. Ez egy erősebb egység, mert maga Isten a széttörhetetlen pecsétje, sőt még a halál sem választhatja szét, hanem csak megdicsőítheti és még erősebbé teheti. Szentebb és nemesebb, mert a természete égibb, igen istenibb és ezért végül kimondhatatlanabbul édesebb is, mert maga Isten édessége fűszerezi és járja át.

Nagy és csodálatos tehát az isteni szeretet kegyelmének ez a hatása is. Itt is olyan mint egy égből lefüggő aranylánc, mely nemcsak egyes embereket, hanem mindanyiunkat, akik Isten gyermekségét birtokoljuk, vagy erre meghívást kaptunk, a legbensőségebbben egyesít. Egy olyan égi kötőanyag, mely mindannyiunkból egy nagy testet csinál, oly erősen és oly édesen összefűz egymással, hogy égi egyetértés hat át bennünket és Krisztus békéje, mely minden képzeletet felülmúl.” (M. J. Scheeben: Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade, 567., 340. old.)